

VARIOUS

SYVISTÄ

RIVEISTÄ

Various
Syvistä riveistä

«Public Domain»

Various

Syvistä riveistä / Various — «Public Domain»,

Содержание

UUSI ISÄ	5
NAAVALAN TAAVETTI	13
I. Maata viljelemään	14
II. Kiitä poikaa	15
III. Jokainen tekee, niin kuin hyväksi näkee	17
IV. Orpoja	19
V. Uusia tuumia	21
VI. Omaa pajaa	23
VII. Sen puolesta tuo nyt on	27
VIII. Arvaappas kuinka niiden rahojen kävi	30
IX. Siinäpä se juuri olikin	32
X. Oppiretki	34
XI. Uudet tuumat	39
XII. Kysytään Leenalta	43
XIII. Ei ollut lainalakki, eikä lainatakki	46
XIV. Odottamaton onni	50
XV. Eteen päin	54
XVI. Katovuosia	56
XVII. Ijäti onnelliseksi	58
PELASTETTU	60
Конец ознакомительного фрагмента.	64

Various Syvistä riveistä / Kansankirjailijaimme novellikokoelma

UUSI ISÄ

Kirjoitti Liisa Tervo.

Setänsä luona maalla oli Elsalla hauska olla, ettei hän kaivannut mitään. Koti-ikävä oli kerrassaan haihtunut eikä isäkään enään muistunut mieleen. Siitä olikin kauvan jo kuin isä oli taivaasen mennyt ja setä oli niin hyvä, aivan kuin isä.

Setä kuin kotosalla oli, niin sen kintereillä pyöri alinomaa, riekku sylissä ja kaulassa kilvan talon lasten kanssa. Ja kuin setä oli päivän poissa, niin kuin metsässäkin, niin oli semmoinen kaipuu, ettei tahtonut päivä kulua. Aina kujun suuhun menivät katsomaan että eikö jo tule, aina vähän väliä. Ja kun näkyi niin silloin lähtivät kolmikannassa juosta piristämään vastaan. Helli riepu se aina jälkiin jäi kuin oli pienin, mutta Hilma ja Elsa tasaväkiset ollen jotenkin yhteen aikaan sedän luo pääsivät. Heti käsistä kiinni tormusivat ja siinä hyppivät lieskasivat iloissaan.

"Isä, isä!" hoki Hilma.

"Setä, setä!" Elsa hoki.

Setä naurusuin astui keskikujaa pallerehtava tyttö kummallakin sivulla. Mutta kuin tulivat Helliin luo ja tyttö kädet ojennuksissa seisoi ja hätäilemällä pyrki "itän tyliin", niin silloin saivat Elsa ja Hilma tyytyä takin liepeestä kiinni pitämään. Mutta hyvähän tuo oli siinäkin reppasta, mieluista hyvinkin.

Vaan kuin setää kaupunkimatkalta odotettiin, niin se tuskaa oli. Sitä häärittiin sisältä ulos ja ulkoa sisään lakkaamatta ja kyseltiin vuoroon äidiltä vuoroon Inka Pietalta, niin että ne olivat aivan pahemmassa kuin pulassa.

Tänään odotettiin setää kaupungista. Lapset odottivat joka hetki tulevaksi siitä saakka kuin silmänsä aamulla auki saivat. Ja juoksivat keittiössä aina kysymässä, että tuleeko kohta. Kaikki kolme yhtäaikaan hulmausivat kysymään, Elsa etunenässä.

"Pysykää lapsi rukat siellä muissa huoneissa, täällä te särette astiat ja kaadatte mitä eteen sattuu", sanoi äiti. "Menkää pirttiin kuuropiilosille".

Mutta kauvanko sitä maltettiin olla kuuropiilosillakaan, siunaamahetki. Juostiin taas keittiöön tulisessa touhussa ja akkunan ääreen hulmauttiin katsomaan, että eikö tule.

"Inka Pieta notta Helli akkunaan, Helli kattoo, jot itä tulee", marisi itkusuin Helli, joka ei omin voiminsa kyennyt kiipeämään akkunan ääreen. "Notta, notta", kärisi hän ja hätäili ja nykki Inka Pietaa hameesta.

Mutta Inka Pieta tuli ja leuhautti Elsan ja Hilmanki pois akkunasta.

"Niistähän on vastus", äsähteli Inka Pieta. "Vaivasella heitä on."

"Sittenhän minä vaivanen olisin, jos ei minulla lapsia olis", sanoi äiti totisena.

"Mutta kuin lentävät joka paikkaan, ettei säily muu kuin, joka huutaa", mutisi Inka Pieta vähän noloissaan. "Tuo Elsakin, iso tytön torvelo, sehän se nuo toisetkin villitsee, eihän nuo ennen ole niin riekkuneet. Kas niin! jopahan saivat kupin lattialle, siellä se nyt tuhannen palasina... Ja tuon paraan kivikupin..."

Inka Pieta oli ihan haltioissaan ja pyöräytti Elsan käsipuolesta toiseen huoneeseen. Toiset lapset pujottivat jälestä ja vakavina istuttiin sitten vahingon jälkeen vähän aikaa, eikä sanaakaan hiiskuttu toisilleenkaan. Viimein kuin katsottiin toisiaan silmiin, alkoi naurattaa ja pian rupesivat oikeen

tyrskimään. Ja niin asia unehtui. Siirryttiin pirttiin ja sieltä pistäyttiin ulos katsomaan, että eikö näkyisi tulevaksi, tahi eikö kuuluisi kulkusen ääntä. Vaan ei kuulunut eikä näkynyt. Kuin olivat mielestään kauan aikaa pirtissä istuneet, niin piti jo lähteä kysymään.

"Tuleeko se isä sitte kuin pannaan pirtin lamppuun tuli?" kysyi Hilma ja Heilikin alkoi:

"Tuleeko te titte itä?"

"Tulee, tulee", sanoi äiti päästäkseen.

Silloin kolmikannassa rymistettiin taas pirttiin, istuttiin penkille, kädet helmoihin ja katsottiin myötään kattoon lamppua. Siinä sitten tuumittiin mitä saavat tuliaisia. Hilmalle isä oli luvannut tuoda aapisen, semmoisen punakantisen kuin Elsallakin oli ja jossa oli kukko lopussa. Helli vain odotti "hirveän paljon" makeisia, "vittiinkin kymmenen viititoita paljon." Elsa ei tiennyt mitä hän saa, vain jotakin hänkin arvasi saavansa. Äiti aina lähetti sieltä kotoa jos ei muuta niin toista. Eikä hän juuri saamisistakaan, vaan tuntui ikävälle kuin setä oli poissa ja pelotti että tulleneekohan koko päivänä.

"Milloinkaan se setä tulee?" huokasi hän melkeen itsekseen.

Siitä tarttui taas maltittomuus Hilmaan ja tietysti Helliinkin. Se olisi pitänyt saada tuli lamppuun nyt heti, keskipäivällä ja sitä juoksivat keittiöön pyytämään äidiltä, Hilma ja Helli. Ja siitä sen nyt heitti äitille vastuksen. Jos hän sanoikin ettei tulta oteta lamppuun ennen kuin tulee pimeä, niin kävivät he vähän väliä selittämässä että nyt on jo pimeä.

Hiljan hitainkin tuli ilta ja tuli lamppuun pantiin. Silloin syttyi ilon remakka lapsissa ja pörhässä korvin kuuntelivat pienintäkin risausta ulkoa. Monta kertaa he olivat kuulevinaan kulkusen äänen ja päästivät ilohuodon. Mutta vihdoinkin aivan varmaan kuulivat, silloin työntäysivät ovelle. Elsa pisin heistä varpailleen kohosi lukkoa vääntämään ja toiset ryskyttivät ovea minkä jaksoivat ja häsäköivät maltittomina. Joutui siihen Inka Pietakin.

"Taas Elsa on siinä intoilemassa, pysyppäs vähän aisoissasi", sanoi hän ja pyöräytti keski lattialle.

"Odottakaa lapset toki vähäisen, tuossa paikassahan se isä on sisällä", sanoi äiti.

"Joutaa nämä odottamaan, kun ovat niin villissä, että pahki lentävät joka paikkaan", mutisi Inka Pieta.

Setä kuin oven raotti, niin heti käsiksi hyökättiin ja alettiin kysellä.

"Toiko isä aapisen? Isä! Toiko isä?" Tiedusteli Hilma kädestä nyhtäen isää.

"Voi itä,—voi itä", hoki Helli nuotilleen ja halaili molemmin käsin isän toista jalkaa.

"Miksi setä oli niin kauan? Toiko setä minulle mitään?" kyseli Elsa ja tunkeusi niin lähelle kuin suinkin.

Ei tiennyt setä, mihin hän vastaisi ensiksi. Eikä hän osannutkaan vastata mitään, vaan nauru suin katsellen ympärillään hääriviä lapsia, irroitteli vyön ja riisui turkin.

Matti kuin toi arkun tupaan, niin lapset keräytyivät sen ympärille ja vähän väliä kävivät isää nykkimässä arkkua avaamaan ja viimein oikein voiman väellä vetivät arkun luo.

Aika riemu siinä syntyi, kuin kukin sai saatavansa. Hilma sai aapisen punakantisen ja heti alkoi hän kukkoa siitä hakea ja kuin kukon löysi, niin nauru pääsi. Helli sai makeisia kääreen. Eikä hän raahatinut niitä syödä, ei maistaakaan, katseli vaan ja näytteli muillekin. Elsa sai punarantuiset sukat. Äiti ne oli lähettänyt. Elsan mieli oli hyvä. Hän käänteli ja katseli sukkiaan, otti kengätkin pois ja koetti niitä jalkaansa. Sievät ne olivat ja lysti astua sipsuttaa niillä.

Mutta sitten kuin setä oli tatin kanssa puhellut, kertanut kaupungin kuulumisia ja mitä muuta lienevät hiljaan keskustelleet, otti hän Elsan syliinsä ja sanoi.

"Nyt pääset Elsa kotia, sinne on tullut isäkin sinulle."

Elsa ei tahtonut tajuta asiaa, vuoroon katseli vain setää ja tatiä.

Vaan kuin nämät hymysuin katselivat häntä, niin hän rohkeasti sanoi:

"Setä nyt narraa."

"Enkä narraa, olet sinä saanut nyt isän", vakuutti setä yhä hymy suin.

"Vaikka narraatte", intti yhä Elsa ja veti hiljaan parrasta setää.

Mutta tätikin vakuutti että on kuulemma tullut isä sinulle sinne.

"Ja minä toin jo turkit, että tarkenet lähtemään", sanoi setä ja näytti turkkeja naulassa.

Ne oli Elsan isän turkit, tunsii hän ne nyt itsekin. Ja hän alkoi jo uskoa että on se isä tullut. Eikä hän sen enempi joutanut nyt ajattelemaan, vain iloissaan taputteli käsiään ja puristi setää kaulasta, juoksi tätinkin luo ja peitti päänsä hänen helmaansa. Täti otti syliinsä hänet, puristi rintaansa ja sanoi:

"Elsa raukka."

"Mutta äiti sanoi, kuin isä oli mennyt taivaasen, ettei isä tule enään milloinkaan meille", virkkoi Elsa äkkiä ja kysyvästi.

"Jos lie äiti silloin niin sanonut, vaan on siellä nyt isä teillä", vakuutti setä.

"Sinne on tullut uusi isä", selitti täti.

Elsa ei tullut siitä sen selvemmälle, eikä hän nyt pitemmälle ajatellutkaan, oli hyvillään vaan. Kyseli sedältä, että milloin hän pääsee kotia lähtemään ja hän olisi halunnut jo heti lähteä ja tuntui ikävältä kuin ei heti päässyt. Vaan hauskaa se oli ajatella, että isä on tullut ja pääsi taas isän luo.

Yhtä ja toista siinä oli epätietoista tuossa isän tulossa, semmoista epäselvää, johon ajatusta takertui, vaan ilon huumauksessa se ei pysähtynyt kuitenkaan siihen sen pitemmältä, vaan solui irti ja vapaasti taas kiiti ja kierteli. Muistossa elpyi kuva kuvan perästä, syntyi ja selveni, yksi kohta sieltä, toinen täältä, niin että pian oli suuri joukko kuvia, jotka kokoontuivat yhteen, lähestyivät toisiaan ja muodostivat kokonaisuutta. Ja niin eläväksi ne muuttuivat, että Elsa näki ne aivan kuin silmänsä edessä.

Kun hän nyt pian pääsisi kotia! Nytkin siellä isä kotona leikkii Marin kanssa ja ikävöipi häntä... Ja äiti siellä kutoo sukkia... Niinhän se oli aina iltasilla, että äiti kutoi sukkia ja isä leikki heidän kanssaan ja sitten soitteli kannelta ja lauloi. Vaan milläs se nyt soittaa, kun kannel on täällä sedällä, tuossa sedän kaapin päällä.

"Viedäänkö setä tuo kannelkin kotia?"

"Mitä sillä siellä?"

"No että isä soittaa."

"Lie tuolla kannelta sen minkä soittaakin!"

Kun on uusi kannelkin, onkohan se hyvä. Mutta Elsasta tuntui, ettei sitä parempaa voisi ollakaan kun se entinen.

Maata mennessä ei Elsan silmään uni tahtonut tulla, eikä hän ollut muistanut siunatakaan. Ajatukset olivat vallanneet hänet ja nythän ne vasta hiljaisuudessa kiertelivätkin, toivat mieleen kotoa ja isästä muistoja.

Hän muisti kuinka isä makasi sairaana ja äiti laitteli hänelle päähän kylmiä kääreitä. Ja hänkin aina kävi akkunanruudussa jäähdyttämässä käsiään ja juoksi sitten panemaan kätensä isän otsalle. Isä katsoi ja hymyili heikosti ja sanoi hiljaa:

"Isän oma tyllerö."

Eräänä iltana oli sitten kotona paljo vieraita, tätikin oli. Kaikki seisoivat isän sängyn vieressä ja itkivät. Äiti makasi lattialla ja voivotteli. Sitten äiti nousi ylös, vaan kaatui uudestaan. Isä huokui hyvin raskaasti. Sitten kuin äiti taasen nousi ylös, katsoi isä äitiä, häntä ja Maria, vaan sitte ei ketään katsonut. Kurkussa karahteli, rinta kohoili korkealle ja kädet olivat ristissä rinnalla.—Huomenna panivat isän mustaan arkkuun ja veivät kylmään ulkokuoneeseen, vaikka hän itki ja sanoi ettei saa isää sinne viedä, isälle tulee kylmä. Sen jälkeen hän ei nähnyt isää, muuta kuin sen mustan arkun, kuin veivät sen pois. Silloinkin oli paljon vieraita. Ja ne sanoivat, että isä on mennyt taivaasen. Eikä se isä sitten enään tullut vaikka hän luuli ja odotti ja Mari myös odotti, aina illalla. Ja äiti sanoi, ettei se tulekaan. Mutta miksi se nyt on tullut...?

Ja siihen se nyt takertui Elsan ajatus ja takertui lujaan.

Niin kauan kuin on ollut poissa, siellä taivaassa... Eipähän sieltä ole tullut Pekka enokaan, vaikka on ollut jo hyvin kauvan, eikä muitakaan, Alma serkun äitikkään...

Sekausi Elsan ajatuksiin nyt se tädin sanoma uusi isäkin ja asia kävi yhä sekavammaksi. Ei tahtonut nyt päästä minnekään. Siihen hän viimein kuitenkin tuli, että isä on tullut taivaasta uusissa vaatteissa ja uusi kannel, vissiin kultavaatteet päällä ja kultakannel kädessä ja siihen uskoon hän jäi. Sillä ei hän osannut mitenkään muuten ajatella sitä uudeksi, sillä hänestä isä oli kaikkein paras semmoisenaan kuin se silloin oli.

Elsalla painuivat silmät umpeen. Oli kuin isä olisi tirkistänyt oven raosta ja huutanut:

"Missä isän piika?"

Ja isä otti hänet syliinsä ja hän kääri kätensä isän kaulaan ja tuuheat tummat hiukset kutkuttivat käsivarsia ja musta pitkä parta tuntui karkealle kuin siihen painoi poskensa tahi leukansa. Sisko Marikin kiipesi isän polvelle. Ja pikku Elli nauroi kätkyessä kuin isä sille liverteli. Sitten isä otti kanteleen ja alkoi soittaa, hän isän polvea vasten nojauti ja lauloi:

Lapsi olen laulavainen,
Pieni vielä voimaton.
Huvitusta hakevainen.
Huikennellen huoleton.

Aina löydän avoimena,
Äidin helman hupaisen.
Isän polven istuimena,
Tunnen minä turvaisen.

Moneen kertaan oli Elsa kerennyt tavaransa laitella ennen kuin lähtöpäivä tuli. Vaan siinähan se aina joku osa päivästä meni kuin pieneen laatikkoonsa latoi sievästi paperinuket ja kiiltokuvat, pudistaa räpsäytteli pyhähuivin ja laski sen sievästi, helmet nauhasta purki ja taas pani, aukoi paperista ja taas kääri sen viisipennisen, jonka pastorilta oli saanut "O hyvä Jumalan" veisaamisesta. Ja nyt kuin lähtöpäivä vihdoinkin tuli, nousi hän varemmin kuin ennen ja taas laitteli tavaransa.

"Pitää laittaa nämä hyvästi kuin pitää lähteä kotiin, sinne on tullut isä", selitti hän nyt niin kuin joka kerta selitti kuin laittoi tavaroitaan.

Kun tavaransa sai laitetuksi, puki hän jo nutun päälleen.

"Kohta sitä pitää lähteä."

Vaan vielä siihen oli pitkä aika ennenkuin lähdettiin, kuin muut eivät olleet vielä puuhassakaan. Vasta eineen syötyä, lähempänä puolta päivää sanoi setä lähettävän. Niin pitkäksi kävi odotus Elsasta lopulla, että hän paneusi penkille isänsä turkin alle ja itki. Vaan samalla kuin itki sentähden ettei heti nyt päässyt, itki hän senkin tähden, että kohta pääsee.—

Setä käski Matin hevosta valjastamaan ja tati kutsui Elsaa.

"No nyt Elsa", sanoi tati, "nyt pääset lähtemään. Vaan sanoppas hyvästit."

Elsa kätteli Hilmaa ja Helliä ja selitti, että hänen pitää lähteä nyt kotiin, kuin sinne on tullut isä.

"No Inka Pietallekin."

Elsa juoksi keittiöön.

"Nytkö se Elsa lähtee?"

"Nyt minun pitää mennä kotiin, sinne on tullut isä."

"Hyvästi, hyvästi. Muista lapsi vanhaa Inka Pietaakin."

Kun Elsa oli käärittynyt turkkeihin ettei näkynyt kuin kaksi kiiluvaa silmää ja pantu sohvalle istumaan siksi aikaa kuin rekeen oli kaikki laitettu valmiiksi, selitti hän vielä kerran Hilmalle ja Hellille että isä on tullut kotia ja tuonut kultakanteleen, jolla soittaa...

Nyt oli kaikki valmiina ja setä kantoi hänet rekeen ja peitteli sinne hyvästi vällyillä ja istua könähti itse viereen. Laukki tempasi rekeä ja kulkuset remahtivat helisemään. Aittarakennukset näyttivät siirtyvän siitä sivuitse ja menevän taakse näkymättömiin. Kujan varressa aidanseipäät kiitivät

jälekkää ja hanki reen kupeessa vilisi sinne taakse päin vain. Riihet ja ladot ja metsät ja kaikki liikkuvat. Laukki juosta hölkötteli jotta lautaset nuoran perään kohoilivat ja laskivat, kulkuset helisivät ja setä hyräili.

Tuli vastaan taloja. Ihmisiä siellä liikkui, aikaihmissä ja lapsia.

Miksikään ne ovat tulleet näin kauvas asumaan? Miksikään eivät asu siellä kaupungissa, tahi aivan sedän vieressä? Onkaan noilla pienillä tytöillä isä kotona, onkaan se käynyt taivaassa ja tullut takaisin?

Sinne jäivät talot ja ihmiset ja sinne taakse siirtyivät yhtä mittaa aina uudet talot, pellot, niityt ja metsät. Ja Laukki se vain hölkötteli ja kulkuset helisi ja setä hyräili.

Alkoi hämärtää. Tähti ilmestyi taivaalle ja kuukin pian alkoi näkyä. Tähdet ja kuu ne kulkivat muussa. Muuttuivat ne välistä vähän eteenpäin ja välistä taaksepäin, vaan eivät ne sen jätkeksi jääneet, aina vaan näkyivät yhtä kaukana olevan heistä.

Mitenkään ne niin? Siellä taitaisi hauska olla niitten luona. Miksikään se isä tuli pois? Vissiin tuli niin ikävä äitiä ja minua ja Maria ja pikku Elliä... Mutta olihan siellä Armas. Onkaan se isä tuonut Armaankin mukanaan...? Mitenkään ne ovat päässeet...?

Ja se miellytti Elsa. Hänen mielestään ei sieltä voinut hypätäkään niin korkealta.

Vissiin siellä on tikapuut ... kultaiset tikapuut...

Elsa muisti kuulleensa Jaakopista, joka näki tikapuut taivaasta ja enkeleitä kulkevan ylös ja alas... Mistähän kohti ne ovat, ovatkaan kaukana tästä...?

Vissiinkin ne ovat hyvin kaukana, aivan tuolla taivaan rannassa asti...

Mutta sieltä kait pääsee ilmankin... Vaan jos ei siellä ole ovia...

Missään siellä on ovi...?

Mietityttämään se olisi ruvennut, vaan Elsa päätti että hän kotona isältä kysyy, isähän sen tietää ja kohtahan hän pääsi kotia.

Nyt ne kotona ovat... Äiti laittaa ruokaa vissiin... Ja äitillä oli Elsan mielestä harmaja hame ja röijy ja leveä vyöliina.

Mari siellä nukkien kanssa leikkii ja näyttelee Ellille... Onkohan Mari ottanut minun Kerttuni, joka osaa itkeä kuin painaltaa rintaan? Sen isä antoi... Kuin joutuisi kotia siksi kuin isä tulee työstä, niin huutaisi ovelta että "missä isän piika!"

Elsasta tuntui niin hauskalta, että olisi käsiään taputtanut, jos olisi voinut. Hän puristausi kokoon ja mielessään nauroi.

Kaukana näkyi tulia paljon, ja kuin tultiin lähemmäksi haamoitti talojakin. Siinä se oli kaupunki... Mitenkähän setä osanee meille ajaa kuin on noin paljon taloja ja hämärtääkin.

Vaan sieltä se talojen sivu setä pujotteli, kadulta kadulle käänsi. Ja jo tuli tuttuja taloja.

Nyt käännettiin kotiportista. Tässä se oli. Suuri kivi oli portin pielessä ja hirsiläjä aittaa vasten. Portaen vieressä oli vesikelkka, vain eri saavi oli kuin ennen. Porstuaan oli tehty uusi akkuna. Mutta tämä se oli kuitenkin Elsan koti, sillä setä pysäytti hevosen portaitten eteen ja kantoi hänet sisään.

Siellä oli äiti, tuli vastaan ottamaan ja hyväillen alkoi riisua turkkia. Ja siihen kuin turkista pääsi Elsa selviämään joutui Marikin ääreen. Mutta eivät ne olleet oikeen entisen näköisiä, aivan tutun näköisiä. Äidillä oli kyllä harmaja hame, vain oli eri röijy, semmoinen jota ei ollut ennen Elsa hänellä nähnyt ja muodoltaankin oli muuttunut äiti. Marilla oli aivan erilaiset vaatteet ja semmoinen vyöliina, jossa oli pitkät nauhat ja takaa solmittuna ja isompi oli Mari entistään. Pikku Elli se oli paljon muuttunut. Mutta missään se isä oli? Taisi olla työssä vielä, koska ei näkynyt. Iso kaappi oli toisella seinällä kuin ennen. Pieni sänky jossa Marin kanssa olivat maanneet oli poissa; missään se oli? Kiikkutuoli oli vielä samassa paikassa kuin ennen, vaan maalattu ruskeaksi, ennen oli harmaja... ja maalattu oli kamarin ovikin...

Elsasta tuntui oudolle ja pahalle. Ei hän osannut paikaltaan liikkua, eikä puhunut luotua sanaa.

Äiti puheli liverteli ja kantoi perälle huonetta sohvan kannelle istumaan, vaan ei Elsa siitäkään tullut rohkeammaksi. Sormi suussa katseli nurkkasilmällä ympärilleen.

Mari kantoi sohvan kannelle siihen viereen leikkikalujaan, paperinukkia, kuvakirjoja ja oikean ison nukan, jolla oli uudet sievät vaatteet.

"Tämän nimi on Ursa ja se on hyvin kiltti", alkoi Mari selitellä hyvin toimessa. "Ja täällä, katsopa tässä sinun Kerttusi. Se on itkenyt niin paljon että, kuin sen mamma on ollut maalla."

Kerttuhan se oli, vaan sekin oli muuttunut. Kasvot olivat hankauneet rosoisiksi ja toinen käsi repatti irti, ettei ollut kuin pikkuisen pitämässä. Eikä se enään itkenytäkään jos rintaankin painoi.

Elsa katseli Kerttua. Ei hän virkannut mitään, vain itku pyrki kurkkuun. Hänen kävi sääliksi Kerttua, joka raukka oli niin ruhjauneen näköinen ja samalla hänen kävi sääliksi keinutuolia, sänkyä, isoa kaappia, kamarin ovia ja kaikkia:

Mari vaan näytteli uusia leikkikalujaan ja oli myötään äänessä.

"Äidiltä minä olen saanut tämän Emmin", ja Mari selitteli punaisten nauhapalasten sisää sormen pituisen nukan. "Voi, ruvetaan pesemään Emmiä."

Kahvikuppiin hommasi Mari vettä ja pesi Emmin ja kääri kapaloon ja Ursaltakin pesi silmät.

"Pestään Kertultakin."

Hän pesi Kertultakin.

"Kertullekin pitää tehdä uudet vaatteet. Eikö pidä?"

"Pitää", vastasi Elsa hiljaan.

"Semmoiset oikeat ja sievät, semmoiset, jotka saattaa riisuakin, niinkö?"

"Niin", myönsi taas Elsa hiljaan. Jo vähitellen sai Mari Elsan leikin touhuun ja puhelemaan, niin että pian olivat molemmat täydessä puuhassa. Elsa kuin pääsi tutustumaan kysyi hiljaan Marilta. "Missä se isä on nyt?"

"Työssä", vastasi Mari hyvin kovasti että Elsa säikähtyi. "Vaan ei se vielä tule, kyllä me vielä saamme leikkiä. Isä aina nauraa kuin leikkii nukkien kanssa ja sanoo Kerttuakin Tyyraksi ja nokiaa silmät Kertulta ja Ursaltakin. Ei viitsitä sitte enään leikkiä, eikästään?"

"Ei", vastasi Elsa vaan hänestä oli kumma miksikä isä nyt oli semmoinen, eihän se ennen niin tehnyt. "Milloinka se isä tulee?"

"Kuin äiti on laittanut ruuan pöydälle."

Elsa silmäsi että joko se äiti laittaa ruokaa. Vaan ei se vielä laittanut. Siellä hellan ääressä hommasi, kohenteli tulta. Pata oli tulella ja höyry pihisi kannen raosta. Se oli tuttua.

"Kohta se tulee isäkin, vaan kohta se joutuu ruokakin. Ja joutuahan sen pitäisi, sillä eikö tällä minun tytön tyllerölläni ole nälkäkin jo", sanoi äiti ja tuli hyväilemään Elsaa.

Nyt tuntui Elsasta mukavalta, oli kuin joku paha aavistus olisi lievennyt. Hän saattoi jo hymyillä äidille. Ja hän seurasi äitiä sinne hallan ääreen, sillä häntä hyvin halutti sinne. Ainahan hän ennenkin oli ollut keittämisen puuhassa äidin kanssa, apuna muka, jos ei muuta niin lastuja uuniin lisännyt.

"Pane Elsa muuan lastu lisäksi", sanoi äiti nytkin aivan entisen totutun tavan mukaan.

Elsa pani lastuja uuniin. Siellä ne rupesivat palaa räsähtelemään. Höyryä pursusi padasta kannen alta enemmän. Se oli se sama pata kuin ennenkin: toinen korva oli lohennut ja muutenkin samanlainen joka kohdasta. Samat olivat padan koukutkin ja muutkin kalut ja prässirauta riippui ylhäällä koukussa, niinkuin ainakin.

Jo rupesi padassa kiehumään, porisi aikalailta. Äiti nosti kantta niin höyryä nousi lujasti ja porina kuului kovemmin ja kuin pani kannen paikalleen niin höyry pihisi raosta ja porina kuului himmeämmin.

Elsasta tuntui nyt äiti aivan tutulta. Hän ojensi kätensä äitiä kohti ja kuin äiti kumartui kääri Elsa kätensä hänen kaulaansa, puristi tarmonsä takaa ja sanoi:

"Äiti!"

Ilo valtasi Elsan nyt kokonaan. Tuntui tutummalta nyt kaikki entiset vanhat, vaikka olivatkin eri paikoissa. Riemuiten juoksi Elsa sedän luo, joka tuli ulkoa hevostaan katsomasta ja selitti että kohta se isä tulee.

Äiti alkoikin laitella jo ruokaa pöydälle ja Elsa oli mukana puuhassa. Vaan kuin se oli tehty rupesi hän sykkivin sydämin odottamaan isää. Hän tiesi miten hän tekee kuin isä tulee, hän tekee niin kuin aina ennenkin: menee ovensuun nurkkaan seisomaan, niin isä pistää päänsä oven raosta ja kysyy:

"Missä isän piika?"

"Täällä!" huutaa hän ja juoksee vastaan ja isä ottaa hänet syliinsä.

Rintaa ahdisti odotus. Jo kuului askeleet portailla. Elsalla sydänelässä hytkähti ja hän naurusuin meni seisomaan nurkkaan.

Ovi aukeni ja muuan mies astui sisään.

"Hoh, vieraita. Terve, terve!" ja mies kätteli setää. Otti sitten turkin päältänsä, pani nauhaan ja meni pöydän päähän istumaan.

"Mitä kuuluu?" kysyi mies.

"No ei kummempia", vastasi setä.

Elsa seisoi loukossa ja kummaillen katseli, että mikä mies tuo on, joka pöydänpäähän meni noin suoraan. Vähitellen siirtyi hän sedän luo, niin hiljaan ettei se mies olisi häntä huomannut. Marikin oli kerennyt korjata leikkinsä ja istui nyt setän sylissä kellonhantää nyppimässä.

"Kuka se tuo on?" kysyi Elsa hiljaan Marilta.

"Se on isä", vastasi Mari lujalla äänellä.

Elsa säikähti, että ruumis vavahti.

"No, ka täällähän se on uusitulokaskin", sanoi se mies. "Tuleppas paiskaamaan kättä."

Elsaa peloitti, polvet vapisi.

"Mene lapsi sanomaan terveisiä isälle", kehoitti äiti.

Isä ... eihän se ollut isä ... punanen parta ... isällä on musta ... eikä tuo muutenkaan ollut isää...

"Mene paiskaamaan kättä isälle", kehoitti setäkin.

"Ei se ole isä, mies vaan", sanoi Elsa sedälle hiljaan ja tunkeusi niin lähelle kuin pääsi.

Setä naurahti ja yhä kehoitti ja äitikin vielä käski. Elsa lähtikin, vaan alla päin, tarjosi ujosti kätensä ja notkautti polviaan.

"Tule nyt isän syliin", sanoi mies hyvittelemällä.

Elsa kiskausi irti ja juoksi takaisin setän luo.

"Mari, tulepas sinä isän tykö kiikkumaan."

Mari meni. Mies nosti hänet jalkaterälleen, piti molemmista käsistä kiinni ja huiskutti siinä ylös ja alas. Mari nauraa hekatti ja olisi kiikkunut enemmänkin.

"No tule nyt sinäkin,—mikä sen nimi olikaan tämän pikisilmän?"

Kaikki rehahtivat nauramaan ja itse mieskin nauroi ja Marikin hihitti muitten mukana. Elsa vaan oli vakaisena ja näpeillään peitti kasvonsa sedän syliin. Ajatteli että onkaan hänellä pikiä silmässä ja koetti kädellään hieroa pois.

"Elsa, niin Elsahan se oli. Tulepas nyt sinäkin kiikkumaan", sanoi se mies taas ja tuli ja sieppasi Elsan syliinsä ja koetti saada kiikkumaan.

"En minä tahdo. Päästäkää pois, kuulkaa!" kirkui Elsa itku äänessä ja riekkui päästäkseen irti. Päästyään juoksi äidin luo ja koetti piiloutua helmaan.

"Ujostelee", sanoi äiti.

Elsa siellä pää hupussa, kummasteli minkätähden ne sanoivat tuota isäksi, joka oli pnnapartainen eikä ollenkaan niin kuin isä. Varsinkaan kiusaavat häntä? Vaan miten se äiti olisi varsin sanonut, narrannut, eipähän ennen ollut koskaan. Mutta isää hän vielä odotti kuitenkin tulevaksi ja kuunteli eikö kuuluisi askeleita portailla.

"Ruvetaanpas nyt illalliselle", sanoi äiti. "Lähtään syömään lapseni, niin pääset sitten nukkumaan".

"Eikö se isä tulekaan?" kysyi Elsa hiljaa äidiltä.

"Johan se on tullut. Tuossahan se on isä, se on uusi isä. Ole kilttinä isälle, se on hyvä lapsille."

Katkeru tunne kohosi Elsan mieleen, nousi kuin synkkä pilvi, joka heittää mustan varjon maahan. Mikä oudolta näytti, vieraalta, se mieltä loukkasi ja tunnonomainen herätti syvää kaipauksen tunnetta, kaipauksen ja säälin.

Elsa pantiin istumaan äidin ja Marin väliin. Ennen hän istui isän vieressä, omalla korkealla tuolillaan, jonka isä oli ostanut markkinoilta. Ja isä laitteli ruuan, riputteli valmiiksi. Nyt se tuolikin oli nurkassa tuolla ja jalka poikki siitä... Mies istui vastapäätä. Minkälaiset sormetkin sillä oli! Isällä oli toisessa peukalossa erilainen kynsi, vaan tällä molemmissa samallaiset. Se näytti rumalle, tuntui niin ilkeälle ettei Elsa saattanut syödä, ei vaikka. Itku oli aivan ratkeamassa, tuon tuostakin syöksähti jo kurkkuun. Vaan koetti pidättää voimansa perästä. Kuin olisi päässyt tuonne loukkoon isän turkin taakse...

"Lapsi rukka on väsyksissä", puheli äiti syötyään ja kuletti Elsan kamariin, johon tuli Marikin. Sinne laittoi äiti heidät nukkumaan pieneen sänkyyn, jossa ennenkin aina olivat nukkuneet.

"Luekaa siunaus", sanoi äiti ja lähti.

Elsa pistäisi huppukorviin ja peitteen laidatkin kääri tarkoin alleen ettei rakoa jäisi. Tuntui niinkuin siellä peitteen ulkopuolella olisi uusi isä ollut, tahi jotakin semmoista pahaa. Vaan hupussa kuin oli niin ei peloittanut, tuntui vaan turvalliselta. Eikä nyt tuntunut niin tuskalliselta olo kuin iltaspöydässä, pahalle ja tympeälle kuitenkin. Hänen entinen oma sänkynsähän se oli, jossa hän nukkui, vaan se oli nyt toisessa huoneessa ja eri peitekin oli.

Uni ei tahtonut tulla silmään. Puoli horrokseen vaipui, ja siitä aina säpsähti hereilleen kuin yritti näkemään jotain pahaa unta.

Hän luki siunauksen ja painoi silmänsä umpeen.

Pikipallot oli hänellä olevinaan silmäin siassa ja Mari nauroi ja ilvehti... Isäkin oli kotona ja korjasi tuolin jalkaa ja sitten tuli hänen luokseen, vaan olikin parta punane... Tuli hyvin likelle ja hieroi parralla hänen poskia...

Elsa parahti huutamaan ja heräsi. Häntä pelotti nyt niin että valveillakin yhä itki. Ja äiti kuin tuli katsomaan, itki Elsa sedän viereen päästäkseen. Uusi isäkin tuli siihen ja sanoi:

"Hyi, kuka se yöllä juonittelee? Iso tyttö! Nuku nyt vaan, että muutkin saavat nukkua."

Elsaa pelotti, ei tohtinut puhua mitään. Vaan kuin uusi isä meni, pyysi hän äidiltä yhä päästäkseen sedän viereen. Äiti veikin viimein.

"Tämäpä taitaa ollakin aika passattava," sanoi uusi isä. Vaan äiti laski Elsan sedän viereen ja sanoi:

"Siunaa uudestaan lapseni ja nuku."

Elsa tunkeutui aivan sedän selkään kiinni ja luki rukouksensa. Tässä ei tarvinnutkaan nyt hupussa maata, uskalsi muutenkin. Akkunasta sopi näkemään ulos taivaalle. Ilma ulkona oli kirkas ja tähdet vilkkuivat kauniisti.

Tuolla se on isä ja pikku Armas, katsovat tänne, ajatteli Elsa. Kuin isä pyytäisi Jumalalta, että Jumala lähettäisi enkelin ajamaan tuon miehen pois.

Sinne sinertävään etäisyyteen tähystellessään välkkyviä tähtiä ja isää muistellessaan vierähti kyynel silmiinsä ja mieli purkaantui hiljaiseen itkuun. Mutta joutui unikin rauhalliseen helmaansa ottamaan tämän pienen ihmisen—ensikerran pettyneen—toivonsa.

NAAVALAN TAAVETTI

Kirjoittanut Eero Sissala.

I. Maata viljelemään

Vähämäen alangossa oli mökki. Siinä asui pitäjän satulamaakari Simo Rahkonen, sokean vaimonsa ja viiden lapsensa kanssa. Hänellä oli yksi poika ja neljä tyttäret: Poika, Taavetti oli vanhin ja seitsenvuotinen, kun hänen äitinsä tuli vähänäköiseksi, melkein sokeaksi. Samaan aikaan tunsivat mieskin ruumiissaan pahoja luunsäilöstyksiä, eikä sentähden aina voinut työtä tehdä niin kuin tarve olisi vaatinut. Monta kertaa loppui leipäkin mökistä, kun ei Simo itsekään oikein jaksanut työtä tehdä ja maksettiin vielä liian pientä palkkaa satulamaakarille.

"Pitääkö minun mennä köyhäin apua pyytämään?" arveli Simo erään kerran.

"Mitä isä puhuu", aivotteko mennä köyhäin apua pyytämään? sitä älkää tehkö, isä!"

"Mikäs minun hyvittää, kun leipä loppuu?"

"Kuulkaas, isä! minä voin alkaa tehdä työtä, teidän apunanne, ja luulen että yhdessä ansaitsemme niin paljon kuin joukko syöpi."

"Sopisi tuotakin koettaa. Jos sinä nyt edes jaksaisit köykäisemmät työt tehdä, niin joutuisi paljonkin pikemmin. Vaan olen minä ajatellut, että kun vähän tästä pääsis siirrähtämään, täytyis ottaa uudet tuumat ja ruveta maata viljelemään."

"Kyllä se olisikin paljon edullisempi", sanoi siihen vaimo.

"Me rupeamme maata viljelemään", sanoi Taavetti.

"No, sitten minä menen pyytämään maata Lassilan isännältä; kynnämmehän sen vaikka kuokalla, kun vaan sen nurin saa."

"Tehkää niin, isä, pyytäkää maata", sanoi Taavetti, ja hypähti ilosta,

"Jätämme ne tuumat kumminkin tältä päivältä, ja menen vaikka huomenna."

Huomispäivänä menikin Simo Rahkonen Lassilan isännän pakinoille ja sai luvan määrättyjä päivätöitä vastaan hyväksien käyttää Vähämäen alangossa olevia paikkoja, mitkä vaan jotakin kasvavan näyttäisi. Kun Simo toi tuon vastauksen kotiin, iloitsi Taavetti, mutta pian hän kävi hyvin miettiväiseksi.

Oli kevät, ja sopisiko enää saada sinä keväänä peltoa kylvöön, siinä seikka. Sitä tuumivat Simo, hänen vaimonsa Esteri ja Taavetti.

"Ei suinkaan ensi kesänä vielä saa muuta kuin kuokituksi", sanoi Simo, "ja mitä häntä saisi toimeen."

"Minä kun olen melkeen sokea", arveli Esteri, "niin en paljokaan voi teitä auttaa. Mutta voisimmehan sen kuitenkin panna keto-perunaan."

"Ai, keto-perunaan me voimmekin panna," sanoi Simo.

"Ja me saamme perunoita monta tynnyriä," sanoi Taavetti, "ja syömme niitä perunoita talvella, kun satulamaakarin työtä teemme."

"Vaikka niinkin", sanoi isä.

"Ja se onkin hyvä asia, kun perunoita saapi omasta pellostaan; siitä on hyvä apu leivälle", sanoi vaimo.

II. Kiitä poikaa

Kun lumi sulii ja kevät tuli, oli Vähämäen alangossa kiirettä; siinä Simo ja Taavetti käänisivät kenttää nurin. Olipa Taavetin äitikin väentämässä, perunoita oli saatu kylästä velaksi vasta tehtävästä satulamaakarin työstä, ja niitä, joissa jo ituset olivat pitkällä, sijoitettiin kentälle, ja turpeet kaadettiin päälle. Iso ala oli pian laitettu perunaan ja lopetettiin työ hyvässä toivossa.

Saattoihan tuota satulamaakarin työtä tehdä kesälläkin. Kun olivat pitkät kauniit kesä-päivät, niin silloinhan tuo luunsärkykään ei niin kovasti ukko Simon luita säilöstänyt, ja näkihän tuota vähän Esterikin eteensä kirkkaalla päivällä, että saattoi edes lapsia hoitaa, ja ruokaa laittaa. Siinä nyt vanhempien suureksi iloksi Taavetti poika pikilankaa veteli, niin ettei se sivullista paljo naurattanut; enemmän se ihmetytti, kun kahdeksanvuotinen poika neuloi kuin aikainen mies. Kovin rupesi vanhempia peloittamaan, että kasvava poika voisi niin ahkeralla työntekemisellä turmella terveytensä, ja käskivät häntä ulos toisten lasten kanssa leikkimään, mutta Taavetti vastaeli:

"Ei ole leikillä väliä; ei kaikki lapset tarvitse leikkiä yhtä vanhaksi."

Pian kuului maine Taavetin työteliäisyydestä ylt'ympäri, ja kylän väki alkoi katsella Simo Kähkösen perhettä toisilla silmillä. Aina enemmän tuli tilauksia, kun saivat pian työnsä valmiiksi. Ja kun ukko Simo vakuutti, että pojan työ on yhtä kestävää kuin hänenkin työnsä, kantoivat isännät nahkoja nurkat täyteen, ja oli kiire ettei tahtonut joutaa päätään sammuttamaan.

Simo Rahkonen oli hyvä satulamaakari. Sen tiesi jokaikinen mies sillä paikkakunnalla että jos vaan nahka kesti, min työ kyllä kesti vaikka minkälaisen oriin riuhtoa. Vaan hän oli aina ollut hiukan hiljainen työssään; oliko se sitten siitä syystä, kun kaikki pistot niin lujaan vedettiin; kenties vähän siitäkin. Pian kumminkin tuli työtä liikaa, kun Rahkonen oli juuri nykyjään laskenut hiukan työpalkkansa, eikä hän poikineenkaan, ei millään muotoa voinut kaikkia tilauksia suorittaa. Vaan vähäpä siitä, saahan apua, jos tarvitsee, tilausta ei ole koskaan liaksi.

"Odottakaa, odottakaa hiukan! minä otan apulaisen", sanoi Simo muutamille kiirehtijöille, ja niille, joilla ei ollut aikaa odottaa. Hän tiesi toisessa seurakunnassa olevan välttävän satulamaakarin, jolla oli useampia poikia, ja tiesi myöskin ettei hänellä ole mitään polttavaa kiirettä. Hän matkusti sinne ja toi apulaisen tullessaan, ja nyt sitä tehtiin työtä kolmissa miehin.

Nyt sujui asia aika vauhdilla, työt valmistuivat ja rahaa ja viljaa karttui; ja perheellä oli riittävä toimeentulo, ja ukko Simo tuumaili, että olisi hän ollut ilmeinen hassu, jos olisi mennyt köyhäin apua pyytämään, kun noin hyvin ilmankin pääsi läpi asioissa.

"Kiitä poikaa siitä!" sanoi vaimo.

Pian rupesi sen verran ylikin kokoontumaan että Rahkonen voi ostaa nahkoja karvarilta ja valmistaa omaa työtä kaupaksi. Olihan niitä maallakin sellaisia, jotka mielellään valmista ostivat; eihän sitä kaikilla nahkojakaan ollut ja täytyihän niitä kaupungista kumminkin toimittaa. Niinpä ennen pitkää Simo Rahkosella oli täydellinen satulamaakarin tehdasliike.

"Niin se näyttää, kuin minun maanviljelykseni jäisi sikseen satulamaakarin työn tähden; näyttäähän tuota käsityölläkin leipänsä saavan", arveli Rahkonen eräänä päivänä syksyllä.

"Otetaanhan nyt kumminkin perunat maasta ylös; näkeehän tuon sitten mitä maanviljelys vaikuttaa", vastasi vaimo.

Perunoita kaivettiin maasta turpeen alta, ne olivat kovia, valkoisia, puhdaskuorisia, mutta ei niitä ollut ylönsä paljon; kumminkin arveltiin niiden talven yli riittävän. Permannon alla oli lämmin kuoppa, sinne kaadettiin perunat säilöön.

Pian sen jälkeen tuli markkinat kaupungissa. Simolla oli nyt muutamia hevosenkaluja sinne vietäväksi tehtyjä. Hän lähetti ne kaupunkiin erään naapurin isännän rattailla. Itse käveli hän jalkaisin, ottipa Taavetinkin mukaansa myödessä perään katsomaan.

Kun päästiin kaupunkiin, oli siellä jo väkeä kuin soipaa sotaa, ja saihan tuota Simokin paikan kamuilleen torin laidassa, vaikkei kaikkein edullisinta mielestään. Eihän ne kaupat juuri kiivaasti

käyneet, kun tavaraa oli kokoontunut kosolta idästä ja lännestä ja ostajia tahtoi olla niukanpuoleisesti. Alenivathan ne kuitenkin vähät tavarat kaupaksi kahden päivän kuluessa, ettei jäänyt kuin muutamia päitsiä, ja niin lähti Simo poikineen pois torilta niine päitsineen, ja olikin sitä rahaa kokoontunut koko joukko, hopeata ja vaskea semmoinen pieni, villalangoista kudottu kukkaro melkein puolilleen.

Simo osti nyt kalanelikon, jauhomaton, vähän nahkaa, hiukan kahvia ja sokeria, jotka sama isäntä sai kotiin kulettaa, joka hevosenkalutkin oli tuonut. Simo Taavetin kanssa astua juppasi taas jalan, huolimatta siitä että sai yhtenäen kulkea ojan laitaa ja ehtimiseen väistyä juopuneiden markkinamiesten edestä, jotka tahtoivat ojaan siimalleen suistua.

"Nyt on rauha maassa!" tuumasi Simo Rahkonen, kun pääsi rauhaisaan mökkiinsä markkinamelusta.

"Kyllä kai siellä elämää taas olikin", sanoi vaimo.

"No, sitä oli jäämäänkin asti, sitä tavaraa olisi piisannut ylikin antaa. Mitähän ne ihmiset luulevat senkin rähinän hyödyttävän", arveli Simo.

Tuskin kukaan iloisempi koskaan on, kuin Rahkosen vaimo oli kun kaupunkituliaiset, jauhot, kalat, kahvit ja sokerit kotiin tuotiin. Saattoipa nyt talvea hyvissä turvin odottaa.

III. Jokainen tekee, niin kuin hyväksi näkee

Markkinain jälkeen meni apumies pois, sillä hänen kotiseurakunnassansa alkoi kiire työ, niin kutsuttu syyskiire. Simo jäi Taavetin kanssa kahden, ja nyt heidänkin täytyi mennä taloihin työhön, sillä ei kaikista paikoista voinut työtä kotiin saada. Koko syksyn he talosta toiseen muutellen työskentelivät, ja ansaitsivat koko joukon viljaa. Ihmiset ihmettelivät Taavettia, kun hän niin nuorena oli voinut tulla semmoiseksi satulamaakariksi. Taavetti olikin vilkas poika, ja isokasvuinen.

Kun hän työskenteli talonpojan penkin ääressä oli hänellä tilaisuus tutustua talonpojan elintapoihin, ja useassa talossa työskennellen sai hän nähdä monen eri talon elämää.

Joulun pyhiksi menivät satulamaakarit kotiinsa, sillä Simo tahtoi oman perheensä keskuudessa viettää korkeata juhlaa. Erittäin hauskaa oli Taavetistakin nähdä noiden pienten siskojen leikkimistä ja iloa, joka pienokaisten silmistä loisti joulukynttilöiden valossa. Hän tunsi rinnassansa veljen iloa, kun oli voinut olla isällensä avullinen perheen onnellisuuden ja koossa pysymisen tukemisessa, ja yhdistyi vanhempainsa kanssa kiitoshuokaukseen Jumalalle, kaiken hyvän antajalle.

Vähä jälkeen joulun pyhien tuli muudan varakas naapuritorppari Tahvo Luntinen kaupittelemaan Simolle torppaansa, hän kun oli aikeessa matkustaa Amerikkaan.

"En minä voi ostaa teidän torppaanne", vastasi Simo, "minä olen köyhä mies, ja mitä maan omistajakaan siihen sanoisi?"

"Olen jo puhunut Pynnöläiselle ja hän on juuri yllyttänyt minua tulemaan teidän kanssanne kauppoja hieromaan; sillä hän sanoo teidän toivorikkaan poikanne tähden olevan juuri tarpeellista, että ajoissa hankitte itsellenne laveampaa työskentely-alaa."

"Vaikka vaan; mutta mistä siihen rahat tulevat?"

"Lähtäänpä kuulustelemaan, eikö mahtaisi jostakin löytyä," sanoi Tahvo.

"Ja minä sulan suotta lähtisin laittamaan itseni velkaan; kuka siihen voipi minua pakoittaa?"

Esteri oli tarkasti kuunnellut keskustelun menoa, ja kuultuansa että asia alkoi saada epäedullisen käänteen, sekaantui hän puheeseen.

"Minä kun olen vähänäköinen, niin minulla ei ole juuri tuohon asiaan paljo puhumista; muussa tapauksessa olisin minä kova yllyttäjä torpan hankkimiseen. Varsinkin minä noiden lasten vuoksi kehoittaisin Simoa jotakin heidän eduksensa koettamaan."

Simo tiesi hyvin että vaimollansa oli hyvä tarkoitus ja että hän puhui äidillisestä rakkaudesta; hän ei siis nyt enää hennonnut vastustaa tarjousta, vaan pani vaatetta päälleen ja lähti Luhtisen kanssa kylälle.

Koko päivän odottivat kotona äiti ja lapset isän kotiin tuloa.

Erittäinkin ikävöiden odotteli Taavetti tuon uuden tuuman päättymistä.

Isä tuli viimein myöhään illalla kotiin, hyvin väsyneenä, mutta muutoin hyvillään.

"Kuinkas kävi?" kysyi Esteri.

"No, niin se kävi", vastasi Simo, "että minä nyt olen torpan omistaja tämän kauppakirjan nojalla". Samalla hän veti povestansa paperi-arkin. "Minä kuljin pitkin kylää rahan haussa, ja sain sitä vähän paikastaan vastaisesta satulamaakarintyöstä edeltä päin. Minä kävin kumminkin kuudessatoista paikassa ja juuri yhtä monta eri velkamiestä on nyt minulla. Mutta hyviä ihmisiä ne isännät tuntuvat olevan, ja jos he eteenkin päin yhtä hyviä ovat, etteivät ajattomalla ajalla rupea velkojansa hätyyttämään, niin meidän käypi auttavasti hyvin vielä. Meillä on nyt torppa, yksi hevonen, kaksi lehmää, kymmenen lammasta ja kaikenlaista muuta maanpäällistä. Tuo Amerikkaan-menon into pakoitti hänen myymään kaikki melkoisella hinnan alennuksella minun edukseni."

"Vai on hevonenkin, sillä minä ajan!" sanoi Taavetti.

"Aja pois, kyllä sitä vielä saatkin ajaa tarpeeksesi asti", sanoi isä naurahdellen.

"Oli onni että torppa saatiin", sanoi Esteri.

Seuraavalla viikolla tuli majan muutto. Elukkain hoitamisen tähden täytyi Rahkosen joukon olla heti sijassa, kuta entiset asukkaat pois menivät. Niin he jo muuttivatkin uuteen paikkaansa päivää ennen entisten asukasten lähtöä.

Siitä sitä sitten torppaa asumaan ruvettiin, ja Simon täytyi ajaa hevostakin, jota hän ei ollut tehnyt paitsi nuorena poikana. Vähän hän sitä kumminkin tarvitsi tehdä, sillä Taavetti pian tottui hevosta hoitamaan. Kumminkin ennen pitkää rupes ukkoa itseänsä huvittamaan hevosen ajanta, hän kun ei luunsäryltänsä oikein voinut aina istuntatyötä tehdä. Hän toimitti Taavetin tekemään satulamaakarin työtä ja poika tekikin köykäsemmät työt niin, ettei isän osaksi jäänyt muuta kuin kaikkein raskaimmat, joihin ei Taavetin voimat vielä riittäneet. Töitten lomasta Taavetti myös selkää oikaistakseen juoksenteli pitkin pellon hankea navetan takana, josta oli erittäin viehättävä katsella järven jäälle ja kuunnella kuinka iki-hongat pihan laidassa humisivat hauskasti ja kodikkaasti.

Äidin apuna voivat jo Mari ja Hanna kaikenlaista toimittaa ja ihmeeksi äidinkin silmät paranemistaan paranivat, kun hän tuli suurempaan huoneeseen ja vapaampaan liikuntaan, niin että hän hyvin näki elukat ruokkia ja kehrätä.

IV. Orpoja

Entinen asukas oli kylvänyt ruista, jonka laiho kevään tultua erittäin vihriänä pellolla virkisti uutten asukasten silmiä, samalla uusilla toiveilla rohkaisten mieliä. Nyt se ken kynnelle kykeni, oli pellon-työssä lantaa vetämässä, hajottamassa ja pöyhimässä, sillä oli suvitoukojakin tehtävä. Simo se kynti hevosella ja tunsu että hän oli käsityöläisenä täydellisesti maantyon unohtanut, vaikka nuoruudessaan oli siihen jo joltisesti perehtyneenä ollut. Kylästä ei hän kumminkaan lähtenyt apua hakemaan, itse hän tahtoi tehdä, vaikka kömpelöstikin ja niin saatiin tuotahätäa ohra tehdyksi. Samaa tietä saivat mennä muutkin kesä-työt, omatakeisen väen kanssa. Siinä oli kumminkin heinänteko-aikana pulma edessä, kun torpasta piti kaksi viikkoa olla mies talossa niittämässä ja Simo ei kehdannut mennä huonoa niitto-taitoansa kylän väelle näyttämään. Olisi hän vaihtanut satulamaakarintyöhön ne päivätyö-päivät, vaan isäntä ei siihen myöntynyt. Senvuoksi Simo palkkasi edusmiehen edestään ja pääsi sillä pälkähästä.

Kaikenlaisten kesätöiden aikana, erittäinkin heinänteossa, kunnosti pieni Taavetti itseään niin, että isä ja äiti arvelivat: siitä pojasta se kalu tulee, jos tullakseen! Isä oli pääsemättömissä siitä pienestä viikatteesta, jota Taavetti tahtoi itsellensä toimitettavaksi; vaan kun viikate saatiin, niitti hän, ettei aikamies paremmin.

Simo ja Taavetti kahden puivat riihen. Pellon leikkuussa teki äiti täyden työn, vaan riiehen ei hän voinut mennä; sillä hänen silmiensä kipeyteen oli suurena syynä entiset nuoruutensa aikuiset riihen puimiset.

Viljaa tuli niin paljo kuin sitä tullakin piti; sillä siinä paikassa, jossa tuo torppa oli järven rannassa, ei halla uskaltanut kynsiänsä näyttää, vaikka sinä kesänä kyllä kävi talollistenkin pelloilla.

Nyt kun hän oli saanut kaiken viljansa korjatuksi, järjesti hän ja laski kuinka paljon hän tarvitsisi perheen ylläpidoksi ja siemeneksi ensi uutiseen; hän huomasi, että koko joukko viljaa liikenä velkamiehille luovuttaa, ja niin hän maksoi pois viljalla viisi velkojaansa, että jäi enään vaan jäljelle yksitoista. Syksyllä hän taas kävi niissä hevosen kaluja tekemässä, jotka vielä saamista olivat, ja niin hän maksoi torpan hintaa jättiläis-askelleilla, kotiväellä kun oli murheeton leipä, ja kaiken työpalkan voi käyttää velan maksoksi. Että pian vaan velasta päästäisiin, teki Taavettikin työtä niin kiivaasti, että ihmiset rupesivat poikaa varoittamaan hiukan terveyttään säästämään. Taavetti oli kumminkin saanut pieneen päähänsä innon, ja kun taas kotiin palattiin talvea viettämään, tuumi hän, että isä tekisi niin hyvin, panisi hevosen aisoihin, ja menisi kaupunkiin valkoista lammashahkaa ja saphiania noutamaan. Isä täytti pojan pyynnön ja toi kaupungista tarpeelliset aineet. Taavetti rupesi nyt tekemään kintaita sekä tupakki- ja raha-kukkaroita. Mutta että työ joutuisi sukkelaan, asetti hän apu-neulojaksi molemmat vanhemmat sisarensakin, ja oli itse mestarina. Sillä tavoin valmistui niitä kintaita ja kukkaroita niin, että tuli sen talven kululla koko kylään melkein joka miehelle. Taavetti ansaitsi sillä tavalla vähän nopeammin rahaa kuin satulamaakarintyöllä ja isä kulki rahti-ajossa, ettei hevonen joutavana syönyt.

Keväällä huomattiin, että Taavetin ansiolla voitiin maksaa pois kaksi velkamiestä ja Simo taas maksoi kolme pois rahdin-veto rahoilla. Nyt jäi enään vaan kuusi velkamiestä, eikä nekään olleet kaikista suurimmat.

Taas tuli kesä ja ruvettiin kesätöitä toimittelemaan, mutta ennen kuin ohra saatiin tehdyksi, tuli Simo kipeäksi ja viisi päivää sairastettuansa kuoli. Se oli tuntuva suru vaimolle ja lapsille. Kun pikkusen olivat alkuun päässeet, niin näin se nyt kävi, ja isä, jonka olisi vielä kauvan aikaa tarvinnut työskennellä, korjattiin pois.

Esteri suri ja itki, niin että hänen entisestä huonot silmänsä tulivat vielä huonommiksi, ja pelko että velkamiehet vievät torpan vielä enensi hänen suruansa. Jumalaan Esteri tosin luotti lujasti, mutta ei hänen päähänsä kuitenkaan se seikka tahtonut mahtua, että velkamiehillä olisi jotain luottamusta

hänen kymmenvuotiaasen poikaansa. Sen Taavetti kumminkin vakuutti, että ne häneen täydellisesti luottavat.

Isä haudattiin, eikä kukaan velkamiehistä näyttänyt pitävän mitään kiirettä; ei ääntäkään päästetty että Simo velkaakin olisi. Kumminkin kun hautajaispuuhat olivat ohitse, meni Esteri kaikkien jäljellä olevien velkamiesten luo, kysymään mitä he nyt aikovat tehdä.

Yksi sanoi yhtä toinen toista, mutta kaikki ne pääasiassa olivat sitä mieltä että heillä kiireempi olisi velkaansa vaatimaan, jos poika olisi kuollut isän sijasta, ja että Esterin ei tarvinnut hätäillä niin kauvan, kuin hänellä oli Taavetti elävänä luonansa. Pitäköön huolta asioistansa miten parhaiten taisi.

Kun äiti kotiin tultuansa hyvillä mielin kertoi Taavetille, mitä isännät hänestä arvelivat, sanoi poika:

"Sanoinhan sen jo, että ne minuun luottavat, jos ei muuhun, niin minun käsityöhöni."

Nyt täytyi ottaa apumies kylvöjä tekemään, sillä Taavetti ei toki vielä siihen kyennyt, ja niin saatiin taas kylvöt tehdyksi ja pellot lainehti kauniissa laihoodsa. Kun niityn aika tuli, niitti Taavetti torpan niittämiset pikku viikatteellansa yksinään, vaikka se kävikin hitaammasti ja huonommasti kuin perin aikaiselta.

Isäntä, kun tuli päivätyö-viikot, tyytyi siihen että Taavetti ne suoritti, hän ei pitänyt väliä, kun torpasta vaan oli mies niityllä, ja mieshän Taavettikin oli, vaikkei vielä henkirahaa maksava. Mutta vaikka isäntä ei enempää vaatinut, niin ei Esteri kumminkaan isäntää jättänyt ilman hyvitystä, vaan kävi lisäksi viikon peltoa leikkaamassa, josta isäntä oli erittäin kiitollinen.

Sillä tavalla sitä sitten eteenpäin elettiin. Taavetti vahvistui vuosi vuodelta, niinpä siskonsakin, ja velka tuli käsityöllä maksetuksi, vaikka Taavetin täytyi apulaisena käyttää toisen kylän satulamaakaria vaikeampien töiden tähden monena peräkkäisenä vuonna.

V. Uusia tuumia

Vuodet ovat eteenpäin vierineet. Taavetti on jo käynyt rippikoulun, ja on, vaikka kuudentoista vanha, jo täyden miehen kokoinen. Parina viimeisenä vuonna ei ole enää tarvinnut käyttää vierasta apua maan töissä; ne on Taavetti tehnyt äitinsä ja sisartensa kanssa. Äidin silmät ovat kumminkin nyt lopullisesti pimenneet, ettei hän voi enään nähdä omia kauniita lapsiansakaan. Lääkärikään ei voi enään niille mitään, ja hän on täydellisesti lastensa ja Jumalan huostassa. Päiväkaudet istuu hän nurkassa jotakin nypistellen, että saa vähänkin hupaisemmasti aikansa kulumaan.

Taavetti se isännöitssee torpassa. Hän ei ole tähän asti vielä yrittänyt muuta käsityötä kuin satulamaakarin työhön vivahtavaa, vaan hän nyt, kun on velatoin, myös rupeaa tekemään kaikenlaista talouskalua. Satulamaakarin työt on tehty niin tarkkaan, että tuskin koko kylässä pistoakaan sellaista työtä olisi koko talvena. Puutyötä siis nyt on torpassa ensimmäiseksi tehtävä. Hevonen on aikansa kuluksi jyrsinnyt seimen laidan. Vajassa on entisiltä ajoilta muutamia vanhoja lautoja, tuvassa on kirves ja vanha saha. Sahan hampaat ovat tylsät, mutta Taavetilla on viila, jolla hän on hevosen kaluja tehdessään naskaliaan teroittanut. Nyt viilaa hän sahan hampaat teräviksi, ja vääntää niitä siihen asemaan että ne tulevat tarkoituksensa mukaisiksi. Sitten laittaa hän seimen laidan ja sanoo ruunalle:

"Syö muuta ruokaa äläkä pilaa seimen laitaa! Etpä luullakseni nälässä ole ollut, koska lautasesi on niin tasainen."

Tallista lähtiessä näki Taavetti sisaren menevän navettaan ja muisti hänen puhuneen, että sielläkin on jotain vikaa.

"Mari, onko se lehmän parsi kaatunut?"

"Kyllä se kallellaan vähä on."

"No, syntihän se on että parsi kallellaan on. Harmittaahan se lehmääkin, kun seinät kallistuvat. Mitäpä sanoisimme, jos pirtin seinä rupeaisi päällemme taipumaan emmekä pääsisi alta pois."

"No, eihän tuohon tarvitse muuta kuin kaksi hyvää kiilaa, siinä on vaan jalat perään antaneet."

Silloin veisti Taavetti kiilat ja löi parren suoraksi.

"Tytöt, teidän pitää oppia kankaita kutomaan", virkkoi Taavetti taas kerta sisarelleen; "kehrätä te jo vähän taidatte jokainen.—Onko meillä kangaspuut kunnossa?"

Marin piti tehdä tili kangaspuista: hän haki ne esiin, vaan ei saanut selkoa kelpasiko ne vai ei.

"Ka, niin mene hakemaan asian ymmärtävä ihminen, joka katselee kangaspuut ja sanoo mitä niistä puuttuu. Kaikki pitää saataman kotona tehdyksi."

"Minä en jouda menemään niin paikalla, vaan saa Hanna mennä käskemään Mertalan Matleena", sanoi Mari.

Hanna meni käskemään.

Mertalan Matleena oli vanha piika, jolla oli omat huoneet, ei aivan kaukana Rahkosen torpasta; hänellä ei ollut mitään maanviljelystä, hän elätti itseänsä paljaalla kutomisella ja sitä hän tekikin sekä maalle että kaupunkiin. Hän oli muuten hyvin sievä ihminen ja vaatetti itsensä hyvin siististi, vaan muutoin sanottiin häntä hieman äkäiseksi, ja se lieneekin ollut syynä, ettei hän ollut kenenkään kanssa naimiskaappoihin joutunut.

Pian tulikin Hanna takaisin ja sanoi:

"Tulee vähän ajan päästä."

Pian tulikin Matleena, aivan kirkko-puvussaan. Kamarissa laitettiin kaikki siistiin kuntoon, että olisi sopinut sinne vaikka herroja käskeä. Sinne sai vieras luvan mennä.

Kun oli tavalliset tervehdystemput toimitettu ja hyvät päivät suoritettu, alkoi Taavetti puhua:

"Minä olen kutsuttanut teidän luokseni. Olisitteko niin hyvä ja katsoisitte ovatko meidän kangaspuumme kelpaavassa kunnossa. Jos ei, niin olisitte hyvä ja sanoisitte mitä niihin on lisäksi hankkiminen, ja jos tahtoisitte opettaa noita tyttöjä kangasta kutomaan, kyllä minä vaivanne maksan."

"Kyllähän tuosta pian selko saadaan", sanoi Matleena.

Nyt tarkasti hän kangas-puut ja huomasi että niillä kyllä tavallista kangasta kutoo, kun vaan hankkii kaksi uutta pirtaa ja yhdet uudet niidet, ja pienemmän sukkulaisen. Mitä muuhun opettamiseen ja harjoittamiseen tulee, niin saavat tytöt käydä opetusta hänen luonansa saamassa.

Tätä keskustelua ja kangas-puiden tutkimista toimitettiin porstuassa.

Sinne hiipi vanha Esterikin, kun kuuli Matleenan äänen.

"Se on hyvä että Matleena ottaa opettaakseen tyttöjä kutomaan; minä kun en ole koskaan ollut mikään kutoja, niin en ole voinut heitä opettaa. Jotakin kumminkin olisin kutonut, jos en niin sokea olisi ollut puolta elämäni ikää."

"Niin siinä on kutomisessa työtä näkeväillekin, vaikka kuuluu niitä jossain paikassa olevan sokeitakin kankureita. Lienee tuo se kumminkin harvinainen poikkeus, ja erityinen luonnon lahja."

"Oh, vai on sokeitakin kankureita!" Esteri ihmetteli.

Nyt meni Matleena pois, ja tytöt lupasivat tulla ensi tilassa kangaskutouksen oppiin ja olivat erittäin iloissaan.

VI. Omaa pajaa

Seuraavana päivänä tuli kova kysymys, kuka tytöistä ensimmäiseksi kutous-kouluun menee. Taavetti oli aamulla hevosen kanssa lähtenyt metsään. Siinä siis tytöt neuvottelivat osaksi keskenään, osaksi äitinsä kanssa.

Liisa, joka oli vasta kymmenvuotinen, sanoi:

"Minä menisin mielelläni."

"Sinä olet liian pieni; jos minä menisin, niin se toista olisi", sanoi kaksitoistavuotinen Esteri.

"Johan nyt, nuoremasta päästäkö niitä kankurin oppilaita aloitetaan", sanoi äiti.

"Kaikkein sopivin on siihen Hanna", sanoi Mari.

"Niin minunkin mielestäni", sanoi äiti. "Sillä Marin täytyy olla kotona emännyyttä pitämässä, ja kun kerran oppi taloon saadaan, kyllä se siitä leviää joka sisareen."

"Olkoon menneeksi", sanoi Hanna ja lähti astumaan Mertalan Matleenan luo.

Vähä sen jälkeen tuli Taavetti kotiin metsästä.

"No, onkos kukaan mennyt kutomaan?" kysyi hän kohta sisään päästyänsä.

"Hanna meni", vastasi äiti.

"Se minunkin tarkoitukseni oli, että Hannan sinne olikin mentävä; hänestä se kumminkin tulee kankuri, jos kenestäkään koskaan," sanoi Taavetti, katsellen akkunasta ulos. "Ja minäkin aion opetella tekemään joka sorttia työtä, että osaisin kaikkia."

"Jolla on viisi virkaa, sillä on kuusi nälkää", vastasi äiti sananlaskulla.

"Eipä. Se sananlasku ei aina pidäkkään paikkaansa. Kaikkein vähimmän sen tarvitsee nälkää nähdä, joka osaa monenlaista tehdä. Jos ei yksi auta, auttaa toinen."

Mitä olikaan Taavetti metsästä tuonut, mitä puita hänellä oli kuormassa pihalla, mihin tarkoitukseen hän niitä aikoi käyttää, siitä eivät tytöt suoraa saaneet. Aikoisiko hän ruveta huonetta rakentamaan, vai mitä hän niin suurilla puilla? Varmaankin hän on niitä luvottomasti varastanut, josta hän ehken joutuu aika sakon saamaan. Mari se toisille pihalla niin arveli ja Taavettikin siihen, samassa tullessaan, kuuli harmikseen Marin viimeiset sanat "sakon saamaan".

"Minkä sakon saamaan? Enkö minä ole niitä isännältä rahalla ostanut? Ei suinkaan mahtane ostamisesta olla mitään sakkoa."

"Enhän minä tiennyt sinun niitä ostanees", sanoi Mari hämillään.

"Milloin ennen olen mitään varastanut? Luuletko että minä varastamalla rupean aikeitani panemaan käytäntöön?" Viimeisen lauseen sanoi hän semmoisella painolla, että tytöt päättivät parhaaksi juosta navettaan.

"Vai varastanut minä olisin kimppe-kellekseni?" tuumi Taavetti, purkaen kuormaansa; "ei noilla naisilla ole paljon päässä pidettävää."

Siitä sitten noita kelleksiä kuivailtiin, ja ennen pitkää Taavetilla oli uusia kiuluja, saaveja, ämpäreitä, ja mitä vaan entiseltä ilman oltiin, niitä Taavetti kotona teki.

Pian Hannakin asetti kangaspuut paikoilleen omassa tuvassa, ja pirtojakin oli ostettu ruotsalaiselta pirran eli kaiteen-kauppiaalta. Kun Hanna kutoa helskytti harmaata sarkaa, vilkaisi Taavetti usein sinne päin veistellässään, ja tuumi väliin itsekseen: "pian ne tytötkin oppii jos pojatkin."

"Mitä multaa sinä Taavetti nyt taas hämmennät?" sanoi Mari eräänä päivänä.

"Milloin ennen olen multaa hämmettänyt?" kysyi Taavetti, kiivaammin vaan hieroen ja hämmettäen.

"Et juuri ennen, vaan minusta näyttää kuin rupeaisit valamaan, ja minua peloittaa että sinä laitat pahan käryn hajun, ja poltat permannon."

"Poltanko permannon! Missä olet nähnyt valaessa permantoa poltettavan?"

"Kerta satuin käymään Tuomolassa, kun isäntä oli parhaallaan valamisen puuhassa, eikä aikaakaan, kun messinkiä sitten kaadettiin, niin meni se permannelle ja tietysti hukkaan kaikki. Ai sitä katkeraa savua, mikä siitä nousi! Kun vielä muistan, niin kurkkuani karvastelee."

"Kylläpä se oli katkeraa savua, kun vielä kurkkuasi karvastelee."

Sitten kun kaikki oli kunnossa ja metalli oli kiehuvan kuumaa, kaatoi Taavetti sitä, mutta permannellehan se läpitse juoksi, ja savu ja käry nousi kauhea.

"Johan se Mari sanoi että niin se käypi", sanoi sisar Liisa.

Samassa tuli Marikin tupaan, kuin kiehuva metalli pitkin permantoa juoksi.

"Sanoinhan sen jo, että aivan Tuomolan isännän lailla sinä valat, nimittäin pitkin permantoa."

Samassa sieppasi Mari tuvan toiselta puolelta saavin, joka oli puolillaan vettä, ja heitti sen vaaran paikkaan. Pahasti kirisi, ja sohisi nuot kaksi elementtiä, ennenkun taukosivat.

"Olisithan siihen vettä itsekin saanut kaataa", sanoi Mari.

"Mikäs mun kädessäni oli? Olisi kai pitänyt tämä heittää nurkkaan tiedän mä."

"Ai, en huomannut! Mutta tulikohan yhtään tiukua?"

"Jahkahan jäähtyy, niin katsotaan."

Kun katsottiin, oli kaksi vähän sinne päin, vaan toiset ei nimeksikään. Vikahan siinä oli, missä vika. Tiesi kait sen; ei suinkaan se permannelle ilman.

"Kyllä minä nyt jo huomaan, aha! Oppia niissä kaikissa tarvitaan. Mutta tekijäänsä näkyy neuvovan valmis työkin. Jahkama koetan toisen kerran!"

Eikä Taavetti heittänyt ennen kuin sai tiukunsa valetuksi ja itse hän teki sorvaus-laitoksen ja sorvasi tiu'ut kirkkaiksi kuin mikäkin, ja tuumasi sitten:

"Ei minunkaan hevoseni ole ilman tiukuja."

Kun tuli ensimmäinen sunnuntai tiukujen valamisesta, asetti Taavetti tiu'ut hevosen kaulaan ja valjasti ruunan kirkko-reen eteen. Kaikki sisaret rekeen ja itse kannaksilla seisoen ajoi hän kirkolle.

Kirkon mäelle tultua veti hän ihmisten huomion erittäin puoleensa. Muutamat Taavetin tuttavat pojat tulivat tutkimaan asian laitaa, olisiko siinä joku erityinen syy, jonka johdosta hän nyt noin sisariaan kirkolle vedätti. Ja pian huomasivat he hevosen kaulassa uudet tiu'ut.

"Oletko itse valanut nuo tiu'ut?" kysyi eräs Taavetin rippikoulu-kumppani, Hetiskan talon nuorempi poika Esa.

"Itsehän minä ne valoin, vaan eipä niistä hääviset tulleet."

"Älä mitään; kyllä ne vaan siinä tekevät täyttä virkaa."

"No, helisehän vähän; välttäähän nuo mökin miehelle."

"Aivan täyttä päätä."

Vihdoin keräytyi siihen koko joukko nuoria miehiä, ja tuumivat tiukujen olevan niin siistiä työtä, ettei kaupungin valureiltakaan olisi saanut sen puhtaampaa.

"Tee minullekin tiu'ut!"—"Ja tee minullekin!" kuului joukosta useampia ääniä.

"Saahan tehdä; aikaahan tätä mökin miehellä on", arveli Taavetti ja meni kirkkoon.

Palausmatkalla Taavetti kehui kosolta saaneensa tiu'un tilauksia.

"Sitä vartenko sitä kirkossa käydäänkin, että tilauksia saamassa?" kysyi äiti.

"No, täytyyhän köyhällä väliin olla yksi tie, kaksi asiaa", tuumi Taavetti.

"Kylläpähän se välistä niinkin taitaa olla", sanoi muori. "Vaan täytyy koettaa kirkossa käydä vapaalla mielellä kaikista maallisista puuhista."

Seuraavana päivänä rupesi Taavetti äitinsä kanssa neuvottelemaan, että torppaan hankittaisiin paja.

"Paja? Mitä sillä tehdään meillä? Kuka siinä sepittäisi?" kysyi äiti.

"Minä siinä olen aikonut toisinaan sepittää", vastasi Taavetti.

"Kyllä minä sen huomaan, mutta pelkään, että sinä tulet liian ylimieliseksi, eli miksikä kiihkoksi sitä kutsuisin. Se tulee tuommoinen alituinen puuhaaminen jo melkein pelkäksi hullutukseksi, ja sinä

luulet, että kaikkia osaa tehdä, kun vaan alkaa. Mutta sepän työ on semmoinen ammatti, että sitä ei osaa ilman oppia käymättä ja oppiinneno on tarpeeton, kun meillä on jo velatoin torppa."

"Niin, mutta minä en, äiti, aiokaan ikääni torpparina olla.

"Kyllä minä sen huomaan ja olenhan sen jo sanonutkin joskus, että jolla on viisi virkaa, sillä on kuusi nälkää. Suustasihan se jo kukkuu, että sinusta tulee vielä seurakunnan vaivainen. Ja mikäs siinä muu auttaa, kun sinä työhön pystyvänä aikana rupeat kustantamaan semmoisia laitoksia, jotka eivät tuota tään taivaallista! Mikäs muu siinä tulee kuin miero eteen lopulta!"

"Te olette liian ahdasmielinen, äiti. Jos minä niin olisin ollut, niin meillä ei olisi tätä torppaa." Sen sanottua pani Taavetti turkin päälleen ja alkoi astua ulos pihasta.

"Minnekkä sinä nyt menet, Taavetti, kun niin alakuloiselta näytät?" kysyi Mari pihalla.

"Menen kylään neuvottelemaan, kun ei kotona asiat selvene."

Oli kirkas päivä kevättalvella. Taavetti astui ja oli syviin mietteisiin vaipuneena. Metsä, jonka läpi tie kulki, hajahti erittäin hyvälle. Siinä astui hän ajatuksissaan ja tuli melkein huomaamattansa Pynnölän pihalle. Isäntä seisoi pihalla.

"Hyvää päivää isäntä!" tervehti Taavetti.

"Jumal' antakoon! Mitäs Taavetti niin surulliselta tänään näyttää?"

"No, empä tiedä itsekään; mutta olis minulla vähän puhuttavaa teidän kanssanne."

"Menemme kamariin", sanoi isäntä.

Menivät siis molemmat sisälle.

Kun olivat istahtaneet, kysyi isäntä, joka jo oli elähtänyt mies:

"Mikä asia se on, joka sinulla nyt on toimitettava?" Tätä sanoessaan katsoi hän Taavettiin erittäin uteliaan näköisesti.

"Se asia itsessään ei ole paljo mitään, mutta—"

Siihen se jäi.

Isäntä tuli vielä enemmän uteliaaksi.

"Ethän vaan aikone pois matkustaa?"

"En, minä en matkusta mihinkään, minä vaan tuumin laittaa oman pajan."

"No, mitä kaikkea sinä vielä mahtanetkaan laittaa, ainahan sinä puuhaat, niin kuin olisit koko poika paljasta tointa ja puuhaa!" Isännän silmät kiilsivät sitä sanoessa.

"Niin, kyllähän minä puuhaan, vaan minun on vaikea puuhata. Se viepi kaiken halunkin pois, kun äitini on aina vastaan, vaikka mitä yrittäisin."

"Niin se nyt mummo parka luulee, kun sinä olet vielä niin nuori, että jos siitä sitten ei tulisi mitään, olis siinä sekä ajan että rahan hukka. Kyllä mummo siinä on tavallansa aivan oikeassa, että se kieltelee, ja jos sinä olisit joku toinen poika, joka ei mitään aikoin saisi, niin hänen kieltonsa olisi aivan oikeutettu. Sinua kumminkaan ei hänen pitäisi kieltämän. Se on muuten aivan oikein, ettet rupea omin neuvoisi äitisi kanssa väittelemään ja tekemään hänen tahtoansa vastaan, vaan puhut muiden ihmisten kanssa, ja puhuen aina asiat selvenevät. Minun neuvoni on: älä vielä laita pajaa. Sinä saat sepittää minun pajassani ja harjoitella ja saat käyttää nuorempia sisariasi lietsojina, ja jos sinusta seppä tulee, niin ei äitisikään sitten enää kiellä sinua pajaa laittamasta.

"Istu, minä sanon Leenalle että tuopi kahvia", lopetti isäntä, ja meni toiseen huoneeseen.

Taavetti kuuli kuinka isäntä siellä hoputti tytärtään, ja sanoi siellä olevan vieraan itsellään.

"Vieras", jupisi Taavetti itsekseen; "kyllähän niitä kuuluu tässä maailmassa olevan vieraitakin. Se on vähän liikanaista kohteliaisuutta minusta."

Isäntä tuli pian takaisin, ja arveli: "Kyllä se on kaikkein paras, kun sepität meidän pajassa!"

Vähän ajan takaa toi Leena kahvia. Hän oli Pynnölän talon nuorin tytär ja oikein sievän näköinen. Kaksi oli tytärtä Pynnölässä; vanhin, Elsa, oli jo aikoja sitten naimisissa, ja johan tuo Leenakin näkyi olevan aikaihminen.

Kahvin juotuaan suoriutui Taavetti kotimatkalle. Hän hyräili mennessään ja oli iloinen, vaan eipä kuitenkaan oikein iloinen. Joku häntä kumminkin vielä vaivasi.

"Minä saan sepittää Pynnölän pajassa", sanoi hän äidillensä kotiin tultuansa.

"Vai niin, vai olit sinä Pynnölässä jo pajaa kysymässä. Mitä sinä sepität—haravia vai viikatevarsia?"

"Jaha, vai puukaluja minä sepitän! Te luulette ettei siitä tule mitään, mutta minä rautaa taon ja kalkutan."

Seuraavana päivänä meni Taavetti koettamaan sepittää, halunsa mukaan. Hän vei Esteri sisarensa kanssaan lietsojaksi. Tarkoitus olikin vaan koettaa, saisiko rautaa minkäänlaiseksi muodostumaan ja hän takoi rautapalan, vasaran muotoiseksi.

"Jopa tuli vasara, vaan ei siinä ole vielä reikää, mihin varsi pannaan", sanoi isäntä, kun tuli työtä katsomaan.

"Kyllä siihen silmäkin tehdään", sanoi Taavetti ja löi silmän siihen, ensin rautaa vähän kuumennettuaan.

"Mutta merkillinen poikahan sinä olet ja vasara on valmis, että kun varren panee, voi hevosta kengittää", ihmetteli isäntä.

Nyt vietiin tuo uusi vasara ulos pajasta ja sitä näyteltiin yhdelle ja toiselle. Kaikki olivat kummissaan, kun Taavetti oli osannut sen tehdä. Taavetti lähti sitten sisarensa kanssa kotiin ja antoi vasaran äitinsä käteen.

"Onko tämä vasara sinun tekemäsi?" kysyi äiti koetellen sitä hyppysissään.

"On."

"No, mitä sanoo Esteri? Onko se totta?"

"On."

"Laita pois paja! En minä tahdo enään sinua kiusata. Tee mitäs taidat, kun vaan et tule ylpeäksi."

Taavetti tuli hyvin alakuloiseksi, äitinsä viimeisestä lauseesta. "Kyllä se voipi pian niinkin käydä", ajatteli hän. "Siis en laita vielä pajaa, ennen kun tiedän etten siitä tule ylpeäksi."

Pian tulikin siihen esteitä, ettei hän joutanutkaan pajapuuhiihin. Satulamaakarintyötä rupesi tulemaan; sillä talven ajalla oli särkynyt hevosenkaluja useammassa paikoissa. Koko kevät meni kulkiessa niitä korjaamassa, sillä hänen täytyi ehtiä käydä monessa talossa. Töin tuskin ennätti hän valaa tilatut tiu'ut, että niiden ääni vielä vähän ehti soida talvi-kelin aikana.

Kesällä sai Taavetti taas harrastaa torpan tilusten viljelyksessä. Kaikki sisaret olivat myöskin uutterasti apuna ja pian tulikin työt tehdyksi, sillä voimat lisääntyivät vuosi vuodelta kasvavissa nuorukaisissa. Ennättivät siis jo tytöt käydä kylän työssäkin, niityllä ja pellolla. Taavetti kävi päivätöissä Pynnölässä ja väli-aikoina hän kyhäsi vanhoista laudoista pientä pajaa. Sinä kesänä tulikin erinomainen vuosi ja jyvät suuria ja raskaita.

Kun sato oli korjattu, lausui äiti:

"Jumalaa saamme kiittää, siitä kaikenlaisesta hyvästä menestyksestä, joka osaksemme on tullut. Mutta varmana saamme pitää sen että tulee myöskin vastoinkäymisen aikoja."

VII. Sen puolesta tuo nyt on

Vuosia on taas pari vierähtänyt mitään merkillisempää tapahtumatta. Taavetti on vaan saanut valmiiksi uuden pajansa ja on yhtä ja toista kappaletta siellä taoskellut. Kahtena viimeisenä kesänä on vuodentulo ollut niukempi; kuitenkin on Taavetti säästänyt vähän rahaa ja jyviä. Hän on kahdeksantoista vuotinen ja siihen asti aina ollut terve; hän ei ole koskaan tuntenut kipeäksi itseänsä. Nyt hän tuntee päänsä kummallisesti humisevan, maailma pyörii mustana silmissä ja hänen on keskellä päivää paneuminen vuoteesen. Sisarilla ja äidillä on hätä käsissä, sillä Taavetin ruumis on polttavan kuuma ja hän rupeaa puhumaan epäselviä, katkonaisia sanoja. Sisaret koettavat häntä auttaa parhaan ymmärryksensä mukaan, mutta sairas on sairas ja tarvitseisi siis älykkäämpää apua. Turhaan odottavat he tointumista puolipäivästä iltaan; pahemmaksi hän vaan tulee, nousee väliin ylös ja tahtoo mennä ulos. Kaikki sisaret tarvitsevat kaiken voimansa, hillitessään tuota jättiläisvoimaista, raivostunutta hourailijaa. Ei auta mikään nyt muu, täytyy nuorin sisar Liisa lähettää kylästä apua hakemaan. Hän lähtee juoksemaan syksyisen yön pimeyteen ja juoksee niin paljon kuin vaan jalkansa kannattavat Pynnölään.

Kamalan mustaa on ollut nuoren arkamaisen tytön yksinään pimeässä syys-yössä juosta tuo synkän metsän läpi kulkeva taival. Ja kyllä vielä osaa pelkoa lisätä haukkumisellaan ja kiinnitapailemisellaan tuo vahdissa seisova suuri Pynnölän koira, joka ei millään hinnalla tahdo häntä laskea yöllä huoneeseen eikä portaita ylös.

Koiran haukunnasta havahtui talon väki ja isäntä rientää porstuaan.

"Mikä siellä portailla on?" huusi hän että kartano kajahti.

"Minä täällä olen."

"Kuka minä?"

"Liisa Rahkonen. Taavetti on kipeänä kuolemaisillaan, tuppaa ulos, että me saamme rynnistää hänen kanssaan hengen edestä."

"Ai! Taavetti! Voi minua!"

"Mitä sinä, Leena, puhut?"

"Minä vaan sanoin, että on onnetonta, jos hän kuo—"

"Kuolee, kuka? Säikähditkö, pelästyitkö sinä?"

"Mene nyt sisälle, Leena, ja rauhoitu ja tule sisään, Liisa."

Nyt menivät kaikin kamariin ja Leena meni peräkamariin, jossa hän kuului kiivaasti panevan vaatteita päälleen. Isäntä sytytti valkean pöydällä olevaan kynttilään.

"Joko hän on kauankin ollut kipeänä?" kysyi hän, pannen myöskin päälleen.

"Puolipäivästä asti."

"Mitäs minä siellä teen, kun en minä osaa mitään rohtoja hänelle toimittaa? Jaa no, menenhän minä sinne kumminkin."

Leena tuli täydessä puvussa etukamariin.

"No, minne sinä olet menossa? Hyvä lapsi, minne sinä aiot?"

"Sinne, mihin isäkin."

"Sinne, no mutta miksikä se siitä tulee?"

"Onhan teidän hausempi palata, kun minä olen mukanne."

"Sen puolestahan tuo on."

Silloin sitä lähdettiin.

Kiirein askelin astuttiin pimeässä ja monen haparoimisen perästä päästiin vihdoin torppaan.

Sairas oli nukkunut ja huokui väliin hyvin raskaasti, väliin taas tuskin kuuluvasti. Kaikki olivat hämmästyksissään ja tytöt olivat vallan raukeat kovasta ottelusta sairaan kanssa.

"Saapa nähdä kuinka siinä vaan käy", tuumi isäntä, ja koetteli sairasta.—"Kyllä se on kuumetta, mutta mitä lajia? Onko tuo nyt lavantautia tähän vuoden aikaan?"

Leena lähenei sairasta, painoi kätensä hiljaa Taavetin otsalle ja vedet juoksivat pitkin poskia alas. "Kyllä hän on kovin sairas", sanoi hän, koettaen la'ata itkemästä.

Isäntä katseli tyttärtään, vaan ei puhunut mitään, pani vaan tupakkaa piippuunsa ja oli yskivinään.

"Kyllä hän taitaa kuolla; hän on niin minusta—kuinka sitä sanoisin", sanoi Leena.

"Joku meiltä kuolee, kukahan lienee, vaan ilman ei se mene tämä syksy. Kyllä minun uneni ennen on toteen käyneet", tuumi Taavetin äiti, istuen nurkassa ja nojaten päätänsä lämpöiseen uuniin.

"Enhän vaan minä", sanoi Mari.

"Enkä minä" sanoi Hanna.

"Kukaties minä", sanoi Esteri.

"Pikemmin se olen minä", Liisa, nuorin tytär hökäisi.

"Arvaahan sen, että tottahan se on Taavetti, joka on jo lähellä kuolemaa ja te kaikki olette terveitä", arveli Leena.

Toiset tytöt kaikki vapisivat, vaan Leena istui vakaana.

"Se on kummallinen ihminen tuo Leena", virkkoi isäntä. "Se on pienestä lapsesta asti ollut semmoinen, ettei se ole pelännyt mitään. Hän on aivan äiti-vainajansa kaltainen. Miehet ei pelkääkään, minä luulen, tuskin kukaan; mutta naisissa on sitä vastaan hyvin harvat, jotka eivät pelkäisi."

Vähitellen tulivat kaikki uneliaiksi ja yksi toisensa perään vetäysivät mihin saivat kallistua huokaamaan. Isäntä ja Leenakin kävivät pitkäkseen penkille. Kynttilä paloi pöydällä ja hämärästi valaisi isohkoa huonetta. Kun olivat kaikki nukkuneet, nousi sairas sängystään, ja isäntä ensimmäiseksi kuuli, kun tuvan ovi kiinni lupsahti. Silloin nousi hän ylös ja katsahti sänkyyn ja Taavetti oli poissa. Nyt hätkähti isäntä pahanpäiväisesti ja äännähti:

"Johan se Taavetti on karannut!"

Silloin kavahtivat melkein kaikki pystyyn ja Leena oli ensimmäiseksi ulkona. Pian hän jo taluttikin Taavettia toisia vastaan ja isäntä paraiksi ennätti tukeamaan toiselta puolelta. Niin saivat he sairaan sänkyyn, joka ei enään taas maailmasta mitään tiennyt. Leena selitti löytäneensä hänen makaamassa rappujen edessä pihalla; vaan kun hän otti kädestä kiinni, nousi se ylös ja alkoi astua rappuja ylös. Samassa se kuitenkin tuli niin hervottomaksi, että tahtoi taluttajansa kaataa maahan.

Nyt ei enään kenenkään silmään tullut uni, vaan valvoivat kaikki aamuun asti. Silloin lähtivät isäntä ja Leena pois ja isäntä lupasi toimittaa rohtoja.

Iltapäivällä tuli Leena, tuoden rohtopullon mukanaan. Sairas ei ollutkaan enää päivällä hourinut. Hän oli saanut rohtoja pappilasta. Ja kun hän nyt taas oli saanut Leenan tuomia rohtoja osasi hän jo vähän päästä selällään maaten puhua selvästi yhtä ja toista. Vaan kun koetti nousta istualle, musteni silmissä ja hän kaatui vuoteellensa.

"Rohto vaikuttaa", arveli Leena, nähtävästi hyvillään.

"Mikä sinun tänne on tuonut?" kysyi Taavetti.

"Arvelimpa jos jotenkin voisין lieventää vaivojasi."

"Se on harvinaista hyvyyttä", sanoi Taavetti kääntyen kyljelleen sängyssä ja katsellen permantoa. "Sinun kaltaiseltasi sellainen hyvyys, että tulet hoitamaan torpparia, on vieläkin sanoen harvinaista."

Leena mietti siihen jotakin vastausta, vaan ei ajatukset syntyneet sanoiksi.

Sairas tuli taas kuumeen kouriin, niin ettei hänen kanssaan voinutkaan keskustelua jatkaa. Selvään näkyi Leenan kasvoista että hän pelkäsi Taavetin kuolevan.

Viikkoja vierähti ennenkun Taavetti tointui taudistansa ja melkein joka päivä kävi Leena häntä katsomassa. Kun Taavetti nousi ylös sairas-vuoteelta, kääntyi Liisa, nuorin sisar, samanlaiseen tautiin. Hän tuli verkalleen kipeäksi ja luultiin sen menevän pian ohitse; mutta niin ei käynyt. Kolme viikkoa sairastettuaan kuoli hän.

Niin oli äidin uni toteutunut. Mutta syvän surun vaikutti Liisan kuolema koko perheeseen, sillä hän oli kaikkien toisten siskojensa lempilapsi, niiden hoitama ja kasvattama. Oudon ja tyhjän jäljen jätti hän, kun hän maan mustaan povehen vietiin, sievästi laitettussa sinisessä arkussaan.

Ja siihen yhteen uhriin taukosi taudin raivo.

VIII. Arvaappas kuinka niiden rahojen kävi

Oli eräs pikkutalon poika Olli Heinäniemi, joka oli sattunut tutustumaan Taavetin sisaren Marin kanssa. Vähän aikaa Liisan hautajaisten jälkeen vietettiin Marin ja Ollin häitä.

Koko lailla tämä väen vähennys tuntui Taavetin torpassa, kun ei neljästä tyttärestä enään ollut kuin kaksi jäljellä. Mutta koko laillapa tuo pieni yhden hengen lisäys myöskin tuntui Heinäniemessä, jossa emännän kuoleman jälkeen ei ollut vaimoista hoitajaa. Pian siellä kaikki paikat toisenlaiselta näkymään rupesivat Marin sinne tultua.

Mari oli mennyt uuteen kotiinsa vaatteineen; muuta ei hänellä sinne ollut vietävää. Mutta Taavetti tuumi: "Antaahan mennä, kylläpähän vähän ajan päästä Heinäniemen Olli saa ihmeen nähdä."

Eräänä päivänä keväällä sai Taavetti kuulla, että Olli oli ollut johonkuhun tarpeesen rahaa lainaksi hakemassa kuitenkin senlaista saamatta. Seuraavana päivänä otti Taavetti esille rahasäiliönsä ja laski lukua kuinka paljon hän voisi antaa Marin myötäjaisiksi. Hänellä oli sata ruplaa rahaa. Kuinka sitä nyt jakaisi, että se tulisi sääntilleen?—"Voinhan toisille siskoille vielä jotain ansaitakin", arveli hän ja loppupäätös laskussa oli seuraava: "Mari saapi seitsemänkymmentäviisi ruplaa."

Tämä summa taskussa lähti Taavetti astumaan Heinäniemeen ja kohta sinne päästyään pisti hän sen Marin käteen, käskien antaa Ollille, ei lainaksi vaan lahjaksi. Olli oli työssä pellolla eikä tiennyt asiasta mitään ja Taavetti lähti astumaan laulua hyräellen kotiinsa.

Erittäin iloisella mielellä tarttui hän taas auraansa, kun oli saanut palkita sisarellensa sen, mitä apua hän oli saanut torpan hoitamisessa. Nyt aloitti hän taas työtä toivossa, että saisi jotakin antaa toisillekin siskoilleen. Siskotkin huomasivat pian, että Taavetti oli sinä päivänä iloisempi kuin tavallisesti.

Kun hän oli juuri alkanut kyntää, näkyi mies tulevan tietä myöten pitkin pellon aidanviertä ja lähenevän torppaa. Mies ei kuitenkaan torppaan mennyt, vaan hyppäsi yli aidan pellolle. Se oli Heinäniemen Olli. Hän tuli jnoksujalassa Taavetin luo pitkin pellon pientareta.

"Mitähän Ollilla nyt on niin kiireistä asiaa Taavetille?" arveli Hanna Esterille, seisuttaen vähän työtänsä.

"Hyvää päivää lankoni!" sanoi Olli.

"Seis ruuna", sanoi Taavetti.

Hevonen pysähtyi ja Olli löi lujasti kättä Taavetille.

"Sinä olet jalo mies, annoit varmaankin ainoat rahasi minulle", sanoi Olli.

"Jäi vielä kaksikymmentä viisi", arveli Taavetti.

"Koko seitikan annoit näin ahtaana aikana, se oli miehen työ, jota en tule koskaan unhoittamaan. Arvaappas kuinka niiden rahojen kanssa on käynyt, vaan sinä kun asut täällä metsässä, niin ethän sinä voi mailman riennoista tietää. Minä kävin juuri maksamassa huutoni.

"Minkä huudon?" kysyi Taavetti hämillään.

"Se oli kokonainen iso talo, jonka huutokaupassa huusin kahdeksan päivää sitten, kuudestakymmenestä viidestä ruplasta, kymmenen ruplaa jäi vielä sinun rahoistasi.

"Ja minä en ole kuullut koko huutokaupastakaan, vaan mitäpä tuolla tiedolla olisinkaan minä tehnyt, enhän ole vielä mikään myynti mieskään."

Sitä sanoessaan näytti Taavetti olevan hieman nyreissään.

"Sinä pahastut, minä näen sen sinun päältäsi, en sitä ihmeeksi panekaan, jos vähän tuskautkin, kun ostin itselleni talon sinun rahoillasi.

"Älähän nyt Olli kovin hätäile, ei kuitenkaan vielä niin pitkällä olla, minä kaikesta sydämestäni sen onnen sulle suon.

"Suotko? siitä olen sinulle sangen kiitollinen, hyvästi nyt."

Olli lähti pois samaa tietä kuin oli tullutkin ja Taavetti sisarineen katseli hänen jälkeensä, siksi kunnes hän katosi metsän taa.

IX. Siinäpä se juuri olikin

Kesä kului ja Taavetti teki työtä kuin olisi tuli ollut kantapäillä; pyhänä hän kuitenkin kävi Heinäniemen talossa sisartaan ja lankoaan puhuttelemassa. Olli muutti kesällä uuteen taloonsa Sampiahon, jonka hän oli Taavetin antamalla rahoilla ostanut. Niin näytti kuin Sampiahon talon pelloista tulisi kunnan peltoja, jos vaan niiden päälle työtä tehtäisiin. Olli tahtoi että Taavettikin muuttaisi heille; sopihan taloon lankomieskin, varsinkin senlainen lanko kuin Taavetti.

"Asuhan pois vaan itse taloasi", arveli Taavetti, "kyllähän minä aina itsestäni huolen pidän."

Kun syksy tuli, ja viljat korjattiin, tuli Taavetin äiti heikoksi sairaaksi. Taavetin ensimmäinen tehtävä oli panna hevonen valjaihinkin ja ajaa lääkärin hakuun kaupungista, pian hänen onnistuikin lääkärin saada, jonka hän kyyditsi kotiin. Vaan eipä lähtenytäkään lääkäristä apua, mummo kuoli kumminkin Taavetin ja sisarten suureksi suruksi.

Nyt päätti Taavetti luopua torpasta ja tehdä perinnön jaon. Oikein lain mukaan olisi hänen vielä muutama vuosi pitänyt olla holhun-alaisena, vaan kun hän oli kaiken haltijana ja ansaitsijana ollut jo monta vuotta, ei kukaan lukua pitänyt hänestä, ja hän sai tehdä niin kuin halusi. Hän antoi sisarillensa kaiken omaisuuden ja torpan myynnistäkin saadun rahan, vielä oman ansaitsemansakin säästön lisäksi, ettei jättänyt itselleen kuin kymmenen ruplaa. Sitten hän kuulututti kirjansa ulos siitä seurakunnasta, sisartensa ja lankonsa ja Pynnölän Leenan suureksi mielipahaksi. Hanna sisar muutti asumaan entisiin opettajattarensa huoneisiin, jotka oston kautta hänelle joutuivat ja Esteri meni sisar Marille palvelukseen.

Kirjojaan odotellessaan asuskeli Taavetti lankonsa luona Sampiahossa, jossa häntä yhtenä kiellettiin minnekään matkustamasta, mutta Taavetti ei vastannut mitään niihin asioihin. Kun vihdoinkin hänellä oli kirjat ja passit taskussa meni hän rovastista palatessaan Pynnölään. Leena seisoi pihalla, kun Taavetti siihen saapui.

"Hyvästi nyt, Leena", sanoi Taavetti, puristaen Leenaa kädestä.

"Niinkö sinä nyt lähdet ja jätät kaikki tänne, aivan sipo sillensä?"

"Niin, Leena, tämän päivän perästä et sinä näe minua. Kas minä näetkös en tahdo olla isäsi harmina täällä. Onko isäsi kotona?"

"On, arvaten hän on kamarissa."

"Kiitos neuvostasi, minä menen hänen puheillensa; mene sinä jonnekin muuanne."

Leena meni navettaan päin ja Taavetti isännän luo kamariin.

"Hyvää päivää, isäntä!" sanoi hän, astuttuansa huoneeseen.

"Päivää, päivää", vastasi isäntä.

"Minä lähdän tänä päivänä pois tästä seurakunnasta. Teidän ei nyt tarvitse olla missään turhassa luulossa, että minä puolestani vävyksenne tunkeun. Eikö se ole teistäkin hauskaa, kun pääsette Taavetista?"

"Mistä sen käsityksen olet saanut että sinusta päästä haluan? Ja minä aina olen pitänyt sinua miesten parhaana?"

"Näettekö, isäntä, minä olen aivan köyhä mies. Ei mulla ole nyt enään, kun olen kaikki jakanut, muuta kuin kymmenen ruplaa."

"Eihän se minulle kuulu, kuinka paljon sinulla on rahaa."

"Kuinka niin."

"Niin se on, enhän minä rahaa tarvitse."

"Enkä minä taas teille antaisikaan rahojani vennon vieraille ihmiselle."

Hyvästi nyt!"

"Hyvästikkö? Minne se semmoinen kiire on?"

Taavetti oli kumminkin silloin jo ulkona, eikä enempää odottanut eikä kuunnellut, vaikka isäntä huuteli häntä palaamaan kahvia juomaan.

"Hyvästi nyt Taavetti!" huusi Leena navetan ovelta. "Käy nyt sentään joskus vielä tässäkin kylässä!"

"Hyvästi Leenaseni", sanoi Taavetti, kuitenkin menen ulkopuolelle porttisolan. Siinä hän hetkeksi pysähtyi ja mietti mitä hänen oikeastaan pitäisi tekemän; vähän aikaa siinä mietittyänsä kääntyi hän takaisin Leenan luo.

"Kummallista kun en minä tahdo päästä eroon tästä talosta", tuumi Taavetti Leenalle navetan edessä.

"Niin, ja minä en mitenkään tahdo voida laskea sinua pois, senkin tähden kun sinä aiot ikipäiviksi mennä pois tästä seurakunnasta."

"Hyvästi nyt kumminkin", sanoi Taavetti, pitäen Leenan kättä omassaan. "Täytyyhän minun kumminkin lähteä. Eihän sitä tiedä kuinka kauvan minä pysyn poissa tästä seurakunnasta."

"No, niinhän se on", sanoi Leena, tullen vähän iloisemmaksi. "Hyvästi nyt sitten!"

Isäntä seisoj portailta ja katseli asian menoa sanaakaan virkkamatta.

Taavetti ohjasi kulkunsa portaiden editse ja sanoi sivu mennessään:

"Hyvästi nyt isäntä! Menoa se on kaikki, mikä näkyy!" ja meni niin enempää puhumatta ulos pihasta.

"Soma poika!" arveli isäntä Taavetin mentyä.

Taavetti asteli hyvin mieltiväisenä Sampiahoon. Sinne päästyään istahti hän penkille eikä puhunut mitään. Pian huomasi Olli isäntä Taavetin äänettömyyden.

"Kävitkö Pynnölässä pappilamatkalla?"

"Kävinhän minä siellä", sanoi Taavetti pitkäveteisesti.

"Ja siellä mitä sanottiin?"

"Sitä en ymmärrä itsekään, mitä siellä sanottiin, mutta kummallista se on tämä mailman meno."

"Miksi et tee jonkunlaista päätöstä asiassa? Olisi tuo minun asiani, että rikkaan talon tyttö olisi morsiameni, niin empä minä sitä niin veistokselle jättäisi."

"Niin se sinun asiasi ehkä olisi, vaan minun miehelleni ei se sovellu. Minä en ole tottunut muuhun kuin työlläni elämään. Se tuntuisi niin minusta, kun naisin rikkaan tytön, juuri kuin saisin köyhäin apua."

"Ole nyt jo höpsemättä, onko se köyhäin apua, kun naipi rikkaan tytön?"

Johan sinun päähäsi on reikä ilmestynyt."

"Kyllä Pynnölän Leenasta hyvä emäntä tulee", sanoi siihen Mari, tarttuen miesten puheeseen. "Älä suinkaan Taavetti jätä Leenaa, vaikka hän onkin hiukan vanhempi sinua."

"No, sen tulla, sen tietää kaikki mailma, enhän minä ole Pynnölän Leenaa kosinut. Siinä kaikki, kun hän vaan kävi minua hoitamassa sairauteni aikana."

"Siinäpä se juuri onkin asia", sanoi Mari.

Taavetti jäi puhumattomaksi.

Päivällisen jälkeen suoriutui Taavetti matkalle otettuaan sydämelliset jäähyväiset langoltansa ja sisareltansa ja läksi niin astumaan nahka-laukku selässä outoa tuntemointia tulevaisuutta kohti.

X. Oppiretki

Yötä ja päivää astui Taavetti, melkein aina oli hän tien päällä, että hän ehtisi paljon käydä ennen kuin kymmenen ruplaansa loppuisi. Melkein koskematta saattoi sanoakin sen summan olevan, kun hän saapui pääkaupunkiin.

"Onko täällä yhtään satulamaakaria tai seppää", kysyi Taavetti eräältä kerjäläisakalta tullin luona.

"Kyllä kait niitä tässä kylässä on, missäs niitä sitten on, jos ei täällä?" vastasi akka.

Sillä vastauksella oli Taavetti tyydytetty ja astui yhtä katua ylös, toista alas. Vihdoin hänen silmänsä keksivät sepän pajan, sinne hän pistiin sisälle.

"Otetaanko täällä työhön maalta tullutta miestä?" kysyi hän seisoen pajan permannolla, laukku selässä.

"Ei, täällä pidetään vaan kaupungin seppiä", vastasi muudan nuori irvileuka seppä.

"Eikö täällä oppiinkaan oteta?" kysyi Taavetti.

"Sekin on sattumaisiaan myöten", vastasi sama taas.

"Hyvästi sitten", sanoi Taavetti ja jatkoi matkaa edelleen. Kauvan aikaa sinne ja tänne astuskeltuaan, meni hän muutamaan kauppapuotiin. Siinä hän osteli yhtä ja toista pientä kalua ja samassa kun hän maksoi, tuli kauppias itse sisälle. Kauppiasta huvitti ruveta kyselemään mistä niin tanakka ja pulska nuori mies oli kotoisin. Taavetti kertoi lyhyesti sukunsa ja siihen asti eletyn elämänsä.

"Te siis niinmuodoin olette seppä, satulamaakari ja maantyon tekijä.

Mitä te kaikista mieluummin tekisitte?" kysyi kauppias.

"Maantyyötä tekisin, jos minulla olisi oma talo, vaan torppariksi en ikinä rupea."

"Jaha, jaha", sanoi siihen kauppias. "Mutta tottahan kaupungin työtäkkin aiotte tehdä, kun kaupunkiin olette tulleet."

"Kyllä, jos kunnon työtä saan, vaan mitättömiin en minä rupea."

"Aivan oikeen!" vastasi kauppias.

Taavetti kokoili ostoksensa kainaloonsa ja alkoi lähteä, mutta kauppias sanoi:

"Odottakaas hiukan! Tahdotteko ruveta satulamaakarille, niin minulla on hyvinvoipa satulamaakari tuttavana, hänen luonansa ehkä saatte paikan."

"Kiitoksia paljon! Kuinkahan sen löytäisin?"

"Voisinhan lähteä teitä viemäänkin, hän on aivan lähellä tässä."

"Jos siitä ei aivan suurta vaivaa olisi, niin pyytäisin herra patruunin sitä tekemään; muutoin minun laatuni on, etten vaivaa ketään minua auttamaan ennen kun voin sanoa että: nyt on hätä!"

"Ei se vaiva niin suuri ole. Kun se mestari on hyvä tuttavani, minä useastikin siellä pistäyn noin vaan ilman asiaakin. Poltatteko paperossin niin kauvan kuin menen vähän päälleni muuttamaan?"

"Kiitoksia paljon! En minä polta, eipä täällä oppipojat kaupungissa kuulu saavankaan sauhuttaa."

"Ei suinkaan, ei suinkaan", sanoi kauppias ja meni toiseen huoneeseen.

Hyvin pian tuli kauppias takaisin, puettuna sievään pikku turkkiin ja karvalakkiin. Silloin lähdettiin puodista ulos ja astuttiin vähän matkaa kapeata, väärää katua, kauppias edellä ja Taavetti perässä, siksi kunnes tultiin erään talon portille, jonka päällä oli suuri kyltti ja siinä erinomaisen suuri satulan kuva kaikkine hihnoineen ja solkineen. Siitä portista he nyt sisään astuivat ja menivät matalaan puurakennukseen pihan laidassa. He astuivat ovesta sisälle isonlaiseen huoneeseen.

Täällä seisoj leikkauspöydän ääressä vanha mies. Hänen kokoonkyyristynyt vartalonsa ja harmaa, osaksi poiskarissut tukkansa osoitti, että hänellä oli ollut kylliksi tehtävää ajan monivaiheisessa taistelossa. Lähemmin miestä tarkastaen, pian selvisi että hänellä oli nuoruutensa kukoistuksen päivinä ollut paljon voimaa.

Vieraiden sisään tullessa kääntyi ukko kohteliaasti tulijoihin päin ja hymyillen odotti mitä he lausuisivat.

"Hyvää iltaa, mestari! Minä tuon teille uuden apulaisen", sanoi kauppias, samalla puristaen mestaria kädestä.

"Jumala antakoon! Mistä patruuni sitä apulaista tuopi?"

"Hän on maalta, arvatenkin maan satulamaakarın poika, ja luulen että hän haluaisi täällä oppiansa lisätä."

"Kiitoksia tarjouksestanne, herra patruuni! Mutta minulla ei ole tällä hetkellä työ-sijaa, on näettekö kaikki istuinpaikat täydet."

"No, siitä vähän väliä on, tottahan nuorelle miehelle jossakin sen verran sijaa on, ja hyvä sopuhan sitä toista antaa. Älkää nyt aivan kieltävää vastausta antako."

"No, onhan se niinkin", sanoi mestari hymyillen ja katsellen Taavettia päästä jalkoihin asti. Hän otti lasisilmät nenältään ja laski ne pöydällensä, istahti ja sanoi toisillekin:

"Olkaa vieraat niin hyvät ja istukaa!"

Nyt istahtivat kaikki, odottamatta uutta käskyä. Istuvassa asemassa alkoi mestari tuumimaan:

"Onpa tuores ja voimakkaan näköinen nuori mies, ja pelkään pahoin että hän heikontuu ahkerassa istuntatyössä. Mutta jos sinulla on halu käsitöihin, niin syytön olen siihen silloin minä, jos sinä heikkonet satulamaakarina. Minkä verran olet ennen sitä työtä tehnyt?"

Taavetti mietiskeli vähän ja sitten virkkoi:

"Olen tehnyt sitä työtä kahdeksanvuotisesta pojasta talvisin, vaan kesillä olen enimmäkseen maantyytä tehnyt ja minä olenkin kymmenen vuoden vanhasta ollut torpparina isäni kuoltua."

"Oletko kymmenenvuotisesta torpparina ollut? Sepä on hauskaa, se on oivallista tuo!"

"Kyllä kait mestari myöntyy ottamaan tämän nuoren miehen, niin minä alan lähteä kotiin päin?" arveli kauppias.

"Kyllä, kyllä, jääköön poika tänne!"

"Hyvästi sitten!"

"Hyvästi, hyvästi!"

"Kas niin! Mikäs nimes onkaan? Nyt sinä olet meidän miehiä."

"Taavetti minun nimeni on."

"Vai Taavetti! Oletpa sinä oikein vanhan ajan miehiä! Niin tulepas tänne työhuoneeseen, minä osotan sinulle paikkasi."

Nyt astui ukko edellä pienestä mustuneesta ovesta ja talutti kädestä Taavettia, täten tultiin hyvin suureen huoneeseen, jossa istui työssä toistakymmentä miestä.

"Täältä se tulee teille eräs uusi Taavetti!" sanoi mestari. "Kas niin, sinä saat työskennellä, istu siinä, tänään ei kumminkaan tarvitse tehdä mitään, huomenna vasta."

Silloin meni mestari takaisin leikkauskamariin, ja Taavetti istui vanhalle pyöreälle puutuolille tiskin päässä. Siinä hän katseli vitkaan ympärillensä ja näki että huoneessa työskenteli melkein vaan oppipoikia, paitsi kolmea elähtäneempää sällis-miestä.

"Mistäs se semmoinen Taavetti nyt on tullut?" kysyi vanhin sälli.

"Olen äsken maalta tullut ja rouvan asialle lähetetty", sanoi Taavetti hyvin totisena.

"Rouvanko asialle lähetetty? Taidatpa olla aika veitikka!"

"Ne ovat semmoisia moukkia ja jätkiä, kun ne ensin tulevat kaupunkiin, ettei mihin panna, vaan vähitellen poistuu se moukka sisästä täällä kaupungissa", arveli toisella puolen tiskiä istuva nuorempi sälli.

"Kyllä se on aivan paikallaan, kuten sanoitkin", arveli ensimmäinen ja molemmat jatkoivat sitten äänetönnä työtänsä.

Vähät piti Taavetti sillä väliä, miksi häntä sanottiin. Se oli hänen mielestään sama, olipa tuota jätkä vai moukka, kunhan vaan koetti tehdä tehtävänsä kunnollisesti. Siinä tarkoituksessa hän katseli hyvin tarkasti kuinka työtä tehtiin. Vähän ristiriidassa oli hänen ajatuksensa siinä istuessa,

oliko satulamaakarin työ yhtä etevää kuin esimerkiksi sepän; siihen ei hän kumminkaan omista ajatuksistansa saanut selvää vastausta. Viimein juolahti hänen mieleensä kysyä mestarilta lupaa mennä ulos kävelemään. Hän meni mestarin luo ja pyysi saada käydä vähän kaupungilla, vaikka hän oli matkustuksesta kyllin väsynyt,

"Mene vaan, älä kumminkaan ole kauvan, illallisen aika tulee pian", lausui mestari.

Taavetti meni ja käveli pitkin kapeata, mutkaista katua alas rantaan. Täällä tunsu hän että oli tehnyt jotakin, jota ehkä lähimmässä tulevaisuudessa tulisi katumaan. Hän tunsu tehneensä jotenkin ajattelemattomasti, lähtiessään kodistansa, jossa olisi voinut kyllä elää. "No", johdatti hän mieleensä, "teinhän sen sisarteni tähden. Enkö heille kaikkia jakanut, mitä omistin?" Hän tunsu kovan koti-ikävä ja Leena se erinomaisesti nyt tuossa jäätyneessä rannassa seisossa muistui hänen mieleensä. Melkeempä tunsu hän omantunnon soimausta, että oli hänen niin vähin pakinoin jättänyt. Raitis koillistuuli hajoitti kuitenkin hänen mielenliikutustansa ja vähän rauhallisempaan kääntyi hän mestarinsa asuntoon.

Täällä oltiin juuri rupeamassa illalliselle. Kisällit söivät kamarissa ja pojat kyökissä. Taavetti sai ottaa sijansa poikien seurassa. Näyttipä tuossa ruokaa olevan, vaikka ei aivan samanlaista kuin hänen kotiseurakunnassansa. Mutta maassa maan tavalla, niin ajatteli Taavettikin ja koetti syödä, vaikka ei yhtä aikaa tahtonut häneen mahtua ruoka ja koti-ikävä. Ja niin hän vähän haukattuansa siirtyi pois pöydän luota.

Illallisen jälkeen tehtiin vielä joku aika työtä, sillä välin kuin pienin oppipoika valmisteli vuoteita. Työstä lakattua istuskelivat sällit haikuja vedellen; muutamat oppipojat toistensa kanssa kisailivat ja voimistelivat, muutamat kirjoittivat tai laskivat kivitalulle. Taavettikin katseli tuota kirjoitusta ja luvunlaskua ja sanoi:

"Johan se tulee koko lailla sievää kirjoitusta! Saatteko täällä käydä koulua?"

"Kyllähän täällä saapi sunnuntaikoulua käydä, vaan ei siellä paljon opi, eikä siellä ole suuret vaatimukset", arveli poika, nimeltään Jaakko.

Taavetin silmät kiilsivät ilosta, kun kuuli saavan kaupungissa kouluakin käydä. Nyt hän mielessään päätti olla täällä kumminkin niin kauvan, että edes oppisi hyvästi kirjoittamaan ja lukua laskemaan.

Vitkaan, mutta vihdoin viimeinkin pantiin levolle. Taavetti valvoi kauvan vuoteellansa, ennen kuin uni hänen silmänsä sulki. Unessaan oli hän kulkevinansa outoja tuntemattomia maita, kävipä hyvin hämärästi kotiseurakunnassaan ja uneksui jotakin sieltä kuin sumun seasta. Hän heräsi aamulla hyvään aikaan, nousi vuoteeltaan, puki päällensä ja istui tuolilleen. Pian sen jälkeen nousivat kaikki toisetkin ylös ja asettuivat kukin paikallensa.

Kun kaikki oli työssä, tuli mestarikin sinne edessään esiliina viheriästä verasta.

"Hyvää huomenta!" lausui hän sisään astuessaan.

"Huomenta, huomenta!" vastasivat kaikki yhteen suuhun, Taavettikin muiden mukana.

"No, kuinkas tuntuu olo pääkaupungissa?" kysyi mestari Taavetilta.

"Joko minä alan työtä antaa?"

"Olkaa niin hyvä!" sanoi Taavetti vastaukseksi.

"Minä annan työtä, että näen mimmoinen satuloitsija sinä olet. Sitte saamme muutaman viikon päästä nähdä, kummoisilla ehdoilla voin sinua eteenpäin pitää. Minä annan ensin semmoista, jota arvaan sinun parhaiten osaavan. Tee viidet päätset ja kaksi paria suitsia."

"Se paraiksi!" vastasi Taavetti.

Pian olikin aineet hänellä edessään.

Nyt aukasi Taavetti laukkunsa ja otti sieltä esille työkalunsa, joita hän latoi tiskille. Pian hänen komeat työkalunsa vetivät kaikkein huomion puoleensa.

"Ne ovat kaikki omia tekemiäni, paitsi terät naskaleissa", tuumi Taavetti lankaa tehdessään.

"Hohtimet, vasara ja puukkokin?" kysyi vanhin sälli.

"Kaikki, paitsi terät naskalissa."

"Katsopas veli-hopea, mimmainen Taavetti meille nyt on tullut! Sanotko vielä moukaksi?"
sanoi taas vanhin sälli toiselle.

"Niinpä on näenmä!" tuumi toinen.

Nyt alkoi Taavetti totuttuun tapaansa neuloa suristaa päitsiä ja suitsia ja niin niitä tuli kuin turkin hiasta.

Sällit ja pojatkin kallistelivat päätään ja tuumivat: "Pahus sentään!

Voi toki kumminkin!"

Mestariakin tuli aika ajoon sisään ja katseli Taavetin neulomista.

"Kyllä minä näen, kyllä!" tuumi ukko aina sivumennessään.

Kun Taavetti oli saanut määrätyn työnsä valmiiksi, vei hän ne mestarille ja kysyi:

"Mitä sanoo mestari näistä? Olkaa hyvä ja katsokaa!"

Mestari tutkisteli joka mutkan, melkein joka piston ja sanoi:

"Kiitoksella hyväksytään!"

"Mitä mestari aikoo nyt minuun nähden?" kysyi Taavetti.

"Olen asian valmiiksi tuuminut. Jos tahdot olla opissa puolen vuotta ilman palkkaa, niin pääset keväällä sälliksi. Muutoin, jos et olisi niin hyvä työmies, täytyisi sinun olla opissa viisi vuotta."

"Ei muuta?" tuumi Taavetti.

"Ei mitään muuta", vastasi mestari.

"Siihen olen hyvin tyytyväinen", virkkoi Taavetti.

Tehtiin siis kaupat ja Taavetti rupesi satulamaakarini oppiin puoleksi vuodeksi. Mestari oli kirjoittavanaan asian kirjaansa; ei sen enempää siinä puuhia käytetty.

Siitä lähtien Taavetti oli oppilainen ja teki kaikkea, mitä vaan käskettiin. Kertaakaan ei hänen kuultu niskoittelevan eikä vastaan murisevan, niin kuin moni pienempi ja nuorempi teki, vaikkeivät mitään osanneet. Väli-aikoinaan hän sangen ahkerasti opetteli kirjoittamaan ja lukua laskemaan ja erinomaisen ahkeruuden kautta hän edistyi niin, että sai keväällä hyvät todistukset sunnuntaikoulusta.

Silloin päättyi oppi-aikakin. Nyt oli hän jo jokseenkin perehtynyt kaupungin satulamaakarini monipuoliseen ammattiin ja oli myöskin nähnyt että kaupungin käsityöläissällit enimmäkseen olivat suuria juoppoja. Oppi-aikana oli juominen pojilta mitä jyrkimmästi niiltä kielletty; mutta sälliksi päästyä oli melkein pakko juoda, jos vähänkään tahtoi olla toisten sällien kaltainen. Nyt oli Taavetin pitäminen sälli-pidot. Jo edellisellä viikolla oli sällejä kulkenut toisistakin työpaikoista katsomassa, kun Taavetti teki näyte-satulaa. Tavan mukaan piti silloin tuon näytteen tekijän tarita vieraille hyvät ryypyt; vaan Taavetti piti eri tapaa, hän keitätti teetä ja kahvia. Muutamat sitä ottivat, toiset eivät semmoista tarjousta maistaneetkaan. Vihdoin tuli tuo pito-aamu; silloin lähetti Taavetti yhden pojan käskemään sällejä illaksi sinne.

Heitä saapuikin illalla jommoinkin joukko ja luulivat he nyt saavansa päänsä täyteen, mutta turhaa. Nytkin tarjottiin vaan ruokaa, teetä ja kahvia. Se ei ollut kaikkien mieleen ja tyytymättömät huomauttivat Taavettia edes ruokaryppyä antamaan. Mutta hän tuumi vastaukseksi: "Jolle ei ruoka kelpaa ilman viinaa, se saa olla syömättä!"

Muutamat juopoimmat suuttuivat siitä sanasta niin, että lähtivät pois talosta kesken syönnin, pahaa muristen mennessään. Vaan Taavetti tuumi: "Menkööt!"

Olipa joukossa semmoisiakin, jotka pitivät senlaisia pitoja hyvänä ja tuumivat että niin aina pitäisi tehtävän!

Kaksi viikkoa työskenteli hän vielä oppi-paikassansa; sen ajan kuluttua, otti hän puhuaksensa mestarille:

"Nyt taitaa olla minun vuoroni lähteä!"

"No, kuinka Taavetti semmoista nyt puhuu?" tuumaili mestari.

"Niinpähän tuo tuli mieleeni, että menen takaisin sinne, mistä tulinkin!"

"Ei suinkaan sille mitään voida; saatte kirjanne vähän ajan päästä!"

Taavetti asetteli työkalunsa laukkuunsa, odotellen päästö-kirjaansa ja toiset sällit kummikseen katselivat, kun Rahkonen muuttoa teki. Sen huomasi Taavetti ja sanoi:

"Niin minusta tuntuu lähteneen moukka liian tarkkaan sisältäni; täytyy lähteä maalle uutta saamaan!"

"Mitä niitä vanhoja leikkipuheita muistelee?" tuumivat toiset sällit.

"Kukapa heitä muistelee muun vuoksi, kuin sen ettei tarvitse tehdä pilaa talonpoikaisesta miehestä. Millähän luulisitte elävänne, jos ei maalainen maan povesta teille kovalla vaivalla ja työllä leipää raatais?"

"Syötäis ulkomaan viljaa!" vastasi eräs, joka luuli olevansa muita viisaampi.

Vaan ennen kuin Taavetti ennätti siihen mitään vastata ehätti vanhin sälli sanomaan: "Eikö ulkomaan viljan kuokkija olekaan maalainen?"

Siihen se juttu pian loppui, kun toinen ei osannut mitään vastata.

Silloin toi mestari päästö-kirjan ja Taavetti katseltuansa sekä oikealta että nurjalta puolelta, pisti sen povi-taskuunsa.

Sälli-kirjat ja päästö-passit taskussa ja laukku selässä jätteli hän nyt hyvästi kaikkia ja alkoi astumaan kaupungista pois. Kun tulli oli hänen selkänsä takana, tunsi hän itsensä erittäin onnelliseksi ja rauhalliseksi tuolla leveällä maantiellä, sillä olipa hän kulkemassa kotoansa kohden.

Nyt oli luonto toisenlaisessa puvussa kuin syksyllä hänen tullessaan. Minne vaan katsoi, oli kaikki viheriätä ja viehättävän suloista. Iloissaan astui Taavetti ja väliin istahti tieviereen huokaamaan, taitteli keltakukkia huvikseen ja kuunteli lintujen laulua. Nyt huomasi hän vasta siinä istuessaan, ettei muistanut käydä kauppiasta kiittelemässä siitä, kun hänen niin oivalliseen oppipaikkaan oli toimittanut.—"No—kissa kiitoksella elää", tuumi Taavetti itsekseen, "jos ma joskus käyn kaupungissa, niin voinhan tuosta sittenkin puhua, jos hän silloin vielä elää."

Näin hän kuljeksi melkein talossa käymättä, halki monen pitäjän, kaunisten ilmojen vallitessa ja niin saapui hän Sampiahoon.

XI. Uudet tuumat

Laukku selässä astui Taavetti Sampiahon isoon tupaan.

"Hyvää päivää! Terveisiä sieltä!" virkkoi hän sisään astuessaan ja istahti penkille, johon hän myös laukkunsa irroitti.

Mari oli juuri leipomassa ja vastasi pöydän takaa:

"No hyvää päivää! Joko sinä tulet?"

"Johan tuota huojun tuolta: käytiinhän tuota jo tuolialakin.—Missä Olli on?"

"Olli on Alavainion pellon aita korjaamassa."

"Minäpä lähden sinne!" arveli Taavetti, ja lähti astumaan Alavainion perille.

Sinne päästyään ja Ollin nähtyään, huusi hän: "Terveisiä kaupungista, lankoni!"

Olli hänen nähtyänsä tarttui syliksi Taavettia, ja puristi häntä voimansa takaa ja sanoi: "No, terve tulemastasi tänne, hyvä Taavetti. Saapas sinun viimeinkin taasen nähdä!"

"Hyyrätkö sinä minulle huonetta joksikin aikaa asuakseni?"

"Asu vaan talossani, missä parhain taidat?" vastasi Olli iloissaan.

Nyt jätti Olli aidan korjuun sikseen ja molemmat lähtivät astumaan taloa kohti.

Täällä oli jo ruoka pöydällä odottamassa ja nyt rupesivat langokset syömään. Siinä satoi Taavetille kysymyksiä pitkin syönti-aikaa ja Mari tuumiskeli, milloinkas Taavetti menee Pynnölässä käymään.

"Onko siellä Pynnölässä sitten vielä paikat paikoillaan?" kysyi Taavetti.

"Kyllä!" vastasi Mari, "Leena odottaa sinua kuin päivän nousua, kun olit luvannut takaisin matkoiltasi tulla. Kyllä hän olisi saanut rikkaampiakin jo aikoja sitten, vaan eipä se Leena muista taida huolia kuin sinusta."

"Mutta mitä sanoo Leenan isä?"

"Mitä siihen Leenan isällä sanomista on? Eikö jokainen saa ottaa ketä itse tahtoo?"

"Aivan niin se pitäis maailman sääntö olla", toisti Olli.

"Kyllähän niitä maailmassa sääntöjä paljokin on, vaikk'ei niitä aina noudateta", sanoi Taavetti.

Hauskoissa keskusteluissa kului ilta ja Taavetti sai hyvässä saunan lämpimässä virkistää itseänsä kylvyllä, joka olikin hänelle erittäin tarpeellinen pitkän jalkamatkan jälkeen.

Seuraavana aamuna lähti hän kylälle astuskelemaan ja kävi sisarensa Hannankin luona, joka asui yksinään kuin eräkäs ainakin. Siellä viipyi hän vähän aikaa niitä näitä vähän haastellen. Sitten käänsi hän tiensä Pynnölään.

"Hyvää päivää!" sanoi hän, astuttuaan Pynnölän kamarin ovesta sisälle.

"Päivää, päivää! Mitä kuuluu?" kysyi isäntä.

"Eipä tuon kummempaa, entistä enempää, muuta, kuin että kävin laittamassa itseni satulamaakarin sälliksi."

"Vai niin! No, pankaa tupakkia piippuun!"

"Kiitoksia! Ei vielä ole ruvettu savustamaan. Kyllä siihen vielä kerkiää!"

"Leena, tuleppas tänne!" sanoi isäntä kamarin ovelta. "No, minne se nyt on mennyt?— Odottakaas, minä menen hakemaan."

Vähän ajan takaa tuli hän Leenan kanssa sisään porstuanpuoleisesta ovesta.

"Ai, Taavetti!" kiljaisi Leena. "Tulithan sinä!"

Taavetti seisoi hämillään eikä osannut puhua juuri mitään isoon aikaan.

Isäntä katkaisi viimein äänettömyyden ja sanoi: "Kyllä se on paras, että teistä tehdään pari! Enkä minä olekaan sitä vastaan. Mistäpä kunnollisempaa miestä Leenalleni hakisin?"

"Tämä on odottamatonta minulle!" tuumi Taavetti, sulkien syliinsä isännän. Te olette kunnan vanhus!"

"Minä tiedän sen, että sinä pidät minun kunnollisena miehenä, sempä tähden pidän minäkin sinua, enkä sentähden ainoasti, vaan siitäkin syystä että sinä kaiken elinaikas olet tehnyt vähän ansaitsevalla työlläs jaloja töitä! Lankosi on juuri sinun antamassas talossa isäntänä, voipi hyvin; siinä tilassa ei olisi, jollet sinä olisi häntä siihen nostanut!" Ja isännän pyöri vedet silmistä sitä sanoessaan.

Taavetti oli myöskin vähän murtuneena, vaan kumminkin hän seiso i vakaana ja sanoi: "Minä en ole mitään ansiotöitä tehnyt! Olen vaan täyttänyt vanhimman veljen velvollisuuden. Vaikeahan olisi minun sitä nähdä, että kukaan minun tähteni köyhyyttä ja kurjuutta kärsisi."

"Kuulehan, Leena! Niin puhuu mies, se, joka on oikea mies!" sanoi isäntä.

"Nyt saan sanoa", virkkoi Taavetti, "etten ikänäni olisi vävyksenne tullut vastoin teidän tahtoanne; sillä vastahakoisuudessa ei tahdo olla siunausta!"

"Niin se on, sovinto on aina paras leivän särvin! Menkää nyt ulos kävelemään, nuoret!" tuumi isäntä.

Silloin lähtivät Taavetti ja Leena ulos ja astuskelivat pitkin joen rantaa tuossa lumoavassa kevätilmassa.

"Voi, kuinka sinä Taavetti olit hyvä, kun tulit!"

"Oliko sinulla ikävä poissa ollessani?"

"Älä kysy! Eikö sinulla ollut yhtään ikävää?"

"Jos ei yhtään olisi ikävä ollut, niin tottahan siellä olisin pysynyt!"

"Jos olisit siellä pysynyt, niin ei minua olisi kauvan ollutkaan!"

Nyt he istahtivat raidan juurelle ja Taavetti käski Leenan kertomaan hänelle tapahtumista poissa olonsa aikana.

"Ensin kun lähdit ulos portistamme", kertoi Leena, "itkin navetan nurkassa kauvan aikaa. Vihdoin kuin olin kyllikseni itkenyt, menin kamariin ja haudo i silmiäni kylmällä vedellä, ettei isäni huomaisi minun itkeneeni. Niin kului se päivä ja kului toinen ja minä rupesin luottamaan siihen, että sinä kyllä vielä tulet takaisin. Isältäni ei se mitenkään pysynyt huomaamatta, sillä hän kuuli ja näki sen, että surin. Hän kielsi minua joutavilla asioilla päätäni vaivaamasta, vaan kuitenkin jahkaili hänkin ja tuumiskeli: 'Oli se Taavetti hyvä poika, vaan mikä sen päähän nyt liene pistänyt?' Isäni oli sisar Elsallekin kertonut että Leena se suree sulhoansa. Eräänä päivänä tulikin Elsa meille ja haastatti minua ja kyseli ja kun hänelle kerroin mitä minä mielessäni kuvittelin, arveli Elsakin, että parasta oli niin tehdä kuin ajattelin. Talven kuluessa kävi kosijoita, niitä kävi useampiakin, vaan minä aina sanoin, en mitään kaipaavani ja ennemmin jääväni vanhaksi piiksi. Töyryn Heikki oli ainoa, joka piikitteli ja sanoi: "Sitäkö kerjäläistä, maankulkuria odotat?"

"Sanoiko Töyryn Heikki minua kerjäläiseksi?"

"Älä nyt suinkaan Taavetti hyvä, häneen suutu, vaikka hän niin sanoikin!"

"Sanokoon melkeinsä, vaan en suinkaan häneltä ole mitään kerjännyt!"

Nyt taas jatkettiin hiukkasen kulkua ja käännuttiin taloon. Siellä syötiin, juotiin kahvia ja sen perästä suoriutui Taavetti menemään Sampiahoon.

Siellä odotettiin uteliaisuudella mitä Taavetti toimisi kylässä. Kun hän nyt tuli takaisin, rupesivat Mari ja Olli kyselemään, kävikö Taavetti Pynnölässä?

"Kävinhän minä jo Hannankin luona! Se tyttö raukka siellä asuu yksinään; mahtanee hänellä olla oikein ikävä?"

"Hannastako sitä huolta pidetäänkin, eikö Leenasta?" kysyi Mari.

"Tottahan minä nyt sisarestani suuremman huolen pidän, kuin vieraasta ihmisestä!"

"Minä luulen että sinä olet oppinut siellä kaupungissa valehtelemaan!" sanoi Mari.

"Ehkä vähän sitäkin!"

"Arvasinhan minä sen!"

"No, mikä siitä nyt sitten tulee?"

"Jos totta puhut, niin tulee häät", tuumi Mari naurahdellen.

"Ja mikä häiden perästä?"

"Pynnölän vävy, jonka nimi on Taavetti!"

"Entäs vävyn perästä?"

"Tietysti Pynnölän isäntä, mikäs tuosta muuta on tulla?"

"Mitäs sinä, Olli, sanot, kun Mari aina vaan puhuu!"

"Minä myötään aina, kun kuulen totta puhuttavan!"

"Oletkos sinä, Olli, kuullut koskaan vasikan nahkoja saatavan?"

"Olenhan minä kuullut niitä viime talven ajallakin useampia saadun, muun muassa Töyryn pohatta Heikinkin!"

"Etkös sinä luule vasikan nahkoja kesällä saatavankaan?"

"En, sillä vasikat tapetaan kaikki talvella ja niiden nahat makaavat kesällä parkissa; ei niitä voi tähän aikaan saada!"

"Taitaahan sinussa olla totta, niin kumminkin kuuluu!" sanoi Taavetti lopettaen jutun.

Vähän aikaa mietittyänsä jatkoi hän sitten: "Pitäishän minun ostaa Leenalle jotakin, sormus edes!"

"Kyllä sinun se kumminkin täytyisi ostaa!" sanoi Olli.

"Lähteköhän täältä kukaan kaupunkiin piakkoin?"

"Saattaisihan tuota mennä minä!"

"No, jos sinulla on muutakin asiaa, kuin sormuksen osto, niin mene vaan kaupunkiin!"

"Voinhan viedä sinne voita."

"Niinpä ole niin hyvä ja mene!"

Silloin suostuttiin, että Olli huomen-aamulla lähtee kaupunkiin.

Taavetti tarjosi hänelle kaikki rahansa, kolmekymmentä kaksi ruplaa.

Hän oli oppi-aikanaan ylityöstä saanut vähän säästöön.

"Ei sinun tarvitse minulle rahaa antaa, kyllä minä kihlakalut omalla rahallanikin tuon!" tuumi Olli eikä huolinut rahoista.

Ollin ollessa kaupunkiretkellä ei Taavetti mitenkään tahtonut saada aikaansa kulumaan; hän koetti tehdä jotakin työtä, vaan sekään ei maistanut. Hän päätti siis parhaaksi kävellä pitkin metsiä ja ihanoita seutuja. Siellä hän monta kertaa jollakin kivellä istuskellen mietiskeli. Mikä häntä nyt mahtoi vaivata, kun ei työkään enään sujunut käsissä!

Kahden päivän perästä tuli Olli kaupungista. Hän toi sievän kulta sormuksen ja komean silkin.

"Ohoh!" tuumi Taavetti silkin nähtyään, "no kyllä Leena sen sietääkin."

"Hyvin hyvästi!" sanoi Olli.

"Aivan ansaittu!" sanoi Mari.

"Herra-jesta!" sanoi Esteri, joka siihen myöskin oli saapunut.

"Kuules Olli, mitä olen sinulle velkaa?" kysyi Taavetti.

"Ei mitään!"

"Se on kerrassa valhe! Ei kenenkään pidä sanoman tään taivaan kannen alla, että Taavetti Rahkonen on kihlakalunsa lahjaksi saanut!"

Sen sanoi Taavetti hieman siihen laatuun, että Olli uskoi hänen totta puhuvan ja hän vastasi: "Kyllähän minä voin sanoa, että silkki maksaa seitsemän ruplaa, ja sormus kymmenen! Vaan enkös minä ole itse paljon enemmän sinulle velkaa?"

"Se ei tule nyt kysymykseen, kuinka paljon sinä olet velkaa; tässä on seitsemäntoista ruplaa ja niin minä olen ne ostanut! Kiitos muuten vaivastasi, kun kävit ne hakemassa!"

Taavetti oli niin sanoessaan laskenut rahat pöydälle, ja Ollin täytyi korjata ne puoleensa.

"Pistä nuo talteen huomiseksi!" sanoi Taavetti, antaen silkin ja sormuksen Marille.

Itse hän lähti ulos astelemaan. Oli lämmin kesä-ilta. Hän astui pitkin pellon pientareta joelle päin. Sinne päästyään alkoi hän kivillä heitellä voileipiä pitkin hiljaa juoksevan veden puoli-tyyntä pintaa.

"Vieläpä käteni on tarkka kuten ennenkin!" jupisi hän itsekseen. Siinä hänen leikitellessään näytti joen vastaiselta puolelta laskevan ilta-auringon valossa niin somalta Naavalan uhkea talo, kivi-navettonensa—"Ollakko minulla tuommoinen talo!" Sitä ajatellessaan muisti isänsä kertomuksia tuosta Naavalan talosta ja sen asukkaista, kuinka he olivat vähitellen säästäväisyydellä rikkautensa koonneet. Mitään pahaa ei hän ollut kuullut koskaan heistä puhuttavan. —"Niin se on, kopeekasta on ruplan alku, yhdestä tuhannen alku, töllistä talon alku! Mutta mitä pastori kerran sanoi? Uskosta autuuden alku!"

Hän käänsi nyt silmänsä toisaalle; siellä ilta-ruskon siipien alla sijaili Pynnölänkin talo, vaikka paljoa pienempi ja vähäpätöisempi kuin Naavala. Vaan Taavetin mielestä oli sitä vielä hausempi katsella.

"No, Taavetti, tänä päivänä se sitten pidetään se ratkaiseva tappelu!" sanoi Olli aamulla suurusta syödessä.

"Mikäs sota tänään tulee?" vastasi Taavetti ja työnsi ruokaa suuhunsa.

"Niinpähän näemme!" sanoi Olli, tehden samoin.

"Mennäänkö hevosella?" jatkoi Olli sitten syömästä päästyänsä.

"Kaikkea muuta vielä, jaksaaahan tuonne kävelläkin!"

"Niin marssitaan sitten Pynnölään!"

"Ei suinkaan sitä nyt lähdetä kuin puulla päähän lyöden. Tottahan sitä nyt ensin arvellaan mitä siellä sanotaankin!"

"Sanat tulee itsestään kuin köyhän kuolema, asia sen painaa ja pakottaa!"

"Niin, pidä sinä puhetta, kun olet puhemies!"

XII. Kysytään Leenalta

Pynnölän talossa oli Leena noussut aamulla aikaiseen ylös, pessyt kasvonsa ja kammannut päänsä, lypsänyt lehmät piian kanssa ja ajanut niitä vähän matkaa laitumelle päin.

"Kuinka Leena näyttää niin surulliselta näinä päivinä?" kysyä hökäisi piika-tyttö.

"Olenko minä entistä surullisempi?" oli Leena kysyvinään.

Itsekseen jäätyään tähysteli hän Sampiahoon päin, jupisi itsekseen: "Saa nähdä mikä Taavetilla on mielessä! Ei moneen päivään käy meillä, vaikka hänellä kyllä on aikaa, niin se on kuin karhu pesässään."

Hiljaa hiipien kulki hän kamariinsa ja rupesi neulomaan aloittamaansa pitkää vyötä, jota hän valmisti Taavetille.

Minkä aikaa lienee siinä istunut, niin tuli isäntä ulkoa ja sanoi: "Satelee nyt! No, ompa hyväkin, kyllä pelto kulta sen tarvitseekin! No, ei Taavetista ole suinkaan kuulunut mitään?"

"Ei, sitten kuin viimeksi kävi!" vastasi Leena.

"Hm, hm!" murahti isäntä ja meni isoon tupaan.

Kun hän juuri oli päässyt sinne, veti itseänsä eräs vanha kulku-akka sauvoineen ovesta sisään.

"Hyvää päivää isäntä!"

"Päivää!" vastasi isäntä; "mitä kuuluu maailmasta?"

"Olinpa mennyttä yötä Sampiahossa ja siellä oli Taavetti Rahkonenkin taas tullut kotimailleen. No, siinä sitä sitten on pnska miehen alku! Mikähän siitä vielä tuleekaan! Talon isäntäpä tietystikin, kun kerkiää. Tottahan tuo niin siivo ja pulska poika pääsee vaikka mimmoisen talon vävyksi, kun ei ennen aikaansa hätäile ja hutilo!"

Maija Stiinan viimeistä lausetta sanoessa tuli Leena tupaan ruokaa pöydälle tuomaan. Hän katseli mummoa ihmeissään ja kysyi isältään: "Mistä pojasta hän puhuu?"

"Taavetista vaan! Sanoo että semmoinen voi päästä mimmoisen talon vävyksi hyvänsä, kun ei vaan hätäile."

Isäntä istahti rahille ja tuli hyvin totisen näköiseksi, melkeimpä saattoi sanoa punakaksi kasvoiltansa. Mutta Leena, hän ei nähnyt paljon eteensä, kun hän kiiruimmittain lähti huoneesta, meni kamariinsa, painoi päänsä pään-alaiseensa ja itkeä nyhkytti, hiljaa itsekseen jupisten: "Silläpä se Taavetti ei meillä enään käykkään! Sitä katsellaankin parempia! Niin, mitäs se näin pikku talosta tulisikaan kosimaan! Hulluuttahan tuo olisikin, Taavetin kaltaiselle! Lullihinhan minä kumminkin ettei hän talon suuruutta panisi kysymykseen, vaan eikös niitä ole liehtareita. Hän kun on niin yksitoikkoinen, ettei hänestä saa kukaan suoraa. Niin, Jumala sen tietää mitä hän ajattelee!"

Samassa saapui siihen isäntäkin.

"Arvasinhan minä sen! Minä näin sen kohta, että se teki tuon vaikutuksen. Kuinka sinä niin niivitytkään siihen Taavettiin?"

"Se ei ole äsken tapahtunut asia, minä olen pitänyt hänestä aina!"

"Niin, niin, ja tuolla tavalla se sitten nyt menee! Vaikk'eihän tuota vielä tiedä; voihan se käydä paremmin kuin luulemmekaan. Hän on niin muutoin sukkela siitä, ettei hän tahdo mitään ilmaiseksi, se kun luulee sen kaiken köyhäin apua olevan. Hänellä on ollut sellainen käsitys jo pienestä pojasta ja minä luulen ettei hän juuri rikkaampia katsele, vaan päin vastoin pitää meitäkin liian rikkaana!"

"En usko asian niin olevan; paljonhan niitä puhutaan joutavia!" intti Leena.

"Tuossahan tuo tuleeekin Taavetti ja Olli mukana! Leena laita nyt, ettei sitä huomaa, että olet itkenyt!" sanoi isäntä, katsahtaessaan ulos kamarin akkunasta. "Saa nähdä tulevatko tänne ensin, vai menevätkö tupaan?—Niin, lupsis—tupaanpa tietenkin!"

"Menkää nyt sinne, isä, ettei se akka pääse siellä suutaan soittamaan!"

"Jako epäämään?" sanoi isäntä tupaan mennessään.

"Hyvää päivää, terveisiä meiltä!" sanoi Olli, kun tupaan astui.

"Päivää, isäntä!" sanoi Taavettikin.

"No, hyvää päivää! Tulkaa vieraat kamariin!"

Nyt menivät isäntä edellä ja Olli sekä Taavetti perästä. He pysähtyivät kaikkiin etukamariin ja isäntä sanoi: "Istukaa vieraat! Pankaa tupakkia piippuun!"

"Eipä kiireempää!" vastasi Olli.

Nyt he kaikki istuivat.

"Tuli siitä sade viimeinkin!" alkoi isäntä puhetta.

"Tulihan se, kylläpä sitä poutaa jo riittäkin kerraksi!" arveli Olli.

Siinä sitten keskusteltiin pelloista ja pellon aidoista. Vihdoin Olli rupesi tuumimaan:

"Olisi meillä vähän asiaakin isännälle, jos se vaan kävisi päinsä!"

"Mitähän asiaa se olisi, saiskohan kuulla tuota?"

"Se olisi semmoista, että tämä Taavetti Rahkonen, pyytäisi naida teidän tyttärenne!"

"Ohoh! Vai Taavetti tulee vävyksi meille, minä en tiedä siihen mitään sanoa, kysytään Leenalta! Leena, tulepas, tänne!"

Leena tuli hiljaa käydä sipsutellen peräkammarista, ja niiasi.

"Hyvää päivää!" sanoivat vieraat, melkein yht'aikaa.

"Päivää!" sanoi Leena.

"Nämä vieraat ovat tulleet nyt loppupäättöstä siinä asiassa tekemään, joka ei sinulle liene niin aivan outoa. Mitäs sinä siihen sanot?"

"Minun vastaukseni on aivan lyhyt, se on, minä tahdon Taavetin!"

"Niin, se on tehty siis!" sanoi siihen isäntä.

Silloin veti Olli esille silkin ja sormuksen ja ojensi ne Leenalle.

"Kiitoksia!" sanoi Leena, "Ai kuinka kauniita! Niin ihmeen kauniita!"

"Mutta todellakin kauniita!" toisti isäntäkin.

"Kyllä ne ovatkin!" sanoi Olli naurahdellen.

Leena pani sormuksen sormeensa ja silkin päähänsä ja niin välähtelevä oli tuo silkki. Ihmeesti se Leenaa sievisti.

Taavetti oli hiljaa katsellut ja kuunnellut, vaan kun Leena vei silkin kamariin ja sormuksen jätti sormeensa, alkoi hänkin puhua: "Kaikesta näkyy, että minä tulen tämän talon vävyksi, vaikka en sitä tähän asti ole täytenä totena pitänyt, kun olen perin köyhä mies. Saan kumminkin samalla huomauttaa, etten tahdo ajan varrella kuulla, että olen saanut Leenan ja hänen perintönsä miksikään köyhäin avuksi. Sillä asia on itsessään päivän selvä, että minä kyllä, jos terveenä olen tulen ilman muiden apua toimeen ja vielä ehkä voisin ansaita työlläni vanhoiksi päivikseni auttavan toimeentulon. Muutoin eihän tuo mahtane työ ja työvoimat tässäkin talossa olla tarpeetonta tavaraa. Työlläni siis voin teitä palvella ja sen teen sangen mielelläni Leena tyttärenne tähden."

"Ole rauhassa, hyvä Taavetti! Ole sinä vaan kuin oma poikani! Minulle ei olekaan ollut poikaa suotuna, olen kiitollinen että niin toimellisen pojan saan omanani pitää!" lausui isäntä, sangen liikutettuna.

"Jos niin on", sanoi Taavetti, "niin ei sanaakaan siitä enempää."

"Aivan niin se on minun puolestani!" lisäsi isäntä.

"Ja minun puolestani!" toisti Leena.

Isäntä pidätti vieraat suurukselle ja panetti ruokaa pöydälle, mitä parasta talosta saatiin. Olipa hänellä viina-ryppykin tarita, vaan vieraat eivät siitä huolineet; isäntä ei siis itsekään ottanut ruokaryppyä ja teki aivan vierastensa tavan mukaan.

Syötyänsä lähtivät vieraat pois, kiitellen sydämellisesti Leenaa ja isäntää. Molemmat saattoivat vieraita portille asti, jossa vielä monta hupaista sanaa vaihdettiin ja vihdoin menivät Taavetti ja Olli Sampiahoon.

Matkalla yltyi sade tavattomaksi; vaikk'ei matka pitkä ollut, kasteli se miehet läpimärjiksi. Olli vielä ilvehtikin sanoen: "Sulhasta kastellaan!"

Nyt astuivat miehet läpimärkinä isoon tupaan. Vesi valui lattialle kumpaisenkin vaatteista.

"No," sanoi Mari, "vesisadehan teidät saavutti."

"Se tietää hyvää!" sanoi Olli.

"Ehkä," sanoi Mari. "Asia kävi arvatenkin päinsä, vai kuinka?"

"Kuinkas muuten," sanoi Olli, puistellen vettä hatustaan.

"Kyllähän tuo kihlat otti, sinnehän tuo sormeen näkyi jäävän, vaan eihän tuota vielä penätä tiedä. Voishan Lempo väliin tuot' hätää mennä", sanoi Taavetti.

"Älä pelkää! Ei niistä mitään", sanoi Olli

"No, mitä se isäntä sanoi?" kysyi Mari.

"Isäntä, se taitaa olla aika puuhassa että vaan saa Taavetin sinne", sanoi Olli.

"Kummallista! Niin rikas kuin hän on, eikä sen enemmän ole arvo-sairas!"

Marin viimeistä sanaa sanoessa astui sisään vanhanlainen mies läpi märkinä sateesta, hän puisteli vettä vaatteistansa ja istahti penkille.

Mies oli vähän matkan päässä Sampiahon talosta asuva mäkitupalainen Lauri Tahvanainen.

"Mitäs Laurille kuuluu?" kysyi Olli.

"Kiitoksia kysymästänne! Huonouttahan sitä meille kuuluu, minä luulen että Anna Kaisa pian pääsee pois mailman vaivoista. Olisin minä rukoillut, jos emäntä olis niin hyvä ja antais minulle vähän maitoa ja muutaman leivän, että saisin antaa sen sairaankin suuhun jotakin lämmintä ja surkeatahan tuo on kuulla niiden lastenkin vaikeroimista nälässään!"

"Kyllä", sanoi Mari ja meni suoraa päätä ulos.

"Kuulkaas!" sanoi Taavetti, joka asian juoksua oli siihen asti sanatonna katsellut. "Onkos teillä ollut rohtoja sille vaimollenne?"

"Ei, Taavetti hyvä, ei ole ollut rohtoja, minulla kun ei ole ollut rahaa niin kopekkatakaan viiteen viikkoon."

Samassa astui Pynnölän isäntä ovesta sisään.

"Hyvää päivää!", sanoi Pynnöläinen. "Minä tulin sanomaan, että kyllä kait on parasta lähteä kohta pappilaan, että ennättää häät pitää ennen kuin varsinainen heinänteko alkaa; sillä mitä se viivyttelemisestä paranee."

"Ensin täytyy apua toimittaa Lauri Tahvanaisen akalle", sanoi Taavetti kuivasti.

"Lauri Tahvanaisen akalle! Mitä yhteisyyttä sen akan auttamisen ja sinun naimisesi välillä on?"

"Ei mitään muuta, kuin vaan se, että ensin tehdään mikä on tärkeintä ja vähemmin tärkeät perästä päin."

"Kuinka sen akan laita sitten on?"

"Niin se on, että se on kuoleman kielissä."

Taavetti kaivoi kukkarostaan esille viiden ruplan setelin.

"Tässä", sanoi hän, kääntyen torpparin puoleen, "olisi teille ensi aluksi kaikkein suurimpaan hätään!"

"Saanko minä tämän kaiken", virkkoi Tahvanainen, silmiään hieroellen, niinkuin olisi luullut unta näkevänsä.

"Liika paljohan se on."

"Menkää nyt vaan joutuun toimittamaan ruokaa lapsillenne ja sitten hankkikaa rohtoja sairaalle!"

XIII. Ei ollut lainalakki, eikä lainatakki

"Kukahhan lyhentäis vähän tuota mun tukkaani?" sanoi Taavetti aamulla, kun piti pappilaan lähteä.

"Kyllä minä", sanoi Mari.

"Kukas muu kuin puhemies", sanoi Olli.

"Ole niin hyvä ja ota liika pois!"

"Annapas, Mari, sakset, niin mä karsallan pois siltä mökäpäältä tukan."

Mari toi sakset.

"Istupas tuohon tuolille, niin näet kohta, että minä olen aika parturi."

Silloin se tukka lenteli pitkin laattiaa. "Älä suinkaan korvia leikkaa!"

"Paremminkin kuulet mitä pappi sanoo, kun otetaan liiat pois."

"Kiitoksia! Hyvä siitä tulikin."

"Ajetaanko parta kanssa?"

"Mitäs siitä ajetaan, kun ei sitä vielä olekaan olemassa."

Silloin panivat miehet parasta päälleen ja astuivat Pynnölään. Täällä isäntä jo oli vaate päällä vieraita odottamassa.

"Panin minäkin päälleni, vaikk'ei siellä minua juuri tarvita", sanoi isäntä.

"Kyllä se parempi on että isäntäkin tulee."

"Niinhän tuota minäkin ajattelin. Jokos Taavetin kirjat ovat pappilassa kaupunkimatkan jälkeen?"

"Täällä ne vielä ovat taskussani. Missä Leena on?"

"Täällä olen", vastasi Leena peräkamarista.

Taavetti raotti ovea.

"Kestäkö liitto? Ettei turhaa tarvitse mennä pappilaan."

"Kyllä, minun puolestani", vastasi Leena.

"No, ei sitte hätää", sanoi Taavetti ja painoi oven kiinni.

"Odottakaa vieraat! Pannaan vieterirattaat ja voikko laukkaamaan." Sen sanottuaan, meni isäntä hevosta valjastamaan. Vieraat menivät myöskin pihalle.

Pian oli voikko kääsyjen edessä, isäntä alkoi ajaa. Tie kulki Töyryn pellon aita-viertä muutamassa paikassa ja Töyryn Heikki, joka Leenalta oli rukkaset saanut, kynti siinä lähellä pellolla. Hän huusi heidät nähtyänsä:

"Kerjäläiskuormako Pynnöläisellä on, vaiko Mustalaisjoukkio?"

"Molemmat!" vastasi Pynnöläinen, ja lyöä hotaisi vähän hevosta. Niin jäi pian Töyryn pelto ja sen Heikki, ja tuot' hätään oltiin pappilassa.

"Voi kuinka minun pistää sapelleni se Töyryn Heikki," sanoi Taavetti, kun laskeusi kääsyistä pappilan pihalla.

"Älä tuota miksikään pane," sanoi Olli.—"Mies nimeä kantaa, koira nimen antaa." Tiedäthän sananlaskun.

"Niinhän tuo on," sanoi Taavetti, ja niin menivät kaikkiin pappilan kamariin.

Täällä se istui uutta testamenttia lukemassa vanha valkea päinen rovasti.

"Päivää! Mitäs Pynnölä nyt asioipi?" kysyi hän tulijoilta.

"Kuulutusta vaan, herra rovasti."

"Leenalleko?"

"Niin, tämän satulamaakarın kisällin Taavetti Rahkosen kanssa."

"Kuka siinä on puhemiessä."

Silloin läheni Olli pöytää, ja sanoi: "Olli Sampiaho."

"Jaha, lanko mies. Entä Taavetin kirjat, onko mukana?"

Taavetti veti kirjat taskustaan ja antoi rovastille papin kirjan, kisälli-kirjat sekä päästöpassit. Rovasti silmäili ne läpi ja alkoi kirjoittaa kuulutusta. Kun hän oli kirjoittanut, minkä kirjoittanut, laski hän kynän läkki-tolppoon, nousi seisolle, ja vähän nojaten ronkkaansa pöytää vastaan virkkoi:

"Niin se on, Pynnölän isäntä on tehnyt miehen työn, antaessaan Taavetti Rahkoselle tyttärensä, sillä tietääkseni tuskin koko pitäjäässä on samanlaista poikaa. Te olette antanut työlle, taidolle ja toimelle kunnian, ja arvaan minä rehelliselle, vilpittömälle rakkaudelle, eikä tuolle useinkin vaan epävarmalle rikkaudelle. Siis, mitä minuun tulee, saan minä toivottaa sydämellisintä onnea Rahkosen ja Leenan avioliitolle!"

"Taavetti kait jää tänne, ette suinkaan muuta mihinkään?" jatkoi hän vielä.

"Enpä suinkaan," vastasi Taavetti.

"Siis kirjanne jääpi sisään. Tässä on muut passinne."

Taavetti otti todistuksensa ja antoi rovastille kaksi ruplaa,

"Kiitoksia!" sanoi rovasti ja pisti rahat taskuunsa. "Milloin hää pidätte?"

"Kyllä ne pidetään kohta kun kuulutus aika on ohi mennyt," vastasi Pynnöläinen.

"Niinpä vaimen, mitä viivytystä viisastuu," sanoi rovasti.

Sitten miehet menivät, ja lähtivät ajamaan. Kun taas ajettiin Töyryn pellon sivuitse, huusi Heikki:

"Lainatakki, lainalakki, lainakintahat kädessä lainakihlat kintahissa."

"Se on valhe!" huusi Taavetti, ja hyppäsi kuin nuoli kääsyistä tielle.

"Tukitko suusi? Muutoin tulet saamaan pehmeän seljän," huusi Taavetti uudestaan aidan ylitse.

Pynnöläinen oli saanut hevosen pysäytetyksi ja Ollikin isännän kanssa astuivat tielle.

"Johan se koko hävytöin on!" sanoi Pynnöläinen. "Oikein se olikin ettei tuonlainen rakki tytärtäni saanut."

"Ei siinä tarvitse vahdata meidän aidan vieressä kenenkään kyntämistä; menköön kukin tietänsä," sanoi olkapäitensä nostellen Heikki.

"Mitäs sinä siinä puhut?" tiuskasi Taavetti hypäten yli aidan ja juosten Heikin eteen.

Heikki potkaisi Taavettia polveen, ja sanoi: "Tiehes mun pelloltani, kerjäläisen penikka!"

"Huonostihan sinä potkit, näinhän sinun olisi pitänyt tekemän," sanoi Taavetti ja heitti Heikin lakin päästä pois, tarttui tukkaan, jolla hän nosti Heikin ylös maasta ja huiskutti ympäri, samalla kysyen: "Minne minä tämän näin rikkaan heitän?"

"Heitä ojaan, heitä ojaan!" sanoi Pynnöläinen.

Ropsis, samassa olikin Heikki vedellä täytetyssä viemäri-ojassa suin päin silmillään.

"Kas niin, juo kuraa, ettäs opit ihmisiä puhuttelemaan!"

Heikki nousi ylös läpimärkänä ojasta ja vapisi kuin lanka-vyyhti paljaasta pelosta.

"Tahdotko lisää rakki?" kysyi Taavetti.

Heikki ei vastannut.

Silloin Taavetti pudisti häntä tukasta että hampaat helisivät ja toinen käsi oli ojennettuna korvalle pudottamaan.

"Vastaa, tai läiskähtää! Pidä itse huoli, jos samalla putoot ikitietä!"

"Anna anteeksi, Taavetti kulta!" sanoi Heikki.

"Anteeksi sinulle, ruoja! Kuka sinulle luvan on antanut haukkua tietä kulkevia ihmisiä? Häpeä! Älä luota siihen että pellossa on aita— näetkös uskalletaan sitä yli aidankin tulla, vielä tukastakin pölyttää!"

Töyryn rengit kyntivät ja nauroivat toisilla saroilla.

"Näet nyt, omat isäsi rengitkin sinulle nauravat. Ja missä oikeastaan olen sinulta kerjännyt, tahi keltään muulta ihmiseltä tässä maailmassa?"

Pynnöläinen ja Ollikin olivat jo tulleet lähelle. Taavetti heitti irti tukasta.

"Mitäs siinä on", sanoi Pynnöläinen, "hänen pitää saada ajaa siinä Mustalaiskuormassa, joksi hän meitä nimitti. Ota kiinni, Taavetti, jaloista, minä pidän päästä; kannata sinä Olli keskisen paikasta!"

Nyt he veivät Heikkiä kuin veivätkin, yli aidan, nostivat kääsyihin ja sitten ajamaan niin paljon kuin kavioista pääsi.

"Kyllä minä opetan sinulle, poika, siveyttä!" sanoi Pynnöläinen ajaessaan, "kyllä minä sun selkäsi suolaan". Heikki koetti piehtaroida, vaan mikäs siinä auttoi. Pian oltiin Pynnölän pihalla ja Heikki kannettiin kamariin.

"Mitäs tuota tänne tuodaan?" kysyi Leena, "ja vielä väen väkisten ja ilman lakkia, läpi märkänä?"

"Sitä tuodaan Mustalaisten ja kerjäläisten kuulutus-pitoihin."

Heikki puri hammasta ja istui miesten välissä tuolilla, johon hän oli istutettu ja katseli permannon rakoja.

Viimein Heikki vielä kerran pyysi nöyrästi anteeksi ilkeän käytöksensä ja Pynnöläinen kyyditsi hänen saman paikan kohdalle, mistä ottanutkin oli. Sen enempää ei puhuttu eikä pakistu Töyryn Heikistä. Ei pidetty hänelle mitään sen pitempää vihaa, vaan päinvastoin sai hänkin kutsut häihin.

* * * * *

Tavan mukaan menivät sulhanen ja morsian kolmantena kuulutus-pyhänä kirkkoon. Viidellä hevosella lähdettiin Pynnölän talosta, Taavetti Leenoinensa ajoi ensimmäisenä. Leenalla oli kihlasilkki päässä ja uusi leninki ja hän oli erinomaisen sievä siinä puvussa. Kun ajettiin Naavalan sivuitse, sanoi Pynnöläinen, osoittain taloa kädellensä: "Tuostakin se vielä tulee myytävä talo. Kuka hänen saaneekin?"

"Mitä vasten se myytäväksi tulee?" kysyi Pynnöläisen veljen poika.

"Siinä ei ole muuta perillistä kuin yksi poika ja hän lukee papiksi; luullakseni se ylioppilas saarnaakin tänä päivänä!" sanoi Pynnöläinen.

Kirkosta tultua alkoivat häät ja komeatkin. Vihkimisen jälkeen kannettiin vieraille kahvia, sitten alkoi pieni tanssi isossa tuvassa ja sitten tarjottiin ruokaa salissa.

Kun rovasti oli muutamalla sanalla siunannut ruoan alkoi syönti. Töyryn Heikki oli joutunut istumaan Taavetin sisarta tuota mainioksi kankuriksi tullutta Hannaa vastapäätä ja Hanna oli erinomaisen komean kaunis, tuossa hää-pöydässä istuessaan. Heikki vilkasi joskus kuin sivumennen Leenaakin; kyllä sekin oli herttaisen kaunis, vaan ei toki hänen mielestään niin kuin Hanna ja sitä paitsi oli se jo toisen vaimo. Toisetkin huomasivat pian, että Heikki tähysti Hannaa liian tarkkaan. Muutamat rupesivat nauraa virnistelemään. Heikin äiti pukkasi poikaansa kylkeen ja olihan se Heikki sitten syövinään.

Syönnin jälkeen alkoi taas isossa tuvassa vilkas tanssi. Töyryn Heikki se vaan Hannaa tanssitti, väliin hän levähti, mutta aina taas uudesti aloittaakseen. Taavetti, hän se vaan ei tanssinut, häntä kyllä kehoitettiin, vaan hän sanoi: "Minulla ei ollut aikaa niin turhanaikaiseen työhön opetella". Vihdoin, kun sitä alinomaa pyydettiin, sieppasi hän Leenan kainaloonsa, pyöritti kerran ympäri tupaa ja tuumi sitten: "Näyttikö sievältä?"

Ensimmäisiä toimiansa vävynä oli Taavetilla tutkia talon työkalut perinpohjaisesti. Isäntä koetti kyllä kehua niiden olevan vähintäänkin välttävässä asussa ja niinhän ne olivatkin, vaan Taavetti mieluummin näki kaikki kiitettävässä kunnossa ja siinä tuli ensinkin viikatevartten ja haravain kanssa rengeille tiukat paikat, sillä Taavetti ensihetkestä huomautti, että nyt oli Pynnölästä leikki työkomennossa loppunut ja totta tahdottiin. Toisiakin muutoksia tehtiin kohta. Työaika lyhennettiin ja ruoka-ajat enennettiin kolmesta neljäksi, mutta sitten pitikin työn sujua aika lailla. Eräänä päivänä tuumivat keskenään kaksi renkiä suovaa tehdessään tuosta uudesta olost. He kyllä näkivät että

Taavetti oli istahtanut mättäälle lähelle heitä huokaamaan, vaan eivät olleet huomaavinsa ja toinen kysyi:

"Mikähän tästä talosta tulee?"

"Vippeli vippu tästä tulee, jos ei pehtoria muuteta!"

"Luuletteko niin?"

"En luule, minä tiedän, sillä sitä ajoa ei kestä ihminen, vaikka söis viidesti päivässä. Minä kumminkin olen tässä vaan syksyyn asti."

"Niin minäkin."

"Sama se on kun isäntäkin niin mitättömäksi meni, että tuon tuommoisen ruojan taloon otti, painajaiseksi väelle."

"Niin, sano, veli hopea, muuta kuin satua!"

Taavetti oli sillä välin noussut ylös ja seisoj jo viimeistä säettä lausuttaissa puhujain vieressä.

"Hitaastihan se suovan teko käypi", sanoi hän rengeille.

"Eihän tuota enään jaksä mitenkään, johan tuosta luun särkykin tulee tuommoisesta kiireestä. Tästä pian joutuu joka mies lasarettiin herra pehtorin kustannuksella."

"Mistä paikasta särkee?"

"Käsistä, selästä, päästä ja jaloista."

"Minua särkee toisesta ronkastakin, yksi kerta jo puhuin isännällekin, vaan mitäs siitä oli, kun hän antoi kaiken vallan Taavetille."

"Paha se on, että teitä niin särkee!" sanoi Taavetti. "Jos minun kiirehtämiseni tähden olette säryn saaneet, niin minun täytyykin kustantaa teille lääkäri. Heittäkää työ pois, en minä sairaita työhön ahdistä."

"Ei me toki niin sairaita olla, ettemme suovaa valmiiksi saa", tuumivat rengit.

Taavetti ei puhunut mitään, vaan alkoi astua pitkin niittyä. Siellä hän tapasi isännän jolle hän sanoi: "Niilo ja Juuso sairastavat sydämentykytystä minua vastaan. Minun täytyy lähettää ne huomenna lääkärin hoitoon."

XIV. Odottamaton onni

Pynnölän talossa oli heinä tehty paljoa ennen kuin toisten talojen ja väki olivat paljoa rivakamman näköiset kuin muina vuosina. Pidennetty lepoaika oli ollut siunaukseksi, vaikka olikin työssä ollessa kiireemmästi työtä tehty. Nuot niskoittelevat rengitkin olivat tulleet siivo miehiksi, kun Taavetti seuraavana päivänä valjasti hevosen ja aikoi viedä ruikuttajat lasarettiin. He löivät nyt leikiksi koko asian ja tunnustivat valittaneensa aivan turhaa.

Taavetti ja Leena työskentelivät puinensa puutarhassa, jonka olivat laittaneet akkunalle.

"Ei tästä tänä kesänä tule mitään, vaan jos eletään, vasta ensi kesänä!" sanoi Leena.

"Kunhan ollaan toimessa, kylläpä hänestä kerran hyvä tulee!" vastasi Taavetti.

"Nääs mukulaa, ompa peruna kumminkin kasvanut!" sanoi Leena, pitäen isonlaista, soikeaa uutta perunaa kädesssä, jonka hän oli kaivanut maasta. "Mutta kuules, Taavetti! Mitä minä eilen uusia kuulin kylässä käydessäni!"

"Mitä nyt?" kysyi Taavetti, hyvin odottavaisesti.

"Minä kuulin, että sinä saat piakkoin uuden lankomiehen—kihlattu on!"

"Kuka on kihlannut ja kenen—ja missä?"

"Pidämpä suottakin puntarissa sinua vähän aikaa, arvaa jos arvaat!"

Taavetti mietti: "Jaa—mutta—jaha! Se on Töyryn Heikki ja Hanna! Oliko oikein?"

"On oikein!"

"No, paraiksi!"

"Kuinka niin? Kuinka sisarelles toivotat semmoista miestä?"

"Mikäs miestä vaivaa, varsinkin niin rikasta miestä?"

Heidän siinä juttellessa tulla lyhyäsi Taavetin kummimuori pihaan, hän pysähtyi aidan tykö, jonka takana tuo pieni puutarhan alku oli.

"Kuulkaas Taavetti!" sanoi hän. "Kun minä olin rovastissa hieromassa, niin sinne tuli kirje ja rovasti sanoi: 'Menkää nyt käskemään Taavettia tänne'."

"Mikä kirje se sitten on?" kysyi Taavetti hyvän päiväisesti hämmästyksissään.

"En tiedä, vaan kaukaa se tulee, mistä tullee."

Taavetti lähti työstään, puhdisti vähän itseään, muutti vaatteita ja alkoi pamppailevin sydämin astua pappilaa kohden.

Ennen kuin kerkisi hyvää päivääkään sanoa, sanoi jo hänelle rovasti: "No, sehän hyvä on että tulitte, minulla on täällä kirje, joka täytyy kuitata. Rahaa siinä ei ole, muutoin se olisi jäänyt kaupunkiin." Näin sanoen hän ojensi kirjeen ja lipun, johon Taavetti kirjoitti nimensä.

"Niitä tulee välistä minun laukussani tärkeitäkin kirjeitä", sanoi rovasti.

"Kiitoksia!" sanoi Taavetti ja aukaisi kirjeen kuoren, siinä oli suomenkielinen kirjoitus kirjoitettuna sinisen postiarkia kaikille neljälle sivulle ja sen sisässä eri paperi, jota Taavetti ei ymmärtänyt mitä sillä olisi virkana.

Rovastin silmät kiilsivät, hänen paperin nähtyään.

"Saanko minä katsoa?"

"No ihme ja kumma!" jatkoi hän sitten. "Kymmenen—arvatkaas te, paljoko tässä lipussa on rahaa?"

"Lipussako rahaa!" sanoi Taavetti hämillään.

"Niin, koko kymmentuhatta ruplaa! Sillä saatte pankista rahaa, juuri te saatte ne rahat.—Kumpikohan nyt rikkaampi on, Pynnöläinen vaiko vävy?"

"Mistä maailman äärestä se raha sitten tulee?"

Taavetti oli siihen määrään hämillään, ettei osannut ruveta kirjettä lukemaan. Hän katseli vaan ja ojensi sen kohta rovastille.

"Olkaa niin hyvä ja lukekaa, herra rovasti!"

"Selvähän tämä on Suomea!" sanoi rovasti ja luki.
Moskovassa, tänä vuonna 13 p. Heinäk.
Satulamaakari Rahkosen vanhin poika Taavetti.

Kauvan on siitä kulunut aikaa, kun minä lähdin pois sieltä ja monenlaisia mutkia on ollut elämässäni ja naimatoiminnassa olen vieläkin. En ole saanut tietoa pienintäkään kotikylästäni, aina siitä saakka kuin sieltä lähdin, niin että melkein alan jo erityisellä ikävällä muistella kotiseurakuntaani. Ne ajat ovat minulla mielessä usein, joina minä siellä asuin ja niitä vaikka elävästikin muistelen, on ne kuin katsoisin synkän sumun läpi. Minulla oli maailmassa yksi sisar ja hän joutui naimisiin rehellisen käsityöläisen, satulamaakari Rahkosen kanssa. Sieltä lähteissäni oli hänellä kuuden kuukauden vanha Taavetti niminen poika, joka oli ristitty minun kaimakseni ja siitä olen ollut hyvillään elämän ikäni. Minä olen ollut kauvan aikaa kiltasepän kisällä ja olen palvellut täällä Moskovassa yhdellä mestarilla jo alun kuudettatoista vuotta. Täällä Venäjällä pidetään myöskin raha arpajaisia pankeissa ja minäkin muiden mukana olen usein niihin uhrannut monta kymmentä ruplaa, mitään saamatta. Kerta päätin vahvasti, oikein sielusta ja mielestä, että kun nyt otan arvan, niin puoleksi panen voiton sisareni vanhimman pojan Taavetin kanssa ja sitten ostin setelin. Mutta kuka arvaa hämmästyksenä? Minä kun arpomisen jälkeen luin sanomalehteä, niin aivan oikein minä numeroineni olin voittanut kaksikymmentätuhatta ruplaa. En ole ollut juuri aivan houkka eläessäni, vaan häpeäkseni täytyy tunnustaa, että pastierasin asunnossani koko sitä seuraavan yön. Aamulla olin ensimmäinen mies pankissa kuulemassa, oliko unelmani silmän häiriötä vaiko perusteellista totta ja näytin seteliäni. Aivan oikeen, minulle työnnettiin tuo mainittu summa käteen! Minä pistin rahat takkini sisätaskuun ja menin ulos pankista, pastierasin hiukka kadulla ja mietin. Ja niin menin uudestaan pankkiin ja otin tämän vekselin, jonka tässä sinulle lähetän. Jos kuollut olet, niin lähettäköön kirkkoherra takaisin sen ynnä tiedon kanssa kuinka siellä eletään ja voidaan. Tämän kirjoitti omalla kädellään: Taavetti Hietaniemi.

Taavetti seisoikin puusta pudonneena; vähän ajan takaa hän viimein virkkoi: "Minä en ole halukas lahjoja saamaan!"

"Kyllä silloin saa ottaa, kun tuolla lailla tuleekin, se tapahtuu vaan muutamille miljoonista ihmisistä", sanoi rovasti.

Taavetti pisti remissin ja kirjeen taskuunsa ja kiitettyään rovastia alkoi astua kotiinsa.

"Mitä tämä oikeastaan kaikki merkitsee?" kyseli hän tallustellessaan omilta ajatuksiltaan ja niin hän saapui Pynnölään, jossa väki paraikaa söi päivällistä, Leena ja isäntäkin muiden mukana isossa tuvassa. Taavetti istahti myöskin sanaakaan lausumatta pöytään ja alkoi syödä.

"Mitä siellä pappilassa oli?" kysyi Leena uteliaana.

"No, eipä erikoisia, sain vaan kirjeen Moskovasta."

"Moskovasta! Kuka sieltä kirjoittaa?" kysyi isäntä ällistellen.

"Tunnetteko Taavetti Hietaniemen? hän se on."

"Hietaniemen! Vartooahan hiukan, kyllä! Sehän meni kultasepän oppiin Pietariin. Hänkö elää vielä?"

"Elää!" toisti Taavetti.

"Mitä hän sitten kirjoittaa?"

"Puhun sitten kun on syöty."

Syötiin tuota kaikessa rauhassa ja syönnin jälkeen meni Taavetti kamariin, johon isäntä ja Leena häntä seurasivat uteliaisuutta täynnä.

Taavetti istuutui pöydän päähän, isäntä toiseen ja Leena se seisahtui pöydän eteen. Taavetti veti taskustansa kirjeen ja ojensi Leenalle, joka kohta luki sisällön.

"Vekseli!" sanoi Leena.

"Siinä!" sanoi Taavetti, ojentaen sen Leenalle.

"Niin, semmoinen se olevan näkyy."

"Voi taivaan talikon pyörittäjä! Vai kymmenen tuhatta ruplaa!" sanoi Pynnöläinen, istuen hyvin nolona. "Oletpa vävyne kappaleen rikkaampi appeasi. Se on totta se!"

Leena piti vekseliä hyvin huolimattomasti kädessään. Isäntä sen huomasi.

"Älä niin välinpitämättömästi pidä kymmentätuhatta ruplaa! Pankkaa nyt, hyvät lapset, joutuin korjuusen piirongin sisimpään sopukkaan ja älkää millään muotoa hiiskuko sanaakaan kellekään kuolevaiselle koko paikkakunnalla!"

"Niin, pistä vaan, Leena, piironkiisi se siihen asti, kuin kaupungissa käydessä vaihdetaan oikeaksi rahaksi", sanoi Taavetti.

Leena vei sen kohta määräpaikkaan. Sen tehtyään meni hän ulos ja Taavetti ja isäntä jäivät kahden kesken.

"Mitäs nyt mietit, vävyne?" sanoi isäntä, istuen käsi poskella. "Minä luulin saavani sinun pitää tässä enemmän aikaa."

"Mihinkäs minä tästä menen nyt sitten? Näkyypä tuota sijaa tässäkin olevan!" tuumi Taavetti.

"Tottahan toki rahoilla ostat oman talon!"

"Siihen aina ehditään."

Taavetin sitä sanoessa aukesi kamarin ovi ja Töyryn Heikki astui sisään.

"Hyvää päivää!"

"Jumal' antakoon!" sanoi isäntä ja Taavetti toisti saman.

"Kuules Taavetti! Minulla on sinulle hiukan sanottavaa."

"Sano pois, vaan älä hauku!"

"Voi kun sinä, Taavetti, olet hirveän pitkävihainen! Enhän minä sinua enään tässä maailmassa hauku. Johan minä silloin pyysin anteeksi. Etkö muista?"

"Muistan! Vaan mistä minä tiedän mitä sun sydämmesi sopukassa piilee."

"Piilee! Siellä ei piile mitään. Minä olin ennen aina valmis käyttämään tuota haukkujan virkaa, vaan tästä lähtien aivon ruveta oikeaksi ihmiseksi ja mukautua naapurienikin tahdon mukaan. Minä aivon tulla sinulle langoksi ja naida Hannan. Mitäs siihen sanot?"

"Nai pois!" sanoi Taavetti.

"Sinä et siis ole sitä vastaan. No, hyvä! Minä tiedän että sinä et ole halukas puhe-varastoasi kuluttamaan, sentähden en sinua kiusaakaan, ainoastaan tulin tietämään, ettet sinä suorastaan ole sitä vastaan."

Nyt puuttui Pynnöläinen puheesen ja sanoi: "Kyllä sinä teet siinä vallan viisaasti, että puhut semmoisen asian Taavetin kanssa hyvän sovun puolesta, vaikka kohta ihmisellä onkin valta naida kenen tahtoo. Isäntä katsoi Taavettia ja kysyi: 'Saanko ma?'"

"Saman tekevä!"

"Niin, minä siis sanon, että Taavetti, jollen vallan erehdy on kumminkin tämän kylän rikkain mies."

"Hei—mitä—kuinka—mistä?"

Nyt olivat kaikki ääneti vähän aikaa. Vihdoin jatkoi isäntä: "En juuri tahtois olla mikään kieli-kello, vaan kun noin sattui tulemaan puheeksi, niin saamma tuon sinulle sanoa.—Hän on voittanut Moskovasta kymmenentuhatta ruplaa."

"Moskovasta, kymmenentuhatta ruplaa!"

Sitä sanoessaan kallisti Heikki päätään.

"Niin, ei meidän sovi häntä kerjäläiseksi kutsua."

"Älkää puhuko, isäntä, tuommoisia vanhoja", sanoi Heikki, katsellen permannon rakoja.

"Niin, ei hänellä nyt tarvitse enään olla lainatakki eikä lainalakki."

"Voi, helpoittakaa jo, hyvä Pynnöläinen! Enhän minä häpeän tähdenkään voi tästä karkuun juosta."

"Jaa, ei sinulla siis, Taavetti, ole mitään sitä vastaan?" kysyi Heikki taas hetken päästä.

"Ei!" sanoi Taavetti, mutta katsoi samalla Heikin silmiin, juuri kuin se, joka silmäin kautta tahtoo kurkistaa sielun sisimpään.

Heikki huomasi sen tavan katseessa jotakin merkitsevän ja hän huoaten sanoi: "Luuletko, Taavetti, minun laittavan Hannan onnettomaksi?"

"Enhän minä nyt sitäkään juuri luule. Ei, päin vastoin minä toivon sinusta vanhemmuuten hyvää miestä!"

"No, hyvä Taavetti, siinä mielessähän tuota itsekkin olen.—Hyvästi!"

"Hyvästi! voi hyvin!"

"Hyvästi Heikki!" sanoi Pynnöläinen ja puristi häntä lujasti kädestä. "Tule", jatkoi hän vielä, "onnelliseksi ja hyväksi heimolaiseksi ja naapuriksi!"

Heikki lähti hyvin liikutettuna Pynnölästä ja ohjasi kulkunsa Hannan mökille.

Leena tuli kamariin, kun Töyryn Heikki oli ulos mennyt ja sanoi: "Onko isä kuullut sitä, kun Naavalan isäntä ja emäntä muuttavat pois täältä ja myyvät talonsa?"

"En, no mihin he nyt menevät?"

"Kaupunkiin vaan."

Isäntä katsahti Taavettia silmiin ja tuli hyvin ajattelevan näköiseksi.

"Kuulepashan, Taavetti, tuota juttua, Leena, kuka kertoi sitä?"

"Renki Matti."

"Annas kun menen tuota juttua minäkin kuulemaan!"

XV. Eteen päin

Taavetti ja Leena kahden kamariin jäätyään tuumivat vielä samaa asiaa:

"Saapa nähdä", sanoi Leena, "eikö isä osta Naavalaa!"

"Ja mitä hän sillä tekee?" kysyi Taavetti.

Samassa nähtiin akkunasta kuinka isäntä jo oli matkalla kylään päin.

Vähän ajan päästä tuli hän taas takaisin ja haki Taavetin, joka jo oli ehtinyt mennä rukiin leikkuuta aloittamaan.

"Tules, Taavetti, minun pakinoilleni!"

Isäntä ja Taavetti menivät huoneesen.

"Se on nyt semmoista seikkaa, että se Naavalainen menee kun meneekin pois meidän paikoilta."

"Niin aina!" sanoi Taavetti.

"Mutta pyytää liian paljo siitä talosta."

"Mitä pyytää?"

"Seitsemäntuhatta ja viisisataa ruplaa, niin kaikkineen kuin se käy ja seisoo. Mitä sanot?"

"Maksetaan pois!"

"Sinunko rahoillasi?"

"Kenenkäs muun?"

"Niin, mene ja osta!"

"Vaikka vaan", sanoi Taavetti, lähti astumaan Naavalaan. Pian hän olikin oikotietä taloon päässyt. Kaikki tulivat kättelemään ja käskivät Taavetin istumaan. Kun siinä sitten yhtä ja toista puhua rupatettiin, vaan kun ei talon myynnistä sivumennenkään mitään puhuttu, kysäisi Taavetti vihdoin: "Isäntä käski minun tulla tänne talon kauppoja hieromaan. Onko siinä mitään alkua koko asiassa?"

"Kyllä se on aivan totta!" vastasi isäntä. "Kyllä tämä talo myydään."

"Mitä se maksaa?"

"Kahdeksan tuhattahan minä olen aikonut siitä äyhkäistä."

"Ja sitä minä en maksa, vaikken eläissäni näkis taloa."

"Kuinka niin? Onhan talo paraita koko näillä seuduin."

"Vaikka, mutta Sampiaho ostettiin kuudellakymmenellä viidellä ruplalla."

"Niin, ryöstö-huutokaupalla."

"Vaikka, onhan hinnassakin kouraan tuntuva eroitus."

"Eroitushan se nyt talossakin lienee ja kun minä myyn sen päällisineen päivineen!"

"Viidessä tuhatta on kyllä tän talon hintaa!"

Nyt katselivat isä, äiti ja poika toisiansa. Kauvan he näyttivät miettivän, mutta vihdoin isäntä lausui: "Kyllä siinä viidessätuhatta on rahaa, vaan tää talo ei ole sillä maksettu."

"Ei kopekkatakaan enempää ja käteenne luen rahat, jos myydä tahdotte."

Viisi tuhatta! ja sanassani pysyn."

Taavetti pani nyt lakin päähänsä ja alkoi astua ovea kohden; hän jo seisoskeli pihalla.

Sillä välin kesti vilkasta neuvottelua kamarissa, jossa sommiteltiin asiaa sinne ja tänne ja tultiin viimein siihen päätökseen, että kukaan ei enempää maksa kuin Taavetin lupaaman summan. Sopisi kumminkin koettaa edes viittäsatata lisää kysyä. Siinä toivossa meni isäntä pihalle, jossa näki Taavetin seisovan.

"Viisi tuhatta viisi sataa! Tuoss' on käsi!" sanoi Naavalainen.

"Turha vaiva, hyvä isäntä, turha vaiva! Se on sanottu, mikä sanottu."

"Olkoon menneeksi!" Isäntä otti Taavettia kädestä ja talutti kamariin.

"Viisituhatta kaksi sataa", huusi isäntä. "Erota poika!"

"Eipä kuin neljä tuhatta yhdeksänsataa!" sanoi Taavetti."

"Mitä?" sanoi isäntä. "Tottahan nyt viisituhatta kumminkin pysynee."

"Olkoon sitten."

Maisteri löi kädet irti.

"Viisi tuhatta, halpa hinta, halpa hinta;" sanoi Naavalainen.

"Perin halpa kait se on!" sanoi maisteri.

Kun Taavetti tuli takaisin Pynnölään, olivat isäntä ja Leena uteliaat kuulemaan kuinka kauppain meno edistyy.

"Viisituhatta, niinkuin nakutettu!" vastasi Taavetti. "Kättä päälle jo, rahaa lähdin hakemaan."

"Vai niin, vai aleni niin paljon. No, ei viisituhatta ruplaa liikaa ole, se on hyvin sievä hinta se", tuumi Pynnöläinen.

Taavetti pyysi isännältä lainaksi viisituhatta ruplaa ja Pynnöläinen vastasi: "Luulet sinä minulla olevan niin paljon puhdasta rahaa?"

"Luulen! sillä muutoin en voi teitä rikkaaksi kutsua."

Tuo sana vävymieheltä sanottuna, veti naaman pitkäksi, Pynnöläinen sanaakaan sanomatta aukaisi kaappinsa laatikon ja luki Taavetin eteen pöydälle viisituhatta ruplaa.

"Vielä jäikin!" sanoi isäntä ja työnsi loput kaappiin takaisin.

Taavetti pisti rahat taskuunsa ja meni Naavalaan. Siellä ei ollut muuta kuin kirjat tehtiin ja rahat luettiin vierasmiesten läsnä ollessa. Taavetti oli nyt Naavalan Taavetti ja talonisäntä.

Naavalainen olisi tarjonnut ryyppyjäkin rahat saatuaan, vaan Taavetti oli ilmankin tyytyväinen ja niin hän talonkirjat taskussa palasi Pynnölään.

"Siinä on kirjat!" sanoi hän, heittäen ne Pynnölän kamarin pöydälle.

"Milloinka menevät pois?" kysyi Leena.

"Kahden kuukauden perästä saamme muuttaa sinne."

"Vai jo kahden kuukauden perästä!" sanoi Leena.

"Se oli onnen potkaus se, kun saatiin Naavala sopuhinnalla!" sanoi Pynnöläinen.

Seuraavana päivänä meni Taavetti kaupunkiin ja vaihetti pankissa kymmentuhatta ruplaa. Kun hän oli kaupat ja asiat toimittanut mitä hänellä oli toimitettavaa, suoriutui hän kotimatalle läpi yön. Tuo yöllinen kulku kymmentuhatta ruplaa taskussa hieman peloitti, vaan eipä kuulunut mitään vaaraa missään.

"On tämä sitä elämän rytinää meillä!" sanoi Pynnöläinen. "Mikä tästä vielä mahtaa tullakaan?"

"Kunhan eteenpäin mennään!" sanoi Taavetti.

XVI. Katovuosia

Syksy tuli ja samalla se aika, jolloin Taavetin ja Leenan oli muuttaminen Naavalaan. Kuta lähemmä tuli eronpäivä, sen alakuloisemmaksi tuli Pynnöläinen. Selvästi huomattiin, ettei hän tahtonut jäädä yksin vieraan väen kanssa. Leena huomautti Taavettia: "Kysy isältä, eikö se tahdo seurata meitä Naavalaan."

Taavetti oli kohta siihen valmis.

"Ettekö tahdo lähteä meidän kanssa Naavalaan?" kysyi hän päivää ennen lähtöä, kun oli juuri päivällisiltä noustu.

"Tahdon!" oli suora vastaus ja niin päätettiin Pynnölä jättää syrjämäksi.

Kirkkaana koitti sen päivän aamu, jona Taavetti vaimoineen ja appineen muutti Naavalaan. Leenalla oli järjestämistä ja puuhaa moneksi päiväksi, vaan Pynnöläinen se arveli: "Tämmöinen talo se jotain on!"

Tuossa sitten ruvettiin asumaan Naavalassa ja aika se kului eteenpäin. Usein alkoivat seudun etevimmät käydä vieraina, vaan ei se oikeen tahtonut joutilaita huvittaa, kun saivat isäntää hakea milloin pajasta, milloin tallista, milloin mistäkin työpaikasta, sillä Taavetti oli aina työssä.

Halla tahtoi pahasti hätyytellä Naavalankin peltoja, vaikka sijaitsivatkin pitkin joki-vartta. Muualla ne meni vallan mitättömiin. Pynnölän jyvavarasto oli hyvänä apuna, niin että Naavalassa syötiin selvää leipää katovuotten läpi. Suuret kerjäläislaumat majailivat viikottaisin Naavalassa, jossa he saivat riittävän ravinnon, vaan kyllä jyvät loppuivatkin ja rahaa täytyi ruveta käyttämään mattojauhojen ostamiseen. Kuitenkin lievitettiin hätää niin laajalti kuin mahdollista Taavetin ja Leenan toimesta.

Nämä vuodet antoivat Taavetille paljon työtä. Valituksia tuli joka puolelta ja hän tahtoi omin silmin käydä katsomassa hädän alaisissa taloissa ja mökeissä oliko tarve todellinen vai teeskennely. Kamaloita näköjä sai hän monessa paikassa nähdä, kun ihmiset olivat kuolemassa olki-puru suussa. Ei vähempää kuin 50 taloa huusi hän huutokaupassa, jotka myytiin veloista ja maksamattomista veroista. Vaan sitten hän ne taas jok'ikisen lahjoitti omistajillensa takaisin.

Vihdoin, kun ei hätä laannut häilyttämästä paikkakuntaa ja rahat rupesivat loppumaan, otti Taavetti kynän käteensä ja kirjoitti Moskovaan:

Hyvä eno!

Minä en juuri ole semmoinen, joka ruoan apua pyydän, mutta nyt minun täytyy se tehdä, sillä täällä on surkeat ajat. Minä rukoilen siis Teitä toisten tähden, jos voisitte auttaa.

Teidän sisarenne poika Naavalan Taavetti.

Vastausta ei tähän tullut, kuukautta myöhemmin eräänä iltana ajettiin kyytihevosella Naavalan pihaan. Taavetti sytytti lyhdyn ja riensi tulijalle vastaan. Siinä nouseskeli reestä paksunlainen herrasmies, puettuna uljaasen turkkiin ja karvalakkiin.

"Oletteko enoni?" kysyi Taavetti arvaten kuka vieras oli.

"Olen! Sinäkö olet Naavalan Taavetti?" sanoi eno, alkaen astua isännän jäljessä lyhdyn valaisemaa tietä kamariin.—"Ompa tämä aikamoinen talo!"

Leena otti sydämellisesti iloissaan vierasta vastaan ja auttoi turkkia pois. Samassa astui Pynnöläinenkin kamariin hän oli huoneesensa kuullut vieraan tulleen.

"Vielähän Pynnöläkin elää!" sanoi eno.

"Vielähän Hietaniemikin elää ja on tullut niin tanakaksi äijäksi!"

"Kyssänlimppu sitä tekee", tuumi Hietaniemi, ja istahti tuolille.

"Siellä Venäjällä sitä eletään kuin pellolla", sanoi Pynnöläinen

"Melkein!" vastasi Hietaniemi. "Täällä taitaakin nykyään olla hyvin huonot ajat."

"Perin huonot", sanoi Pynnöläinen.

Kun siinä sitten yhtä ja toista tuumittiin, illallista odotellessa, kysäisi Hietaniemi Taavetilta muunmuassa: "Oletko kaikki rahat köyhille jakanut, mitä talonkaupoista jällelle jäi?"

"Olen!" sanoi Taavetti, samalla katsahtaen hyvin tuimasti Hietaniemeen ja lisäsi: "Mitä muuta minun niillä rahoilla piti tekemän?"

"Olisit säästänyt!"

"Vanhan päivänkö varaksi?"

"Vaikka niinkin."

"Onhan minulla talo!"

Hietaniemi ei osannut vastata.

Taavetti jatkoi: "En voi ymmärtää, minkätähden tuollaisia kysymyksiä esitätte. Ettekö voittanut niitä rahoja arpajaisissa?"

"Voitin!"

"No, niin, maailmasta tulleet maailmaan menkööt; semmoinen niillä on tarkoitus!"

Ja niin rupesivat he illalliselle.

XVII. Ijäti onnelliseksi

Hietaniemi jäi asumaan Naavalaan ja kun hän sai Taavetin seurassa kulkea puutteen-alaisten asunnoissa, vuodatti ukko usein kyöneleitä ja antoi omin käsin apua. Hän ei enään kysellyt, miksi Taavetti ei säästänyt. Enemmin kuin elävästi hän nyt tunsu sen johdon, miksi hän oli ollut voittajain joukossa raha-arpajaisissa.

Pian kuolikin Hietaniemi ja jätti jälkeensä rahaa koko joukon, jotka testamentin kautta jätti Taavetille. Samaan aikaan alkoi taas tulla erinomaisen hyviä vuosia. Vihdoin kuoli myöskin Pynnöläinen ja näin tuli Taavetti vaimoineen ja pienine poikineen sekä appensa että enonsa tavaran herraksi. Hän oli nyt koko pitäjän rikkain mies ja yleisesti arvossa pidetty.

Nyt kun oli taasen talonpojat vähän elpyneet ja päässeet virkoamaan siitä horrostilasta, johon huonot ajat olivat heidät saattaneet. He tuumivat että Naavalan Taavetille pitäisi kerätä joku kunnialahja siitä jalomielisyydestä ja uhraavaisuudesta, jota hän oli osoittanut seurakunnalle huonoina vuosina. Alkuunpanijoina olivat nuot viisikymmentä talonisäntää, joiden maat Taavetti oli huutanut ja sitten takaisin lahjoittanut. Ja niin ostettiin kallis-arvoinen kultakello perineen. Kun kello juhlallisesti annettiin Taavetille, otti hän sen käteensä katseli vähän aikaa ja kysyi, kääntyen joukkoon päin: "Tiedättekö mitä ainetta tämä kello on?"

"Se on kultakello!" sanoi muudan.

"Ei suinkaan!" sanoi Taavetti. "On kait siinä muutakin kuin kultaa."

"No, tietysti siinä on terästäkin ja messinkiä tai mitä hänessä lienee", sanoi sama.

"Tiedättekö käypikö tämä kello varmasti?"

"Emme tiedä."

"Ette tiedä. No, tiedättekö onko tämä sopiva jollekin kunnialahjaksi?"

Silloin nousi yksi isäntä ylös ja sanoi: "Minä tiedän! Se kello ei ole sinun laiselle miehelle lainkaan sopiva lahjaksi; se on mitättömän arvoinen sen hyvyyden ja jalomielisyyden rinnalla, jonka sinä olet meillen osoittanut. Mutta se viaton hengetön naksuttaja kourassasi puhuu vilpittömän rakkauden kieltä meidän kaikkien puolesta, joita sinä olet holhonnut, ollen Jumalan aseena pelastamassa meitä nälkään ja kurjuuteen nääntymästä. Me olemme sinulle velkaa koko talomme ja omaisuutemme!"

"Olen liikutettuna puhettasi kuunnellut", vastasi Taavetti. "Ette tiedä mitä ainetta kello on, ette tiedä käykö se varmasti, eikä sitä onko se sopiva kunnialahjaksi ja sillä osoitatte ettette tiedä niin mitään. Viimeinen puhuja on kumminkin huomauttanut, että se viaton naksuttaja puhuu vilpittömän rakkauden kieltä. Sellaisena kielitaiturina otan sen muistoksi teiltä ja nyt saan vastata.—Minä en omista itselleni mitään kunnioitusta, kunnioittakaa Jumalaa, kaiken hyvän antajaa, joka kaikille jakaa armostaan, yhdelle niin, toiselle näin. Niin tietämättömiä kuin olemme siinä, ettemme edellepäin tiedä käykö kello tarkalleen, samallaisia olemme tietämään Jumalan johdatusta kunakin aikana mistä hän milloinkin aineen ja aseensa sieppaa, jota hän käyttää tahtoo."

* * * * *

Muutamia päiviä kokouksen jälkeen tuli Töyryn Heikki emäntineen Naavalaan toivottamaan onnea kellon saamisen johdosta.

"Niin se on", sanoi Heikki, "minä kaikin puolin yhdyn siihen kunnioitukseen, joka sinulle on tullut osaksi seurakunnan puolesta, mutta vielä minä tahtoisin enemmänkin sinua kunnioittaa ja paremmalla kunnioituksella kuin kulta-kellolla."

"Sinä olet siis itse tuon tien löytänyt?"

Heikki mielti vähän aikaa ja sitten vastasi: "Olen sen löytänyt ja soisin että sen kaikki löytäisivät! Anna anteeksi, hyvä Taavetti, entiset pahat tekoni!"

"Sydämestäni!" sanoi Taavetti, "ja pyydän sinun samoin minulle tekemään."

"Anteeksi annettu!" sanoi Heikki.

Näin tulivat Heikki ja Taavetti ikuisiksi ystäviksi, ja kävivät usein toisissaan sanan harjoituksissa, joihin keräytyi muitakin Jumalaa pelkääviä, uskovaisia ihmisiä.

Samaan aikaan tuli seurakunnassa kappalaisen vaali, entinen Naavalan maisteri haki sitä virkaa myöskin ja pääsi vaaliin, saipa vielä virankin.

Hän tuli naimatoinna miehenä sinne. Sillä välin oli Taavetin sisar Esteri kasvanut ja tullut kauniiksi neitoseksi, vieläpä Jumaliseksi.

Nuori pastori, käydessään usein Naavalassa raamatun selityksiä pitämässä, mieltyi siellä Taavetin sisareen ja tuot'hätää tuli Esteristä papin rouva ja onnellinen aviovaimo.

Näin oli aika kulunut eteenpäin kuin hiljalleen juokseva virta. Sangen ihanat olivat Naavalan ja hänen naapuriensa niityt ja pellot; suloinen tuoksu tuoksui niistä kesäisin ohikulkevia vastaan. Vaan joka niiden omistajat tunsivat, tunsivat hän sen lisäksi tuoksun totisesta kristillisyydestä ja siveästä elämän menosta.

Tulipa senkin seurakunnan osaksi kerran valita valtiopäivämiestä. No, Naavalan Taavettihan siihen virkaan katsottiin kaikkein sopivimmaksi.

Taavetti ei ollut Helsingissä käynyt sitten kuin oppireisullaan. Pääkaupunki oli sillä välin tykkänään toisen näköiseksi muuttunut. Pitkän kyselemisen perästä löysi hän vihdoinkin saman kauppiaan, joka hänen oli oppipaikkaan osoittanut. Siinä sai hän yösijan ja siinä tuli niin pitkät jutut, että se kesti melkein koko yön. Taavetin oppimestari oli aikoja sitten kuollut, ja olipa kauppiakaankin pää harmahtunut.

Raskaalla mielellä istui Taavetti valtiopäivillä ja otti harvoin osaa keskusteluun, mutta jos hän joskus siihen puuttui puhui hän niin selvästi ja pontevasti, että se teki toisiinkin valtavan vaikutuksen. Sitä turhamielisyyttä ja joutavaa rahan kulutusta, joka on niin tavallista valtiopäivillä ei hän mitenkään voinut kärsiä, eikä koskaan ottanut osaa mihinkään pitoihin eikä juominkeihin, vaan kiirehti aina aikansa kuluttamaan kodin hauskuudessa vaimonsa luona, jonka oli tuonut mukaansa.

"Päästään toki vihdoinkin kotiin!" sanoi hän valtiopäiväin loputtua, ja niin hän iloisen Leenaemäntänsä kanssa matkusti pois pääkaupungista.

Valtiopäivillä oli muun muassa rautatie tullut päätetyksi, joka oli käyvä Taavetin kotipitäjän halki. Rakennus-aikanaan se jo tuotti Naavalalle ja hänen naapureillensa melkoiset tulot, ja kun se oli valmiiksi saatu, perusti Taavetti meijerin taloonsa ja rupesi voita valmistamaan ulkomaalaisten herkuksi. Täytyi sen johdosta innolla ruveta niittyjen ja karjanhoidon parantamiseen ja asia menestyi oivallisesti, paremmin kuin luultiinkaan.

Kova työ, alituinen toimiminen sekä syvä suru, kun vuosien kuluttua hänen rakas Leenansa kuoli, vaikuttivat sen, että Taavetti melkein ennen aikaansa vanhentui, sairastui ja tuli sängyn omaksi. Pastori kävi joka päivä hänen luonansa ja keväällä, kun kukkaset rupesivat pnhkeemaan, ummisti hän silmänsä ja kuoli mennäkseen autuaitten asuma-sijoihin, joissa ei mikään suru enään murra, eikä ikävä rasita.

Sen arvannee kuka hyvänsä, että siinä saattojoukkoa oli, kun Taavettia haudattiin. Siinä sitä sitten oli köyhiä ja rikkaita seurakunnan kaikilta ääriltä. Kirkkoherra, siksi oli sillä välin Taavetin lanko tullut, piti ruumissaarnan ja saattoi kaikki itkemään, vielä nekin, jotka Taavettia olivat eläissänsä kadehtineet. Ja niin Taavetti sai leposijansa Leenansa vierellä. Kauvan muistetaan paikkakunnalla tuota entistä köyhää torpan poikaa Vähämäen Alangosta.

PELASTETTU

Kirjoittanut P. Päivärinta.

Erään ison maamme kaupungin syrjäisessä osassa on pienenlätä yksikerroksinen puutalo. Se on päältä laudoitettu ja keltaiseksi maalattu ja semmoisenaan näyttää se kaikessa pienuudessaan hyvin miellyttävältä. Taloon ei ole kadulta muuta sisäänkäytävää kuin toisessa päässä pytinkiä olevaan pieneen kauppapuotiin.

Talo oli merikapteeni Aaltosen oma. Hän oli monta kovaa kokenut, monta myrskyä ja tuulta tuntenut, kyntäessään vuosikymmeniä meren aukeita ulapoita. Aikoja sitten oli hän jo heittänyt merellä kulkemisen ja siitä pitäin asunut talossaan, melkein niinkuin karhu pesässään, sillä harvoin nähtiin hänen huoneestansa mihinkään liikkuvan. Pitkällinen meri-elämä oli taivuttanut hänen luonteensa karkeaksi ja jyrkäksi, niin ettei hän suvainnut ketään ihmistä käyvän hänen luonaan, eikä hän itsekään muiden tykönä pistätellyt. Jos joku yritti tunkeentumaan hänen huoneesensa, sai hän heti jyrkän kysymyksen: "mitä tahdot?" taikka: "mitähaet?" Jos tulija ei siitä älynnyt poistua, vaan yritti jotakin sanomaan, seurasi kohta: "mene tiehesi, en tarvitse sinun selityksiäsi."

Vuosikymmeniä oli hän elänyt tämmöistä yksinäistä elämää ja kertomuksen ajalla oli hän jo vanha mies.

Siitä saakka kuin kapteeni merellä kulkemisen heitti, vuokrasi hän talonsa huoneet niin tarkkaan, ettei hänen itsensä hallussa ollut muuta kuin pikkanen kyökki ja jotenkin kookas kamari. Tarkka ja itara mies kun oli, oli hän merillä ollessansa koonnut varoja ja niitä hän koki huonetten vuokralla kartuttaa. Hän oli rahoilleen niin kitsas, että jos hänen täytyi luopua jostakin markasta ja pennistä, oli ne sulata hänen hyppysiinsä, ennenkuin hän ne käsistänsä päästi.

Minkä tähden kapteeni oli näin omituiseksi tullut, selkenee seuraavasta:

Kapteeni oli ennen ollut perheellinen mies, mutta nyt oli hän yksinäinen kuin tervaskanto. Noin kolmenkymmenen ikävuotensa paikoilla oli hän nainut nuoruutensa rakastetun. Heidän avioliittonsa oli hyvin onnellinen ja he rakastivat toisiaan sydäntensä pohjasta. Tämä uusi elämän vaihdos loi lämpöä ja valoa kapteenin synkkään ja kovettuneeseen elämään, jommoiseksi poikaisesta pitäin harjoiteltu merillä kulkeminen oli hänen luonteensa muodostanut. Hänen lempeä ja rakastava vaimonsa vaikutti ikäänkuin jollakin tenhovoimalla kapteenin synkkään ja karheaan mielenlaatuun. Hänestä katosi kaikki kärtyisyys ja umpimielinen jurous ja hän lauhkeni lakeaksi kuin lammas. Sen siaan kuin hän jo siihenkin asti kartteli muiden ihmisten seuraa, tuli hänestä nyt iloinen seuramies ja hän oikein ikävöitsi muita ihmisiä. Tässä uudessa valossa muodostuikin asiat pian semmoiseksi, että usein käskettiin vieraita kotiin ja vuoronsa käytiin ystävien luona vieraina.

Niin. Kapteeni huomasi nyt, että elämässä löytyy valopuoliakin, eikä ainoastaan synkkyyttä ja taistelua luonnon voimia vastaan. Iloisella mielellä riensi hän tarvittaessa merille ja tyyneenä ja nurisematta kärsi ja kesti hän kaikki kovimmatkin kohtaukset, mitä merillä kulkia niin usein saa kokea. Hänellä oli aina mielessä lempeä ja ikävöivä vaimonsa; se oli ikävää hänellekin ja usein kävi se niin ankaraksi, ettei hän nukkuissaankaan muusta uneksunut kuin vaimostansa ja kodistansa. Kun se aika alkoi lähestyä, jolloin hän sai laivan keulan kääntää kotia kohden, ei hän voinut nukkua paljon laisinkaan, niin kiihkeästi rakasti hän vaimoaan. Se olikin ilon ja riemun hetki, jolloin kapteeni sai astua kotikynnyksen yli ja sulkea rakkaan vaimonsa syliinsä.

Tämmöisessä onnellisuudessa kului joku aika. Toisiaan rakastavan aviokumppanien iloa ja onnea lisäsi vielä paljon se seikka, kun heitä suosiva sallimus lahjoitti heille kauniin ja terveen tyttären. Tätä lastansa rakastivat he kaikella luonnollisella vanhemman rakkaudella. Hän oli heille kaikki kaikessa ja he hoitivat ja hellivät häntä niinkuin silmäteräänsä. Tuskin henno kapteeni lähteä ensinkään enään merille, vaikka se oli hänen ainoa tulolähteensä, niin lujilla siteillä oli

hän kiintynyt vaimoonsa ja lapseensa. Asianhaarat pakottivat hänet kuitenkin joksikuksi ajaksi luopumaan perheestään, mutta silloin tuntuivat kuukaudet hänestä pitemmiltä kuin nälkävuodet.

Edelleenkin hymyili sallimus heille. Hyötyisänä ja terveenä kasvoi ja vaurastui pikku Helmi. Hän ei ollut vielä täyteen elänyt ensimmäistä ikävuottansa, kun hän jo kävellä tallusteli ympäri huoneita. Kahden vuoden vanhana hän jo puhua nalkutteli ja kiipeili isän polvelle. Siinä hän halaili ja suuteli isäänsä, soperellen viattomia ja lapsellisia hyväily-sanoja. Tämä kaikki teki isään niin syvän vaikutuksen, ettei hänen ilollansa ollut rajoja.

Eräältä merimatkaltaansa palattuansa, huomasi kapteeni vaimonsa olevan raskaana. Tämä huomio sai hänet sanomattomasti ilostumaan, kun oli toivo saada toinenkin perillinen. Tätä oli hän toivonut kiihkeästi, sillä hän olisi mielellään tahtonut toisenkin lapsen ja vaikkapa useammankin. Mutta kun pikku Helmi oli jo yli kolmen vuoden, alkoi hän epäillä, tokko hän saakaan muita perillisiä kuin tuon yhden.

Kapteenin olisi taasenkin ollut mentävä merille, mutta sitä ei hän hennonnut nyt tehdä. Hän ei raskinnut vaimonsa siinä tilassa jättää onnensa nojaan, eikä ikävöimään miestänsä; päälliseksi tahtoi hän omin silmin nähdä sen ilopäivän, jona hän saa toisen perillisen. Tämän tähden haki hän toisen kapteenin sille laivalle, joka oli hänen kuljetettavakseen uskottu ja jäi kun jäikin itse kotia.

Kaksinkertaisella rakkaudella rakasti kapteeni nyt vaimonsa. Hän helli ja vaali häntä niinkuin pientä lasta ja koki kaikilla keinoilla lievennellä hänen vaivojaan ja murheitaan. Iltasin istuivat he useinkin kahden kesken lampun valossa, jolloin kapteeni kertoili meri-elämän monipuolisia seikkailuja ja juttuja, kiikutellen polvillansa pikku Helmiä. Tämä useinkin nukkui siihen, jolloin isä riisui hänet ja vei vuoteesen nukkumaan; sitten he taas jatkoivat keskustelua ja jatkui se enemmiten myöhäiseen yöhön.

Vaikka kapteeni koki näin huvittaa kaikin tavoin vaimonsa, ei vaan hän ollut yhtä iloinen ja hilpeä kuin ennen. Synkkä raskasmielisyys vaivasi häntä katkeamatta ja välistä kävi se sietämättömäksi. Hän päivitteli kuinka perin toisenkaltaiselta hän nyt tuntuu kuin ennen, eikä sanonut keksivänsä syytä siihen. Hän olisi tahtonut olla yhtä iloinen kuin ennenkin, mutta ei voinut, ja se suretti häntä, kun hän tuottaa rakkaalle miehelleen alakuloisuudellansa huolia ja murheellisia hetkiä. Kapteenin koko tarkoituseränä olikin vaimonsa alakuloisuuden poistaminen ja kun hän huomasi, ettei hän sitä voinnut tehdä, kutsui hän usein kotiinsa perheen tuttavien iltaa viettämään. Silloin joskus haihtui hetkeksi vaimon suru, seuran iloisesti keskenänsä haastellessa, mutta pitkälle eivät nuo helpot suruttomat hetket kestäneet.

Tuo toivottu ja peljätty hetki lähestyi. Varaselta jo neuvoteltiin asiasta lääkärin kanssa ja kätilö oli talossa viikkoa ennen, hoitelemassa alakuloista vaimoa. Kaikki toivoivat hyvää, mutta sallimus oli toisin määrännyt. Lääkäri ja kätilö koettivat kaikkensa, auttaakseksensa äitiä ja lasta tässä elämän ja kuoleman kysymyksessä, vaan huonolla menestyksellä, sillä se välttämättömyys vei hengen sekä äidiltä että lapselta. Päälliseksi oli tämä niin pikainen käänös elämässä, ettei vaimo ennättänyt miehellensä lähteissään muuta sanoa kuin että: "hyvästi Kalle! Pidä huoli pikku Helmistä, muuta ei ole minulla sinulle uskottavaa."

Kapteenin surulla ei ollut rajoja tämän tapauksen jälkeen. Hänestä tuntui siltä kuin paras osa maailmaa olisi hänen vaimonsa kanssa sortunut haudan pimeyteen ja että hän olisi itsekin sinne vajonut. Hän ei antanut minkään itseänsä lohduttaa, sulkeentui vaan kamariinsa, eikä ottanut minkäänlaista ruokaa eikä juomaa moneen vuorokauteen. Erään ystävän onnistui vihdoinkin tunkeentua kapteenin huoneeseen. Hän ei puhunut kapteenin vaimon ja lapsen kuolemasta ainuttakaan sanaa, sillä hän älysi, että sillä tavoin hän lisäisi vaan kiviä kuorman päälle. Kun oli puheltu merillä kulkemisista ja muista maailman asioista tovin-aikaa, huomasi ystävä, että kapteeni elpyi ja unhotti surunsa toviksi aikaa. Silloin pistäysi ystävä ulos ja kun hän sieltä palasi, oli hänellä pikku Helmi käsivarrella.

"Sinulla on lapsi ja hänen tähtensä tarvitsee sinun elää; lapsi kovin ikävöitsee sinua", sanoi ystävä ja laski lapsen kapteenin syliin.

Lapsi käpertyi turvallisesti isänsä kaulaan. Hän hyväili isäänsä miten parhaiten taisi ja piti hänestä niin lujasti kiinni, että näytti siltä kuin ei hän tahtoisi koskaan siitä asemasta luopua. Vihdoin pillahdi tyttö kauheasti itkemään. Isä havahtui ikään kuin unesta. Hän koetti viihdyttää lasta kaikilla mahdollisilla keinoilla ja hyväili häntä sillä tavalla, jolla ainoastaan vanhin voi lastansa hyväillä.— Vihdoin viihtyi pikku Helmi.

"Niin, minulla on tosiaankin lapsi ja hän tarvitsee kaikki minun lempeni ja huolenpitoni", sanoi kapteeni lapsen viihdyttyä ja oikaisi itsensä suoraksi.

Tästä hetkestä pitäin voi kapteeni hillitä enimmänsä surunsa. Hän pesi kasvonsa, ajoi partansa ja söi tavallisessa järjestyksessä. Hän otti sekä talouden- että lapsenhoitajan kotiinsa ja molemmat koetti hän hankkia niin kunnolliset kuin mahdollisesti voi saada. Itsekin ryhtyi hän pontevasti talouden toimiin, järjestellen ja puuhaillen kaikkialla. Näytti siltä kuin hän olisi kaikkennä unhottanut vaimonsa kuoleman, mutta niin ei kuitenkaan ollut, sillä yöt ja päivät painoi se raskaana taakkana hänen mielessään ja tämä teki hänet jurommaksi ja vähäpuheisemmaksi entistensä.

Kapteeni uhrasi nyt koko elämänsä pikku Helmille. Häntä hän rakasti koko sydämeästään ja kaikki hänen työnsä ja toimensa tarkoittivat hänen parastansa. Hänestä hän sai valoa ja lohdutusta murheelliselle elämälleen, sillä eipä synkinkään murheen hetki voinut voimaansa säilyttää lapsen murheettoman, viattoman ja lapsellisen lepertelemisen, soperruksen ja hyväilemisen ajalla.

Kun kapteeni oli saanut kaikki järjestetyksi ja taloutensa mielenmukaiseen voimaan, lähti hän taasenkin merille. Kuitenkaan ei hän ottanut laivaa kuljettaaksensa kaukaisille maille, vaan lyhemmille matkoille, saadaksensa tiheämmin tavata armasta lastansa. Kun kapteeni tuli matkoiltansa kotia, silloin oli sekä hänellä että pikku Helmillä iloiset ajat. Vaikkei kapteeni ollutkaan kesää enempää poissa kotoa, oli tyttö sillä välin kasvanut ja viisastunut hänen mielestensä sanomattoman paljon ja mitäpä muuta terve ja yöyre lapsi tekikään, mutta isän mielestä tuntui siltä kuin Helmi olisi siinä ajassa edistynyt enemmän kuin mikään muu lapsi. Isä toi lapselleen matkoilta tullessaan kaikkein parhaat tuliaisit, mitä ikänä isä lapsellensa on tuonut ja niiden valikoimisessa vaivasi hän paljon päätään, saadaksensa ne oikein mieluisia. Pikku Helmi palkitsi isänsä hyvyiden ja rakkauden lapsellisella yksinkertaisuudellansa ja rakkaudellansa, ja tuntuipa kapteenistakin siltä kuin hänkin olisi tullut lapseksi.

Tällä tavalla kului aika niin, että pikku Helmi oli kahdeksannella ikävuodellansa. Kapteeni oli merimatkoillansa nytkin. Sillä välin oli kaupunkiin levinnyt lasten paha vihollinen, punarupuli. Lääkärit koettivat tehdä parastansa, estääksensä taudin levenemistä, mutta siitä huolimatta tempasi se paljon lapsia tuonen tuville. Kuu kapteeni palasi matkoiltansa kotiin, oli Helmi sairastamassa tuota vaarallista tautia. Tämä oli isälle odottamaton isku. Hän oli nytkin tuonut Helmille hyvät tulijaiset ja iloitsi jo monta vuorokautta ennen kotiin tuloansa, ajatellessansa sitä hetkeä, jolloin hän saa kohdata rakkaan lapsensa. Tämä kamppailikin nyt toivottoman ja vaarallisen taudin kanssa, siihen siaan kuin isä oli odottanut tapaavansa hänet terveenä ja raittiina. Hän oli kuvitellut mielessään, kuinka Helmi nyt, kuten ennenkin, juoksisi iloisena häntä vastaan ja hän saisi sulkea hänet syliinsä, painaa häntä rintaansa ja suudella kauneille pyöreille poskille, mutta sallimus oli toisin määrännyt.

Kapteenista tuntui siltä kuin maa olisi vajonnut hänen jalkaansa alla ja hänen henkeänsä ahdisti. Kiireesti riisui hän päällysvaatteet päältään ja meni horjuvin askelin sairashuoneeseen. Pikku Helmi makasi kuihtuneena horrostilassa, silmät puoleksi ummessa. Heleä tuskanpuna oli noussut hänen laihtuneille kasvoillensa ja suuret hikipisarot vyöryivät hänen otsaltansa. Kapteeni kumartui alas ja painoi suudelman lapsensa polttavalle otsalle. Helmi avasi silmänsä ja katsoi isäänsä suurilla kirkailla silmillänsä.

"Isä", sanoi hän vihdoin ja kiersi laihtuneet kätensä isän kaulaan.

Sitten ummisti hän taasen silmänsä ja piti isänsä kaulasta kiinni.

"Pikku Helmi on kipeä", sanoi lapsi tovin päästä ja irroitti kätensä irti.

"Kipeä on nyt armas Helmini, mutta kyllä Helmi paranee, kuu isä tuli kotiin", sanoi isä.

"Ei Helmi enää parane koskaan", sanoi lapsi ja vaipui taasenkin horrostilaan.

Samassa tuli Helmin hoitajatar huoneeseen.

"Onko käytetty lääkärin apua?" kysyi kapteeni melkein nuhtelevasti ja katsoi hoitajatarta terävästi silmiin.

"On ... kyllä on käytetty, herra kapteeni. Heti kun huomattiin pikku Helmin sairastuneen, kutsuttiin lääkäri kotiin ja siitä saakka on hän määräajoilla säännöllisesti käynyt antamassa neuvoja ja määräyksiä; kohta luulen hänen olevan taaskin täällä", selitti hoitajatar.

Samassa aukeni ovi ja lääkäri astui huoneeseen.

"Pelastakaa lapseni, herra tohtori!" sanoi kapteeni, heti kun lääkäri oli huoneeseen astunut.

"Tietysti minä koetan tehdä kaikki mitä voin, mutta elämä ja kuolema on Herran kädessä", sanoi lääkäri.

Sitten tarkasteli hän sairasta, koetellen hänen valtimoansa, kuunnellen hengitystä ja tutkien tarkasti kaulaa. Kaikkea tätä tehdessään, pudisteli hän tuon tuostakin päätänsä.

"Ettekö te voi antaa mitään toivoa?" kysyi kapteeni.

"En mitään nykyään", vastasi lääkäri lyhyesti.

Sitten antoi hän muutamia määräyksiä; kun tämä oli tehty, poistui hän.

Vaikka sairas saikin kaikkea mahdollista lääkärin ja muuta apua, eivät ne kuitenkaan voineet häntä kuolemasta pelastaa. Sairas huononi vaan päivä päivältä ja muutaman vuorokauden kuluttua oli henki hänet jättänyt.

Kyllä sen arvaa minkälaisen vaikutuksen tämä tapaus teki kapteeniin. Hän oli kadottanut ainoan elämänsä toivon ja ilon, ja maailma tuntui hänestä niin kolkolta, tyhjältä ja autiolta. Hänellä ei nyt ollut enään ketään, kenelle hän olisi ilmoittanut surujaan ja kenen kanssa hän olisi ilonsa jakanut, tyhjä haudan kolkkous oli vaan hänen ainoana muistelmanaan.

Ihme kumma! Kapteeni ei näyttänyt niinkään kovin surevan lapsensa kuolemaa kuin oli luuloiteltu. Hän söi, joi ja toimitti talouttaan kuten ainakin, ja kuinka toisenlainen hän oli ollut silloin kuin hänen vaimovainajansa kuoli. Kova tuska pakotti kuitenkin kapteenin rintaa, vaikkei se suuresti päälle päin näkynyt. Hitaasti, mutta varmasti rupesi entinen synkkämielisyys palaamaan takaisin ja se iloinen lapsellisuus katoamaan, jonka hän oli perheellisenä miehenä saavuttanut. Muisto rakkaasta vaimovainajastaan yhdistyi voimakkaana ja eroamattomana kaihona tähän nykyiseen suruun ja niin oli se nyt kaksinkertaisena kannettavana, ja tämä oli kyllin voimakas synkistämään jo ennestäänkin synkkää elämää.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.